

הישיבה הארבע-מאות-ושלוש של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988)

ירושלים, שעה 11:00

א. שאלות בעל-פה

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אדוני שר החינוך והתרבות, רק אתמול דיברתי עם ראש עיריית באר-שבע, ולעירייה זו אין תקציב אפילו לשירותים המינימליים שהיא חייבת לתת לתושבים. ייתכן אפוא שמדובר בהלוואה, ומכל מקום, ארבע כיתות אינן עונות על הצרכים. לכן, שאלתי היא: מדוע לא להתחיל מייד בכניית שמונה כיתות, אפילו ייעשה הרבר בשלבים?

על אחת השאלות בשאלתך לא קיבלתי תשובה: מה על האלטרנטיבות שיבטיחו את המשך הלימודים של התלמידים האלה, כגון הסעת ילדים לכתי-ספר אחרים? במבנה הקיים אין הם יכולים להמשיך ללמוד, היות שאין שום אישור — לא של המהנדס ולא של איש הבטיחות — לכך שאכן אפשר ללמוד בו. האחריות לחייהם ולבריאותם של התלמידים תחול על מי שנתונים אישור להמשיך ללמוד בכיתות רעועות.

היו"ר א' נחמיאס:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת מרים גלור-תעסה.

מרים גלור-תעסה (הליכוד):
אדוני השר, ההורים שביקשו לשוחח אתי — ושוחחתי עמם, כמוכן — נראו לי שלווים ומאופקים, אבל מודאגים מאוד. היות שאני חוששת מאוד מרכזי פעולתה של הממשלה, שרק לאחר שביתות נענית לציבור האזרחים, כפי שאנו רואים היום בבתי-החולים — וברור לי שילכו לקראת עובדי המינהל והמשק השוכתים בבתי-החולים — שאלתי היא: מדוע אנחנו גורמים בידועין לכך, שמה שצריך לתת לפני שביתה הם יקבלו רק לאחר השביתה?

אתה אמרת, שיש 392 כיתות דליקות ולא בטוחות. אנחנו יודעים ששירותי הבריאות ושירותי הכבאות כבאר-שבע מזהירים, שצינורות החשמל בבתי-הספר "מענית" דליקים ולא תקינים, שאין דרכי מילוט בבית-הספר, שהכיתות אינן ראויות לשימוש. מדוע צריכים בטיחותם, שלומם ובריאותם של הילדים להיות נושא לוויכוח?

ועד הורי בית-הספר פנה אל כל הגורמים העוסקים בעניין, ואף אני פונה אליך בשמם. בבקשה שתאיץ את הבנייה. ארבע כיתות לא יפתרו את הבעיה. יש צורך ב"טיפול שורש" יסודי. הם לומדים בכיתות שנבנו בשנות ה-50, במבנים שנקראו "פיו", כמעברה שהפכה במשך הזמן למשקי עזר. האם היום רוצה הרוו הצעיר לחזור למעברה? בבית-הספר צפויים ללמוד בהתש"ן 780 ילדים, היום לומדים 480 ילדים בתת-תנאים. הילדים חולים במחלות אלרגיות של דרכי הנשימה ובמחלות של דרכי העיכול.

אני מבקשת לפתור בדחיפות את הבעיה, ושכית-הספר "מענית" זכה לעדיפות הראשונה בבנייה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

אנו נישגשים לסדר-היום, ונפתח בשאלות בעל-פה.

חבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר ישאל את שר החינוך והתרבות בנושא בית-הספר "מענית" בשכונת נווה-היני כבאר-שבע. בבקשה, חבר הכנסת ז'אק אמיר.

395. בית-הספר "מענית" בשכונת נווה-היני כבאר-שבע

יעקב ז'אק אמיר (המערך):
אדוני היושב-ראש, אדוני שר החינוך, בית-הספר "מענית" שבשכונת נווה-היני כבאר-שבע, ובו 480 תלמידים, מושבת מלימודים זה יותר משבועיים מפאת דאגת ההורים נוכח מצבו הרעוע והמסוכן של מבנה בית-הספר, העשוי מעץ פיו ואסבסט.

מהנדס עיריית באר-שבע חיווה דעתו כי מבנה בית-הספר הזה אינו ניתן לשיפוץ. הכול רקוב, ויש לבנות הכול מחדש. מהנדס הבטיחות במשרד החינוך מתריע אף הוא על כך שהמבנה מסוכן.

כרצוני לשאול:

1. האם קיימת במשרד החינוך תוכנית לבניית בית-ספר חדש לשכונה?
2. אם כן — מתי מתכוון משרד החינוך להתחיל בבנייה?
3. אילו אלטרנטיבות עומדות בפני המשרד, עד לגמר בניית בית-הספר החדש, כדי להבטיח את המשך הלימודים בלי לסכן את חיי הילדים?
4. מה הם הצעדים שמתכוון משרד החינוך לנקוט על-מנת להפסיק את ההשכחה הארוכה, הפוגעת בהמשך לימודיהם של הילדים?

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. אדוני שר החינוך, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש במערכת החינוך כ-400 חדרים טעונים החלפה משום שהם דליקים או עשויים מחומר ההולך ומתכלה. הממשלה החליטה אומנם לפני כמחצית השנה על תוכנית תלח-שנתית החלפת מבנים, אבל בגלל הקיצוצים בתקציב דחתה את הביצוע של תוכנית זו והקציבה סכום מזערי החלפת כיתות.

אשר לבית-הספר "מענית", אני שמח לבשר שעיריית באר-שבע הודיעה לנו שהיא מוכנה לבנות עכשיו את ארבע הכיתות הנחוצות, ואנו נחקצב אותן בזמן קרוב ככל האפשר.

היו"ר א' נחמיאס:
רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יעקב ז'אק אמיר.

חלתי שנתיח להחלפת המכנים הללו. לאחר מכן, כשהתקרב המועד להגשת התקציב הזה, החליטה הממשלה לשנות את החלטתה הקודמת, מפני שהסכום המתבקש על כל כיתה הוא 125,000 שקל בערך, ואם תכפילי זאת ב־400 כיתות, פירושו הדבר סכום של כ־40 מיליון שקלים. לא נמצא תקציב לכך. הטענה היתה, שאין סכנת דלקה דומה למה שאירע במחנה הצבאי. הלימודים מתקיימים שם במשך היום, ואפשר להיזהר. עד היום לא היתה מעולם תקלה. אבל, הואיל ואמרתם שלא נקבל על עצמנו אחריות לכך שמשנהו יקרה, חלילה, כי אז נאשים את עצמנו שלא נקטנו צעדים, לכן אושר סכום קטן ביותר, סמלי, לכמה חדרים, כי הבעיה איננה של בית-ספר אחד — מדובר ב־400 כיתות. אבל, אגיש את רשימת המקומות לפי בקשת חברת הכנסת נאוה ארד. בכל רחבי הארץ יש כ־400 כיתות כאלה. לפי הרוח שנמסר לי מוכנה עיריית באר-שבע המשרד, במסגרת סדר הקרימויות, אינני יכול לתת תשובה מניחה את הדעת לגבי יתר המכנים.

אנחנו נמצאים במצב של פיגור כבדיה. אנחנו זקוקים ל־1,200 חדרים, ואושרו לנו כ־600. זה המצב. אם חברי הכנסת ירצו לעזור — בבקשה, לא אתנגד לכך.

לחברת הכנסת גלזריתעסה, ששאלה למה נעשות פעולות רק לאחר שביתות — קודם כול דברים נעשים לא רק לאחר שביתות. יש מקומות שבהם אין שביתות, ואנחנו לא יכולים לפתור את הבעיה.

למה פיו? — בתפקידך כסגנית שר החינוך ראית ודאי את הבעיות הללו ואת הקושי לפתורן. צריפי פיו אלה קיימים משנת 1950. מה התרחש בתחום זה? — שלוש שנים עברו מאז גמרת את התפקיד. היו לך טענות גם אז, ואת חוזרת על אותן טענות גם עכשיו.

מרים גלזריתעסה (הליכוד):
זה לא פותר את הבעיה.

שר החינוך והתברות י' נבון:
זה לא פותר את הבעיה. אני רק טוען שאת ודאי מודעת לקושי לפתור את הבעיה הזאת. כל עוד המצב התקציבי הוא כזה, חוששני לומר לחברי הכנסת, שאינני רואה, לצערי, פתרון מיידי או מהיר לסוגיה הזאת. כדי שהבעיה תיפתר במלוא היקפה — נקבתי בסכום הדרוש. דרוש סכום של 125,000 שקל לכל חדר, ומדובר בכ־400 חדרים.

ב. שאילתות ותשובות

יעילות, ושיעורי העבריינות בקרב אלה שקיבלו טיפול לא קטנו.

ברצוני לשאול:

1. כמה בני נוער לא למדו כלל בבתי-ספר?
2. כמה בני נוער אינם לומדים ואינם עובדים?
3. כמה בני נוער, שלמדו במסגרת תוכניות שיקום לנוער מנותק, אכן שוקמו ושירתו בצה"ל?
4. מקרב אלה ששירתו בצה"ל, כמה סיימו את שירותם בדרגות מתקדמות?
5. מה ברעת השר לעשות על-מנת לשפר את תוכניות השיקום להצלחת בני נוער מהידרדרות למצב של אבטלה ועבריינות?

שכח וייס (המערך):

תודה, אדוני היושב-ראש. אדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתברות, ידוע לי שיש בחיפה לפחות שלושה מכנים הנמצאים גם הם במצב שיש בו סיכון מסוים, שניים בשל סכנה של דלקה ואחד הוא בניין רעוע. שיש בו כמה סדקים עמוקים בקירות. אחד מבתי-ספר אלה נמצא בסכטור הערכי ושניים בסכטור היהודי. אני יודע שמסיבות של מצוקה אמיתית, למרות כל המאמצים של משרד החינוך והתברות, אפשרו שם בכל זאת קיום לימודים.

שאלתי היא: כסוגיות שיש בהן, במובן מסוים, דיני נפשות, האם לא עדיף שתעבירו באופן זמני את הכיתות האלה למתנ"ס — מרכז תרבות, נוער וספורט — בסביבה או למתקן ציבורי קרוב, עד שירווח ואפשר יהיה לבנות כיתות או לתת את אלו הקיימות? על-ידי שימוש לפרק זמן קצוב במתקני חינוך חלופיים, או במתקנים ציבוריים חלופיים הנמצאים בסביבה, לא יהיה צורך ללכת בדרך של הסעת תלמידים, שגם בה יש סכנה מסוימת. תודה.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. חברת הכנסת נאוה ארד, את ביקשת רשות להעיר הערה. בבקשה.

נאוה ארד (המערך):

אדוני השר, נושא הכיתות הדליקות, הכיתות המסוכנות, עלה על שולחן הכנסת בשנת התקציב הקודמת, וברור היה שאין לכך תקציב. אני הייתי רוצה להציע, לקראת אישור התקציב לשנה זו, להגיש לכל חברי הכנסת את רשימת הכיתות המסוכנות ואת נתוני עלות הבנייה של כיתות מתאימות, על-מנת שאנחנו, חברי הכנסת, נדע מהו התקציב הדרוש לשם פתרון הבעיה. דיברו כאן על באר-שבע ועל חיפה. אני יכולה להביא דוגמאות מחרדה וממקומות אחרים בכל הארץ. זאת סכנת חיים אמיתית.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה. אדוני שר החינוך והתברות, בבקשה.

שר החינוך והתברות י' נבון:

כאשר לפני שנה, בתנוכה, אירע אסון הדלקה במחנה צבאי בצרף פיו ונספו חיילים אחדים, הוריתי לערוך בדיקה במערכת החינוך בנוגע למכנים דליקים. מצאנו קרוב ל־400 מכנים דליקים.

הבאתי זאת לישיבת הממשלה. הממשלה אישרה תוכנית

היו"ר א' נחמיאס:

אני מבקש להזמין את שר החינוך והתברות להשיב על שאילתותי.

4038. תוכניות השיקום לנוער מנותק

חבר הכנסת ד' דינו שאל את שר החינוך והתברות ביום י"ז כטבת התשמ"ח (7 בינואר 1988):

ממחקר ראשון בסוגו בנושא: "תוכניות שיקום לנוער מנותק — האם הן יעילות?". שנערך ב"מכון לחקר הטיפול בחינוך" באוניברסיטה העברית, עולה כי מאות בני נוער לא למדו כלל בבתי-ספר, ואלפים אינם לומדים ואינם עובדים. לפי המחקר, שפרטים ממנו התפרסמו בעיתון "דבר" מיום ה' כטבת התשמ"ח, מנתבר שמסגרות השיקום לנוער מנותק אינן

אני חושב, אדוני השר, שהיה מקום להגיב על המחקר הזה מיד עם צאתו, ולהרגיש מיד שהוא לא נערך עליידי כעלי מקצוע. הממצאים האלה מטילים אימה על אותן משפחות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

מגלגלים זכות עליידי זכאי, ובזכות השאלתא שלך שומעים את התשובה הזאת. אותו מחקר מתייחס לשנים 1980 — 1982, ויש ערעור מצד אנשי מקצוע על תקפותו. לגבי המצב הנוכחי, כאמור, מסרתי את הנתונים.

4041. חוברות "חברות הזבל"

חבר הכנסת ד' דנינו שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בטבת התשמ"ח (7 בינואר 1988):

לאחרונה הוציא השרוק בחוברת ילדים הנקראת "חברות הזבל". חוברת זו מופצת עליידי חברה ששמה "שיווק אגרסיבי בע"מ", ובה מדביקים הילדים מדבקות של דמויות מגעילות. עם רכישת מדבקות אלה מקבלים הילדים גם תעודות מיוחדות, ובהן "רשיון שרקן", "תעודת התלמיד הטיפש", "רשיון לשנוא", "רשיון הנהג המטורף" ועוד. ב"רשיון הנהג המטורף" כתוב, בין השאר: "רשיון זה מרשה לך לנהוג על המדרכות כדי לעקוף ספקי תנועה, לנהוג קדימה בסימני "עצור" ועוד כהנה וכהנה. ב"רשיון להיות גועלי" כתוב, בין השאר: "רשיון זה מעניק לך את הזכות להיות נתעב וגועלי כפי שהנך באמת".

חוברות אלה הציפו את בתי הספר העממיים, ואין המורים עוצרים בעד התלמידים מלרכוש אותן.

ברצוני לשאול:

1. הידועים לך הנתונים דלעיל?

2. האם בדעת משרד החינוך והתרבות לאסור רכישת חוברת זו עליידי תלמידי בתי הספר? אם כן — כיצד?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

המדבקות יוצאות בהוצאה פרטית, והילדים רוכשים אותן בחנויות ובקניסטים. אין למשרד החינוך והתרבות כל אפשרות חוקית לאסור הפצה או קנייה של מדבקות אלה. אני, אישית, מניח שזוהי תופעה שתחלוף כמו כל מיני אופנות הדווחות בשוק, ואחרי גל הזה, ימאס הדבר על הילדים עצמם. על כל פנים, אי אפשר למנוע את הדבר באופן חוקי.

4070. אירוח תזמורת גרמניה במרצאי

עשרה בטבת

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ג בטבת התשמ"ח (13 בינואר 1988):

במרצאי עשרה בטבת, יום התענית הכללי והקדיש לזכר קורבנות השואה, ולמחרת האזכרה הממלכתית לרגל 50 שנה ל"ליל הבדולח", אירחה התזמורת הירושלמית, הפועלת במסגרת רשות השידור, את התזמורת והמקהלה של דיסלדורף, גרמניה, במופע פומבי, שהתקיים ב"היכל שלמה" בירושלים, בנוכחות נשיא המדינה.

ברצוני לבקשך להשיב, בתוך השר הממונה והאחראי על רשות השידור:

1. האם יוכל כבודו לכדוק האם היו התזמורת הירושלמית ורשות השידור מודעות לכך, שיום עשרה בטבת הוא יום צום יום הקדיש על השמרה 6 מיליוני יהודים, ואם כן, האם היה

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, אקדים ואומר, שעל המחקר, על המתודולוגיה שלו ועל תקפותו יש ערעורים כבדים מצד אנשי מקצוע.

המחקר מתייחס לנתונים מן השנים 1980 — 1982, והוא אינו משקף את המציאות של השנים האחרונות. שחל בהן שינוי רציני לטובה.

מתוכננו להודיש, שמטרת הטיפול בנוער הזה היא שילובו מחדש במערכת החברתית הנורמטיבית. החשש של הנערים והמורכים ממסירת מידע על עצמם, כדי שהחברה לא תסמנס ותגרום בכך נזק לעתידם, מונע איסוף נתונים. אני רק אומר, שבמסגרת פעולותינו במשרד החינוך והתרבות הצבתי לאנף הנוער כמטרה מרכזית ובעדיפות ראשונה את הטיפול בנוער מנותק, שאינו עובד ואינו לומד, ואת הכנסתו למסגרת חברתית של עבודה או לימודים.

אמציא בידי השואל חוברת שאנף הנוער שלנו הוציא, ובה נתונים מעודכנים על הבעיה, היקפה והטיפול בה.

1. אין, כאמור, נתונים מדויקים, אולם, לפי מיטב דיעונו, כל בני הנוער למדו בבית-ספר פרק זמן כלשהו. למעט כמה חריגים.

2. כשל ניידות גדולה כקרב הנערים הללו מן המסגרת החינוכית החוצה וכחורה, ומאחר שבבני נוער אלה מטפלים שני משרדי ממשלה, לא רק אנחנו אלא גם משרד העבודה והרווחה וגם גופים וולונטריים — אין נתונים מדויקים. אני רק אומר, שבמסגרת האחריות של משרד החינוך והתרבות מטופלים כיום באופן אינטנסיבי כ-5,000 בני נוער מדרגות ניתוק שונות, בגילים שמ"4 עד 19.

3. לפי סקר שערכנו בשנת 1987, דהיינו בשנה שעברה על הנוער המטופל באחריות משרדנו נמצא, כי התגייסו לצבא כ-670 בני נוער.

4. אין לנו נתונים כוללים על השירות בצה"ל והקידום בו. דומני שכדאי להפנות שאלה זו למשרד הביטחון.

5. משרד החינוך והתרבות גיבש תוכנית מובנית לטיפול בנוער, שהיעד המוצהר שלה הוא: "מנייתוק לשילוב" — ואני מצטט את שם פעולת המבצע הזה — והיא מופעלת בהצלחה מאז ראשית שנת הלימודים התשמ"ז. התוכנית מפורטת בחוברת "מדניות הטיפול בנוער מנותק", שהוצאה עליידי אנף הנוער בסיוון התשמ"ז, ויוני 1987, והיא כוללת פרטים על המטרות, העקרונות ודרך הפעולה; נספח של תכנים ותוכניות בתחומים של שילוב בבתי הספר, השכלת יסוד, סמינרים להעשרה; הכנה לחיי עבודה והכנה לקראת שירות בצבא.

כמקביל אנחנו מכינים עכשיו תוכנית למניעה ולהפחתת השימוש בסמים ובאלכוהול בקרב נוער זה. אמציא לשואל את החוברת המפורטת.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד דנינו.

דוד דנינו (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני סגן ראש הממשלה ושר החינוך, אני שמח שאמרת שחלה הטבה בשנים האחרונות בעניין הזה. לייש שאלה אחרת בנוגע לאותו מחקר, הואיל ולא הגיבו עליי. המחקר הזה יצר רושם כמדינה, שגורלן ומצבן של המשפחות ברוכות הילדים עלול להגיע לכך.

בן-יהודה מוחסנים באקדמיה ללשון העברית בנכערת-רס, ואין תקציב לשמירתם או להצגתם לפני הציבור.

ברצוני לשאול:

1. מה מנע את מימושה של התוכנית המקורית לגבי הבית?

2. מה ניתן לעשות לתיקון המצב?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

הבית נרכש בזמנו ממשפחת בן-יהודה, כמחיר מלא, על-ידי עיריית ירושלים. בשל בעיות תקציביות וגם מחוסר עניין ציבורי החליטה מועצת העיר שלא להפוך את הבית עצמו לבית-נכאח, אלא לעשות בו שימוש אחר, ולהעביר את חפציו ורכושו של אליעזר בן-יהודה לאכסניה מכובדת, שהיא האקדמיה ללשון העברית. על-מנת להציג אותם דרך קבע כאחד מחדרי האקדמיה, על כך הושג הסכם בין עיריית ירושלים לבין האקדמיה ללשון העברית.

4073. מחשבים במערכת החינוך

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר החינוך והתרכות ביום כ"ג שבט התשמ"ח (13 בינואר 1988):

כ"ג בדצמבר 1987, במהלך כינוס המועצה למחשבים במשרד החינוך, נמסר על בעיות רבות בהפעלת החשתיים הלוגיסטית של המחשבים בבתי-הספר, יושב-ראש המזכירות הפדגוגית במשרד החינוך צוטט בעיתונות כאומר: "לא נעשה עד היום ניסיון רציני בתחום ההיערכות לקליטת המחשבים כחלק אינטגרלי במערכת החינוך".

ברצוני לשאול:

1. האם מאשר משרד החינוך את הנתון, שבמגבלות הציוד הקיים יכול תלמיד לקבל בממוצע שעה שבועית אחת בלבד של עבודה על מחשב?

2. האם נכונה הטענה, שאף הציוד הקיים אינו מנוצל כמלאו עקב העדר הכשרה מספקת למורים ומיעוט תוכניות-לימוד מעודכנות ומחאימות?

3. מה בדעת משרדך לעשות כדי להביא לקליטתם של המחשבים כחלק אינטגרלי של מערכת החינוך ובאופן המתחייב מההתקדמות הטכנולוגית בעולם?

שר החינוך והתרכות י' נבון:

1. שילוב של מחשבים בתהליך ההוראה דורש מתלמיד זמן עבודה על מחשב של לפחות שעה עד שעה וחצי בשבוע. בתי-ספר מתקדמים בנושא שואפים להגיע לשלוש-ארבע שעות לתלמיד. כ-55% מבתי-הספר היסודיים בארץ יש מחשבים, ולתלמידים העובדים עליהם ניתנת אפשרות לפעילות מינימלית. יש מקומות שבהם עולים על המינומס של שעה עד שעה וחצי, יש שמגיעים אפילו עד ארבע שעות. מספר המוסדות הללו הולך וגדל במשך הזמן, ככל שהיקף ההצטיידות והפעילות גדל.

דרך אגב, בספטמבר 1987 פורסם מאמר בארצות-הברית — אעביר אותו אחר כך לחברת הכנסת, אם היא תרצה לראות אותו — ובו המלצה לפעילות התחלתית הדרגתית של עשר דקות עבודה על מחשב ביום, היינו, כשעה בשבוע, לא יותר, מתוך מגמה לגידול הדרגתי, עד ארבעים-שישים דקות ביום, שהן כארבע עד חמש שעות בשבוע. ההתייחסות לעניינים

מקום דווקא ביום זה לאפשר לתזמורת גרמנית מדיסלדורף להופיע לפני ציבור יהודי?

2. האם יש בדעת כבוד השר לפעול כדי שלא יישנו מקרים כאלה בעתיד? אם כן — כיצד?

שר החינוך והתרכות י' נבון:

השנה חל מוצאי עשרה בטבת כלילה האחרון של שנת 1987, וגם המוסדות הממונים על הכשרות של מלונות בישראל לא פסלו חגיגות באותו לילה, כתנאי שהן אינן מכוונות לכבוד אותו "קדוש כנסיית" כניכול, אותו סילבסטר.

אין שום קשר מבחינת התאריך בין עשרה בטבת ל"ליל הברולח", "ליל הברולח" היה בטי"ו במרחשוון התרצ"ט. האירוע המחוכך בשאלתה אינו יחיד כמינו; שיתוף הפעולה המוסיקלי עם גרמניה מסועף מאוד, ואיננו מקיף רק את "תזמורת ירושלים — רשות השידור".

יצוין שהיצירה שהושמעה היתה של מלחין ממוצא יהודי דווקא — מגדלסון.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
צריך לדייק, הוא התנצר.

שבט וייס (המערך):
אבל הוא היה קרוב מאוד ליהדות.

שר החינוך והתרכות י' נבון:
אמיתי ממוצא יהודי.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני השר, ברצוני לדעת מה עושה משרד החינוך להחדרת תודעת השואה ולהחדת משמעות יום עשרה בטבת וקביעתו כיום צום וקדיש כללי בעולם כולו, על השמדת 6 מיליוני יהודים על-ידי הנאצים ועוריהם.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
על-פי החוק יש לנו כ"ז כניסן. אתה יצרת לך חוקים אחרים.

שר החינוך והתרכות י' נבון:

כמה שקשור ללימודי השואה, אני רוצה לשבח בזאת את שר החינוך והתרכות הקודם, שהכניס את לימודי השואה כמקצוע חובה בשלושים שעות שבועיות, והדבר הזה מתכצע היום ומתקיים. יש סרטים והרצאות בנושאים האלה — למשל, בסרט "שואה" צפו רכבות של תלמידים, קיימו הרצאות לפני כן ואחרי כן, והיו דיונים ככיתות. תלמידי הכיתות העליונות עורכים ביקורים ב"יד ושם".

לגבי יום עשרה בטבת: זה איננו יום הזיכרון לשואה ולגבורה. יש יום מיוחד לכך, מי שמתחף בתענית ורוצה בדרך זאת להביע את הדהותו, יעשה זאת. אין חוק או חובה לעשות זאת.

4072. ביתו של אליעזר בן-יהודה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר החינוך והתרכות ביום כ"ג שבט התשמ"ח (13 בינואר 1988):

לפני כ"ג 21 שנה רכשה עיריית ירושלים את ביתו של מחיה השפה העברית בשכונת תלפיות ככונה להופכו לאתר — בלשוננו שלו לבית-נכאח — לזכר האיש והישגו.

בניגוד לכונה המקורית, משמש כעת הבית אכסניה, בעיקר למתנדבים מגרמניה, ואילו החפצים שהותיר אליעזר

מה שצפוי כתחום זה הוא הגדלה. משרד החינוך אינו מספק בעצמו את המחשבים אלא למספר מצומצם של כתי"ספר. מפעל הפיס, במסגרת העזרה בהצטיידות, מספק גם מחשבים כנגב וכגליל עזרת הסוכנות היהודית בנושא הזה רבות. בתקציב הנוכחי יש הגדלה בסעיף מדע וטכנולוגיה. זו הקצבה מיוחדת. בסך של כ-3 מיליוני שקלים, שהאוצר הסכים להוסיפה. אבל אני רואה כתפקיד מרכזי של המשרד להועיד את הציוד, שהתקציב הזה מוקדש לו, כעיקר המוסדות להכשרת מורים. המורים עצמם חייבים ללמוד היטב את הנושא הזה כשהם באים ללמוד בכתי"ספר.

לגבי עזרת הורים — יש הרבה מקומות שבהם ההורים מסוגלים ויכולים לקנות, ואני לא רואה בכך כל פגם. הכביה היא במקומות שבהם ההורים אינם מסוגלים לקנות ולתת. ואלה נמצאים בקדימה עליונה — שכונות מצוקה, ערי פיתוח. אני צופה הגדלה מיוחדת בנושא הזה.

4074. הוראת המדעים בחטיבות הביניים

חבר הכנסת ד' ליכאי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ג בטבת התשמ"ח (13 בינואר 1988):

כסדנה שנערכה בחודש נובמבר 1987 עליידי מוסד "שמואל נאמן" למחקר מתקדם בטכניון, בנושא "מדע וטכנולוגיה בחינוך", אמר הפרופסור אורי גניאל ממכון ויצמן, כי "רק עשרה אחוזים מממות השיעורים בחטיבות הביניים בישראל מוקדשים ללימוד המדעים". הוא הגירר מצב זה כ"ביזיון" (ראה "דבר" מ-13 בנובמבר 1987). לדבריו, תוכניות הלימוד בפסיקה "מתעלמות מחידושים". הפרופסור דוד גרשון מהטכניון טען, שתוכניות הלימודים כביולוגיה "מתנכות את התלמידים לשטחיות מבהילה".

כרצוני לשאול:

1. האם ער משרד החינוך והתרבות לביקורת על הוראת המדעים בחטיבות הביניים, והאם הוא שותף לה?

2. מתי נקבעו תוכניות הלימודים בתחומי הפיסיקה, הכימיה והביולוגיה בחטיבות הביניים, ומתי הוקצו לאחרונה שעות הלימוד למקצועות הנ"ל, והאם התוכניות והקצאת השעות נבחנו מאז מחדש?

3. היש במשרד החינוך תוכניות לשיפור רמת ההוראה והיקפה בחטיבות הביניים ובמדעי הטבע, והאם ניתן ליישם אותן?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרד החינוך והתרבות היה שותף ליום העיון שנערך בטכניון עליידי מוסד "נאמן". יום העיון נועד לברר במשותף כיוונים בהוראת המדעים. במגמה ללמוד מהניסיון ומהידע של אנשי אקדמיה ושל אנשי מערכת החינוך כאחד. אחת התוצאות של יום העיון הייתה: שיתוף פעולה בין מוסד "נאמן" בטכניון למשרד החינוך והתרבות בהכנת ובביצוע תוכניות שונות.

2. תוכניות הלימודים מעודכנות באופן שוטף. הפעולה מתבצעת במרכז להוראת המדעים, שחברים בו המומחים מהאקדמיה — בהם מהדוכרים כנס בטכניון — ומפקחים ממשרד החינוך והתרבות. בשעות הלימודים חל במהלך השנים קיצוץ מסוים, וזאת כחלק מהקיצוצים שנגזרו על תקציב משרד החינוך והתרבות.

אחרים הנוגעים למחשב מראה, שגם כתחום זה, כמו כתחומים אחרים, אין הבדל רב בין המצב בארץ לבין המצב בארצות-הברית, שהיתה חלוצה כתחום השימוש במחשבים.

2. משרדנו עושה וממשיך לעשות מאמץ להכשרת כוח אדם ולהכנת תוכניות ופעילויות רבות יותר ומגוונות יותר. התחום והיקף הניצול של המחשבים משתפרים.

ברוח מבקר המדינה מ-1986 אומר המבקר, כי ב-83% מבתי-הספר היסודיים שיש בהם מחשבים מנצלים המחשבים כשיעור גבוה. אנו צופים שנתינים אלה ילכו וישתפרו, וללא ספק תעלה גם רמתם עם התקדמותם בנושא.

3. בשנים האחרונות פעלנו די הרבה לקליטת מחשבים בבתי-הספר, על אף הקשיים הרכים הנובעים ממורכבות הנושא ככלל ומהקצוץ המיוחדות בארץ. ישראל נחשבת לאחת המובילות בתחום הזה בעולם. להלן תמצית הפעולות שעשינו: א. פיתוח גישות, שיטות, תוכניות וחומרי למידה ומחקר מעשי. המתלווים לפיתוח מסוג כזה: כ. פעולה ענפה של הכשרת מורים לפני כניסתם לשירות ותוך כדי עבודתם — את יודעת שמוקצות עכשיו כסמיונים כ-60 שעות חובה ללימודי המחשב, ובהוראת המחשב מתחילים מגן-הילדים; ג. הקמת צוותי יועצים מנחים בבתי-הספר; ד. בדיקת שינויים בארגון בית-הספר כההליך הלמידה כתוצאה משימוש נרחב בטכנולוגיות תקשוב. פעולות אלה אמורות להימשך גם בשנים הקרובות, ויש תוכנית להקים מערך ארצי של מרכזי סיוע ויישום מחשבים בחינוך. תוכנית זו גובשה במהלך השנה שחלפה, והובאה לדיון בפני המועצה למחשבים בחינוך ב-28 בדצמבר 1987, לפני כחודשיים. במהלך דיון זה הובהרו הכעיות שיש לפתורן וכעיות העוללות להיווצר בעתיד. כשיהיה צורך לפתורן.

אני אספק לחברת הכנסת, אם תרצה בכך, דין-וחשבון של המועצה ופירוט מדיניות המשרד לפעולות כתחום המחשבים בחינוך.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאווה ארד.

נאווה ארד (המערך):

אני מודה לשר על התשובה המפורטת, אבל אני רוצה לשאול שתי שאלות:

1. כתשובתך אמרת, שרק ב-55% מבתי-הספר היסודיים קיים הציוד. מה קורה בשנת התקציב הזאת לגבי יתר כתי"ספר? אנהנו יודעים שכבר יש תופעות, גם בבתי-הספר היסודיים, של הורים המתארגנים ומשלמים מכיסם על-מנת להבטיח ציוד. האם יכוסו בשנת התקציב הזאת כל הצרכים?

2. למה גם דובר — וענית לי על כך חלקית — על הקמת מרכזים באזורים השונים, שיעקבו אחר הפיתוח הטכנולוגי. האם יש מבבלות תקציביות כלשהן השנה לקיום התוכנית שהמשרד מכין בתחום הזה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

הייתי אומר באופן כללי: ככל פעם שתשאלו אם יש מגבלה תקציבית למהו, אוטומטית תהיה התשובה חיובית. אבל זו לא כל התשובה, משום שלמרות כל המגבלות פעלנו ונוסיף לפעול. וראי שתהיה התפתחות בנושא הזה. גם לגבי המרכזים היתה פעם הצעה, להקים מרכז טכני שבו נוכל אפילו לתקן מחשבים ולהוסיף חלקי חילוף, אבל זה נראה לאופרטיבי גדולה מדי. אנהנו מסתפקים כיעוץ טכני.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שאקי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

קודם כול, אדוני סגן ראש הממשלה, אני מודה לך על הדברים שאמרת. אני רוצה רק להציע הצעה, כאיש אקדמיה שראה לא אחת תופעות מחרדות, כגון סטודנטים שגורו דפים מתוך ספרים כדי להשאיר לעצמם את הזכות הכלעדית לקורא ולמנוע מאחרים לעיין בחומר. הדבר הצריך, אגב, נקיטת אמצעי ביטחון מיוחדים.

אולי אפשר לחשוב גם על כך, שכתב-ספר שבהם נתפסים תלמידים כאלה יעבירו את שמות התלמידים לאוניברסיטאות, וזאת מתוך מגמה שאם הם יצליחו להערים באיזו דרך על המערכת ולהגיע לאוניברסיטה, היא תפקח עין ולא תאפשר לאדם כזה — שעחיד פעם להיות משפטן, כלכלן, היסטוריון, מתנן וכדומה — להמשיך במעלליו. אם עשה דברים "יפים" כאלה כבר בבית-הספר התיכון, הוא ימשיך אולי לעשות זאת גם באוניברסיטה בלי להתפס, והחברה הישראלית עלולה להיות קורבן למעשיו ולמעלליו. יש להרחיב תלמיד כזה, ויפה שעה אחת קודם, אני מאמין שיש דרכים לכך, וזו אחת מההצעות. מה דעתך, אדוני סגן ראש הממשלה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אם אומנם ייתפס תלמיד בזמן היותו בבית-הספר התיכון ויבוא על עונשו, ריש אולי סיכוי שיחזור בו ממעשיו, יחזור בתשובה — כי הרי ככל זאת שערי תשובה לא נעלו — אני אינני בטוח שצריכים לדרוך אותו במשך כל חייו.

אני אשקול את ההצעה, אבל תגובתי הראשונית היא, שעל פניה אין השיטה נראית לי. לדעתי, חשוב יותר לנקוט צעדים כל עוד נמצא התלמיד כמסגרת שלנו, של מערכת החינוך.

4105. עיכוב בהעברת ציוני בחינות הבגרות בטייבה

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ט בטבת התשמ"ח (19 בינואר 1988):

כ-290 תלמידים מהכפר טייבה, שסיימו את בחינות הבגרות ביוני 1987, טרם קיבלו את ציוני הבחינות. נמסר כי הסיבה לכך היא, שלאחד המורים היה טופס הבחינה באנגלית עוד לפני הבחינה. על כך נענשו כל התלמידים בטייבה.

ברצוני לשאול:

1. האם יודעים דברים אלה לכבוד השר?
2. מדוע מתעכב מתן ציוני בחינות הבגרות לתלמידים הני"ל?
3. האם מוכן השר לפעול כדי שיימסרו לתלמידים ציוני בחינות הבגרות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

בדיקת הבחינות באנגלית לנבחנים מטייבה עוכבה עקב חקירת המשטרה, בגלל חשד של חשיפת השאלון לפני הבחינה. משהודיעה המשטרה על העדר ראיות לעבירה — ניתן אישור לבדיקת המחברות.

הציונים נמצאים בשלבי קליטה. עם סיום קליטתם, בעוד כחודש ימים, יועברו לבתי-הספר.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

3. התשובה חיובית. קיימות תוכניות ונגקטו צעדים לגיבוש המדיניות החינוכית, הן בתחום הארגוני והן בתחום המקצועי-הדידקטי. חלק מהפעולות שנגקטו פירטתי בתשובתי על שאלתא מס' 3980 של חבר הכנסת שמחה ריניץ, מיום ט"ז בטבת התשמ"ח — 6 בינואר 1988.

4104. מעשי רמייה בבחינות הבגרות

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ט בטבת התשמ"ח (19 בינואר 1988):

פרסומים חוזרים ונשנים מגלים, כי מורים ומשגיחים-בוחנים עוזרים לתלמידים במהלך בחינות הבגרות. כך גם דיווחו יותר משליש מקרב 2,100 מועמדים לאוניברסיטאות, שהשתתפו בסקר על מעשי רמייה בבחינות הבגרות.

בסקר שערך המרכז הארצי לבחינות פסיכומטריות הדו 56% מן המשיבים כי העתיקו מחברים בשעת המבחן; עוד 27% מסרו, כי העתיקו מחומר עזר אסור, ו-5% נוספים ציינו, שהיה בידם מידע מוקדם על הבחינה, או אף טופס בחינה גנוב.

ברצוני לשאול:

1. מה מידת המהימנות או הדיוק שבמצאים אלו, להערכת אנשי משרד החינוך והתרבות העוסקים בדבר?
2. האם כבר ננקטו אמצעים יעילים כלשהם למניעת התופעה, אם אכן היא קיימת ואם אכן אלה ממדיה?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אדוני, חבר הכנסת שאקי, נוגע בשאלה שנראית לי חשובה מאוד גם מבחינה חינוכית עקרונית וגם מבחינת ההשלכות שיש לעניין זה לגבי המשך לימודיהם של תלמידים במוסדות להשכלה גבוהה ולגבי שמם הטוב של בתי-הספר.

המידע הקיים בעניין, לרבות המידע המצוי בסקר, איננו מציין במפורש שמות של בתי-הספר ולכן אינו מאפשר תגובה קונקרטית. במקרים שבהם מתגלות עוברות בדקות בדרכי פגיעה בטוהר הבחינות ובאמינות הציונים, אנו נוקטים אמצעים הן כלפי תלמידים שהעתיקו והן כלפי המוסדות. אלפי בחינות נבדקות מחדש עקב חשד העתקה. כשנתיים האחרונות נפסלו כ-3,000 בחינות מטייבה זו.

2. אנו נוקטים אמצעים שונים ומגוונים, בהם חינוכיים ובהם מינהליים, כדי לשמור על טוהר הבחינות. למשל: גיוס מחנכים, מורים ועובדים אחרים של המשרד, ולא רק מורים מבתי-הספר האלה, כליווי צמוד לבתי-הספר שבהם נערכות הבחינות; חיבור תוכניות חינוך מיוחדות על טוהר הבחינות; בדיקה קפדנית של מחברות חשודות על-ידי מעריכים. כידוע לך, נכדת כל בחינה על-ידי שני בוחנים, לא על-ידי בוחן אחד. יש פטילה של בחינות אם יש לגביהן חשד העתקה.

לא זומן, לפני כשבועיים, קיימנו ישיבה מיוחדת על הנושא הזה בהנהלת משרד החינוך. הוצאנו גם התראה לבתי-הספר, שאם יימצאו בהם מנהגים פסולים מבחינה זו, אנחנו נוקיע אותם, נפרסם את שמותיהם. יש מקומות שבהם חושש בית-הספר להראות ציונים שליליים או גרועים, והמורים חושבים שהם עושים טובה גדולה לעם ישראל ולתלמידים שלהם בכך שהם עוזרים לתלמידים להעתיק.

כך נוצר מצב שהוא היפוכו הגמור של חינוך: תלמיד ומורה עושים קנוניה נגד החוק. אנחנו נטפל בנושא כמיטב יכולתנו, בשתי הדרכים — מינהלית וחינוכית.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת טובי, חבר הכנסת ורדיגר, אני מבקש ממך.
אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
לתת להם פרטים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
פרטים?

היו"ר א' נחמיאס:
סלח לי, אדוני, אנו עוסקים עכשיו בשאלות, בשאלות ובתשובות, לא בוויכוחים. אני מבקש את סליחתך. בבקשה.
חבר הכנסת טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני סיימתי לשאל את שאלתי הנוספת.

שר החינוך והתרבות י' נבון:
התמונה המצטיירת לגבי אוס-אל-פחם היא כאמת תמונה קשה, וזו אינה רק מחלטה של אוס-אל-פחם. יש הרבה מקומות כאלה, ונעשה מאמץ להדביק את הפיגור. אבל התקציבים עדיין אינם מאפשרים פתרון הבעיה, והתלמידים לומדים, כידוע לך, כ־700 חדרים שכורים. אנחנו מכירים את הבעיה, ולפי מיטב ידיעתי זכתה אוס-אל-פחם לתשומת לב. אין לי פרטים נוספים. אני התייחסתי רק לשאלה הקונקרטי שלך.

אשר לקריאת הכיניים של חבר הכנסת ורדיגר: אני מיעץ, אדוני חבר הכנסת ורדיגר, שלא להוסיף שמן על המדורה. הבה לא נעשה חשבונות עם זורקי האבנים ככל המקומות. מרדע צריך — — —

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
אנחנו מוסיפים שמן על המדורה? כאשר יהודים כבר לא יכולים לנוע ככביש — — — לאן הגענו?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
סלח לי, מה זה שייך לעניין?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
זה שייך. אם מוכרים את אוס-אל-פחם, צריך להגיד זאת.

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת ורדיגר, אני מבקש.

4107. מצבם הפיסי של בתי-הספר בפתח-תקווה

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ט בטבת התשמ"ח (19 בינואר 1988):
תלמידי בתי-הספר "בית-יעקב" ו"שארית-ישראל" בפתח-תקווה — ומרובר במאות כנים וכנות — לומדים בצריפים ובמבנים רעועים וישנים וכתנאים בלתי נסבלים. בימים אלה הוחלט להשבית שם את הלימודים.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים, ומי אחראי למצב הזה?
2. האם היה משרדך מודע למצב הזה בתחילת שנת הלימודים?
3. האם מוכן כבוד השר לפעול לשיפור תנאי הלימודים ולמניעת השכיחה המתוכננת?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
בבתי-הספר "בית-יעקב" ו"שארית-ישראל" בפתח-תקווה

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לאור הנוק שנגרם לתלמידים על-ידי עיכוב המסירה של תוצאות הבחינות, האם מוכן כבוד השר לזרז את תהליך הבדיקה ומסירת התוצאות?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
אני אינני רוצה להאיץ בכודקים ובבוחנים שיעשו מלאכתם בחיפזון. לדעתי, מה שקרה — קרה. אם יש חשד, אין ברירה אלא לעכב ולבדוק. אם אין ראיה מוכחת, ילכו כדרך הרגילה.

אני חושב שחודש ימים עד לקבלת הציונים אינו זמן רב.

4106. בניית כיתות לימוד באוס-אל-פחם

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר החינוך והתרבות כיום כ"ט בטבת התשמ"ח (19 בינואר 1988):

מצב חדרו הלימוד בבית-הספר "עראק-אל-שבאב" באוס-אל-פחם גרוע. עיריית אוס-אל-פחם וועד ההורים בבית-הספר הנ"ל פנו בבקשה לכנות בהקדם ארבעה חדרים. ברצוני לשאול:

1. האם נדונה בקשת עיריית אוס-אל-פחם וועד ההורים של בית-הספר הנ"ל?
2. האם מוכן השר לפעול כדי להיענות לבקשה הנ"ל?

שר החינוך והתרבות י' נבון:
כפי שנמסר לי על-ידי האגף לפיתוח של משרד, התשובות הן:

1. משרד החינוך מכיר בצורך לבניית הכיתות בבית-הספר "עראק-אל-שבאב".
2. סדר הקדימות לבניית מוסדות חינוך באוס-אל-פחם נקבע בחיאום עם העירייה. לפי דרישתה, הוצעו לביצוע במסגרת התקציב של שנת 1988 שני פרויקטים אחרים, לא הפרויקט הזה.

עיתי הביצוע של הפרויקט הזה תלוי בתקציבי פיתוח שיועמדו לרשות משרדנו.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד השר, נוכח המצב החמור במיוחד השורר באוס-אל-פחם מכחינת המחסור בכיתות לימוד, האם מוכן משרד החינוך והתרבות לברוך אפשרות של הקצבה מיוחדת, מעבר לחקציב הרגיל, כדי לכצע את הבנייה ולספק את התביעה הצודקת הזאת של בית-הספר?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

כרי לתת להם פרס על זריקת אבנים על רכב יהודי בכביש?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אל תסית.

אמירה סרטני (מפ"ם):

— — —

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

— — —

4134. תפקודם הירוד של מורי

"אורט" באילת

חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

בעיתון המקומי "אילת" פורסם על תפקודם הירוד של המורים בתיכון "אורט" באילת. נכתב, כי חלק מהם מפעילים קשרים כדי לצאת לשירות מילואים בזמן הלימודים במקום תחופת החופש הגדול. המורים איברו כל מוטיבציה ורצון להתמודד עם הבעיות הקיימות. עוד נמסר, כי נעשו דברים חריגים וכלתי מקובלים, כמו הפניית שעות שנועדו לחינוך המיוחד לכתובת לא נכונה.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבודו על-אודות הפרסום הנ"ל?

2. אם כן, מה בכוננת משרדך לעשות בנוה, ומתי?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית, אולם הטענות המועלות בפרסום אינן תואמות את המציאות.

2. רשת "אורט" נכנסה לשותפות בנייהול בית-הספר החל בשנת הלימודים התשמ"ח ופועלת לקיום לימודים חקניים במסוד.

נכון שיש בעיות, שנוצרו לפני שנתיים עקב קליטת בית-הספר לחניכים למסגרת החינוך המקיף באילת. אך הרשת מטפלת בפתרון. סודרו מקומות עבודה לחניכים בתעשייה ומערכת השיעורים שלהם אורגנה ומתנהלת כסדרה.

ברוב המקרים שבהם מורים מקבלים קריאות לשירות מילואים יש פניות לולותיים — ועדה לדחיית מילואים מסיבה משקית — לדחיית השירות לתקופת החופשות.

לא הופנו שעות לכתובת לא נכונה, כפי שנאמר בפרסום.

רשת "אורט" ועדיית אילת פועלות לקיום לימודים חקניים במסוד.

4137. הוועדה לבדיקת הפעילות של הכתה בישראל

חבר הכנסת א"י שפירא שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

בעקבות דוח הוועדה הבין-משרדית לבדיקת פעילות הכתה בישראל, בראשות חברת הכנסת מ' גלור-תעסה, הוקמה ועדה מנכליים, בראשות מנכ"ל משרד החינוך, העוסקת בנושא זה.

ברצוני לשאול:

1. מה הם היעדים שהציבה לעצמה ועדה זו?

2. כיצד פעלה עד כה?

3. האם זמה הוועדה מחקרים לעיקוב אחר פעולות הכתה והקמתן של כתות חדשות?

4. האם משתפת הוועדה פעולה עם ארגונים העוסקים בנושא ("יד-לאחים" וכו')?

קיימים מבנים שיש להתלפם. עוד לפני פתיחת שנת הלימודים היה משרדנו מודע לבעיה. הוכנה פרוגרמה פיסית לבנייה, המיועדת להחליף את המבנים הבלתי-תקינים. על העירייה להשלים את התכנון האדריכלי וההנדסי ולקבל את אישור משרדנו על התוכניות.

לאחר השלמת התכנון, אנחנו נחקצב את הבנייה בהתאם לאפשרויות התקציביות ולסדרי העדיפויות שייקבעו.

אני הייתי מיעץ להורים שלא להשכיח את הלימודים. חבל להשכיח תלמידים מלימודיהם. אכן קיימת בעיה. עיריית פתח-תקווה חייבת להשלים את התכנון האדריכלי ולהגיש אותו לאישור משרדנו, וכרגע שזה יסתיים, אני מקווה שנוכל לעזור.

4119. התבטאויותיו של ד"ר חיים גורדון

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר החינוך והתרבות ביום ה' בשבט התשמ"ח (24 בינואר 1988):

ד"ר חיים גורדון התבטא נגד שר בממשלה, ולאחרונה כתב דברים חריפים ליעץ המשפטי לממשלה.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדק העניין עליידי משרד החינוך?

2. האם נשקלו פיטוריו של גורדון?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

כידוע לשואל הנכבד, אוניברסיטת כן-גוריון נבגב אינה כפופה למשרד החינוך והתרבות אלא שייכת למערכת ההשכלה הגבוהה.

נמסר לי שכעקבות התבטאויותיו הגסות והמעליבות של ד"ר גורדון, הקים הוועד הפועל של אוניברסיטת כן-גוריון ועדה של אנשי ציבור, ועדה זו היתה אמורה לרווח על ממצאיה לוועד הפועל של האוניברסיטה בישיבה שנקבעה ל-25 בינואר 1988, אך ישיבה זו נדחתה ל-7 במרס.

על סמך ממצאי הוועדה יקבל הוועד הפועל של האוניברסיטה את החלטותיו. אשר להתבטאות כלפי — אני מעדיף להגיד: "אל תען כסיל כאיוולתו".

הי"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שליטא.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני השר, אוניברסיטת כן-גוריון לא כפופה אומנם למשרד החינוך והתרבות, אבל היא נהנית מחקציב ממלכתי-ציבורי. לכן, חמורים הדברים שאמר אדם המכנה את עצמו מחנך, הנחשב למחנך. אדם זה מדבר בצורה שלוחת רסן, תוך הפצת דיבות, ופועל כן מתוך מחלת שגאה חמורה ביותר.

אני חושב בצורך שהיה להגיב על כך. לא ייתכן שאיש כזה ימשיך לתנך כמוסד ממלכתי, הנהנה ממספי הקופה הציבורית.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

את חילופי הדברים פה בכנסת דאי תשמע האוניברסיטה, אותה ועדה ציבורית, היא תחליט מה שתחליט בנושא הזה. על כל פנים, אני עצמי אינני יכול להורדת לאוניברסיטה מה לעשות לגבי פרופסור או מרצה זה או זה. אינני יכול להביע את התפעלותי מרמתו המוסרית או האינטלקטואלית של המרצה המכוון הזה.

תיקון לפגם החמור הזה, אשר מחבל בעבודתה התקינה של רשות השידור.

אכנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
חן חן.

4142. ניצוהו של הגרמני קורט מזור
על התזמורת הפילהרמונית

חבר הכנסת ד' שילנסקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום
ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

במוסף "הארץ" מהשבוע האחרון יש רשימה של
העיתונאי נתן דונביץ' תחת הכותרת: "גרמני כשגריר ישראל"
(תצלומה רציב), וכה הוא כותב, כי בביקור התזמורת
הפילהרמונית הישראלית בארצות-הברית, שיחקיים בעוד
חודשיים, ינצח עליה קורט מזור, מנצח גרמני ממורח-גרמניה.
העיתונאי מציין, כי קורט מזור אינו צעיר שנולד אחרי
המלחמה, וכי ידוע ששירת בזמן מלחמת העולם השנייה. לא
פורסם היכן שירת.

שאלותיו לכבוד השר, המחזרות כחלקן על שאלות
העיתונאי, הן:

1. האם הנאמר לעיל נכון?

2. האם גרמני ינצח על הפילהרמונית בארצות-הברית,
ובמיוחד כערים שיש בהן קהילות יהודיות גדולות?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אכן נכון הדבר, כי המנצח הנודע קורט מזור עומד לצאת
לסיור עם התזמורת הפילהרמונית. מנצח זה הופיע כבר
פעמיים עם התזמורת הפילהרמונית בארץ.

התזמורת הפילהרמונית בוחרת את האמנים המופיעים
עמה על-פי אמות-מידה של איכות. קורט מזור הוא מנצח
חשוב וגדול על-פי אמות-מידה אלה.

המנצח נולד בשנת 1927, כך שעם פרוץ מלחמת העולם
השנייה היה לכל היותר נער ובוראי מתחת לגיל הגיוס. נוסף
על כך ומעל לכול, הוא ידד גדול לארצנו בכלל, ולתזמורת
הפילהרמונית בפרט, המסייע רבות בארגון, בקשרים ובהבאת
אמנים בעלי שם לארץ.

4143. קיצוץ בתקציב אגף הנוער

חבר הכנסת מ' איתן שאל את שר החינוך והתרבות ביום
ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

בהצעת התקציב לשנת הכספים 1988 מוכתה החלטת
משרד החינוך לקצץ 4 מיליוני ש"ח מתקציב אגף הנוער, שהם
40% מהקיצוץ הכולל בתקציב המשרד.

ברצוני לשאול:

1. מה היו הקריטריונים לקיצוצים הפנימיים בתקציב
המשרד?

2. האם עומד הקיצוץ באגף הנוער ביחס שווה לקיצוץ
בתקציבי שאר האגפים?

3. אילו מפעולות אגף הנוער תיפגענה בעקבות הקיצוץ?

5. האם מתכוונת הוועדה לפעול כדי להביא ליישום
המלצות ועדת גלזר-תעסה? אם כן — כיצד?

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. היעד שהציבה לעצמה ועדת המנכ"לים הוא להביא
לידי ביצוע המלצות של דוח הוועדה כראשונה של חברת
הכנסת מרים גלזר-תעסה.

2. ועדת המנכ"לים הטילה על צוות בין-משרדי להגיש לה
הצעה להקמת גוף קבע, שיהיה אחראי לנושא. הצוות הגיש
הצעה כמבוקש והצעה זו הובאה לפני פורום המנכ"לים של כל
משרדי הממשלה. כפורום זה נתגלעו חילוקי דעות לגבי
המעורבות הממשלתית בנושא הכתות וההכרעה הסופית
נדחתה. כמו כן הודיע משרד האוצר, כי לא יקצה משאבים
לגוף קבע כג"ל אם יקום.

3. החשבה שלילית. לצורך ביצוען של פעולות כגון אלו
הומלץ על הקמתו של גוף הקבע.

4. הצוות הבין-משרדי שהגיש את ההצעה הנדונה שיתף
פעולה עם הארגונים העוסקים בנושא.

5. ועדת המנכ"לים ממתינה להחלטה הסופית של פורום
המנכ"לים של כל משרדי הממשלה. מנכ"ל משרד החינוך
ממליץ לקבל את הצעת הצוות הבין-משרדי ולהקים את
"המרכז למינעת נזקי כתות" כגוף קבע ליישום המלצות ועדת
גלזר-תעסה.

4140. הפעלתה של מליאת רשות השידור

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום
ט"ו בשבט התשמ"ח (3 בפברואר 1988):

כתשעה חודשים חלפו מאז סיימו מליאת רשות השידור
וכן הוועד המנהל של רשות השידור את הקדנציה שלהם.
במשך תקופה זו התנהלה ומתנהלת רשות השידור למעשה בלא
מליאה, בלא ועד מנהל ובלא הוועדות השונות, ובכלל זה ועדת
הכספים.

מאחר שיש להניח כי מצב זה הוא לא-חוקי, ברצוני
לשאול:

1. מדוע אין המליאה הקודמת מופעלת, כל עוד לא
נתמנתה אחרת במקומה?

2. כלום לא ניתן יהיה להורות על כינוס המליאה הקודמת
והערוחיה, מכאן ולהבא, עד למינייה של מליאה חדשה?

3. מה הם הסיכויים למינוי מליאה חדשה בזמן הקרוב?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

כידוע לשואל הנכבד, מליאת רשות השידור סיימה את
כהונתה על-פי החוק. לפני חודשים מספר הוגשה לכנסת הצעת
חוק, שבאה לבטל את המליאה, להגדיל את מספר חברי הוועד
המנהל ולהעביר אליו את הסמכויות של המליאה.

בגלל חילוקי דעות בין שתי המפלגות העיקריות
בממשלה, הליכוד והמערך, שלא כאו לידי הסכמה לגבי פרטי
הסעיפים בחוק, התעכב הדבר חזרו והתעכב, לצערי, מחר
בבוקר, אם זה מעניין אותך, יש ישיבה משותפת של נציגי שתי
המפלגות אצל ראש הממשלה, ואני מקווה שסוף סוף ימצא

תשובת שר החינוך והתרבות י' נבון:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הציטוט בעיתון "הארץ" לא היה נכון. השר שרון לא דיבר כלל על קשרים הדוקים או קשרים כלשהם בין ישראל לעלאורים כטוריה. הקשרים היחידים שבהם הוזכרו העלאורים היו עם גורמים שונים כלכנון. מדובר אפוא בידיעה מטעה.

1 — 2. משרד החינוך והתרבות נדרש, כמעבר מתקציב 1987 לתקציב 1988, לקצץ סך של 10 מיליון ש"ח ולספוג 20,800 שעות הוראה, האמורות להינתן למורים כשעות-תפקיד על-פי דוח-עיוני.

3969. חסידי אומות העולם

חבר הכנסת ח' רמון שאל את ראש הממשלה כיום ג' בטבת התשמ"ח (24 בדצמבר 1987):

ברצוני לשאול:

1. מי הוא הגורם המטפל בחשלומי קצבאות לחסידי אומות העולם המתגוררים בחוץ-לארץ?
2. האם נכון הוא, כי חסידי אומות העולם המתגוררים בחוץ-לארץ מקבלים 20 דולר לחודש למשפחה, ואילו אלה המתגוררים בארץ מקבלים קצבה חודשית כשיעור השכר הממוצע?

3. אם נכון הדבר — כיצד יש בדעת ראש הממשלה לפעול לתיקון העיוות ולהגדלת הקצבה של חסידי אומות העולם המתגוררים בחוץ-לארץ?

תשובת סגן השר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הקונגרס היהודי העולמי.
2. לא ידוע לנו מהו סכום התמיכה של הקונגרס היהודי העולמי בחסידי אומות העולם המתגוררים בחוץ-לארץ. אלה המתגוררים בארץ אכן מקבלים קצבה חודשית בגובה השכר הממוצע וכן ביטוח רפואי, הכראה ועוד.
3. ראה סעיפים 1 ו-2.

3999. השתתפות חבר כנסת בטקס פתיחת משרדי אש"ף

חבר הכנסת מ' איתן שאל את ראש הממשלה כיום י' בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987):

לאחרונה התפרסמה בכלי התקשורת ידיעה, שלפיה חבר כנסת מהרשימה המתקדמת לשלום השתתף בטקס פתיחת משרדי אש"ף בקהיר.

ברצוני לשאול:

1. האומנם השתתף חבר כנסת ישראלי בטקס פתיחת משרדי אש"ף בקהיר?
2. האם מתכוונת ממשלת ישראל לנקוט אמצעים, כדי למנוע סידע נוסף של חברי כנסת ואחרים לארגוני טרור? אם כן — אילו אמצעים?

תשובת סגן השר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

לא ידוע לנו על השתתפות חבר כנסת מן הרשימה המתקדמת לשלום בטקס פתיחת משרד אש"ף בקהיר.

4009. סידע לבני הזוג פולארד

חבר הכנסת ש' בן-שלמה שאל את ראש הממשלה כיום י' בטבת התשמ"ח (31 בדצמבר 1987):

הקריטריונים שהנחו את המשרד בקיצוץ הנ"ל היו: מניעת פגיעה ישירה בתלמידים; הפחתה כתמיכות לרשויות מקומיות, הנושאות ממילא בעיקר המימון לפעולה; הפחתה בנושאים שניתן לתגבר אותם שוב בשנים הבאות ללא קושי.

3. שירותי היקף לנוער — 2.2 מיליוני ש"ח. משרד החינוך והתרבות משתתף ב-367 משרות ברשויות המקומיות בכתיב-נוער על-ידי תמיכה בסך 6,000 ש"ח לשנה בעד כל משרה. צוות משותף למשרד החינוך והתרבות ולמרכז השלטון המקומי יבדוק את משמעות ההחלטה מתוך כוונה שלא יסגרו אף לא כיתב-נוער אחד. הטיפול יהיה נקודתי.

מדריכי של"ח — 0.7 מיליון ש"ח. משרד החינוך והתרבות מפעיל 380 משרות של מדריכי של"ח בכתיב-הספר העל-יסודיים. הכוונה היא לא לפגוע בתלמידי של"ח ובפעולות של"ח אלא לייעל ולחסוך חלק מההוצאה שניתנה בכיתות על-ידי העברתה למסגרת הסיוע והטיפול המבוצעים על-ידי מדריכי של"ח.

הדרכה והשתלמויות — 1.1 מיליון ש"ח. הקפאה לשנה של חלק ממערכת ההשתלמויות וההדרכה המבוצעות על-ידי אגף הנוער במרכזי ההדרכה ומתנות הקיץ.

לא יהיה קיצוץ בערי פיתוח, ביישובי קו עימות ובמקומות מצוקה.

ההיקף הכללי של הקיצוץ בטעיף זה נמצא בבדיקה וכדיונים.

היור' א' נחמיאס:

אני מודה לשר החינוך והתרבות על תשובותיו על השאלות של חברי הכנסת. אני מזמין את סגן השר רוני מילוא להשיב על שאלות של חברי הכנסת.

3864. דבריו של השר שרון במרכז ללימודים אסטרטגיים

חבר הכנסת ש' דיניץ שאל את ראש הממשלה כיום י' בכסליו התשמ"ח (1 בדצמבר 1987):

בעיתון "הארץ" מיום 8 בנובמבר 1987 נמסר, כי בדברים שנשא שר התעשייה והמסחר אריאל שרון במרכז ללימודים אסטרטגיים בניורג'טון, שכארגון-הברית, גילה השר לשומעיו כי ידוע לו שישיראל מקיימת "קשרים הדוקים מאוד וייחבן שאפילו שיחות עם העלאורים כטוריה, שהם שליטיה של מדינה זו".

בלי להתייחס לנוכחות הדברים, ברצוני לשאול:

1. האם נאמרו הדברים על דעתו של ראש הממשלה?
2. האם קרא ראש הממשלה לסדר את שר התעשייה והמסחר, שהוא גם חבר קבינט, על דבריו אלה?

תשובת סגן השר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

חברת י"ז. ישיבה ח"ג
— שאלות ותשובות: שאלות בעל-פה —

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
כתובה על השאלה הנוספת של חבר הכנסת חיים רמון, אין כל ספק שצריך למנוע כל התקפה, פעולה או חתירה של פקיד ממשלתי אחד נגד משנהו, בין שמדובר בפקידי משרדים ממשלתיים שונים, כפי שאמר חבר הכנסת רמון, ובין שמדובר בשני מנכ"לים כאותו משרד.

4025. התייחסות שרים לפניות של אזרחים

חבר הכנסת א' לין שאל את ראש הממשלה ביום י"ז בסכת התשמ"ח (7 בינואר 1988):

במוסף "מעריב", "סופשבוע", מ"ד 18 בדצמבר 1987 פורסמה כתבת חזקיר על דרך ההתייחסות של שרי הממשלה לפניות של אזרחים. על-פי הכתבה, לפחות 50% מן השרים השיבו על הפניות תשובות לא ענייניות. חלק השיב באיחור רב של עד שלושה חודשים וחלק לא השיב כלל.

ברצוני לשאול:

1. האם כתבת החזקיר משקפת נכונה את מידת ההתייחסות של שרי הממשלה לפניות של אזרחים אליהם?

2. האם לפי כללי המינהל הנוהגים בישראל יש לאורח הזכות לקבל מהשר מענה על פנייתו?

3. האם קיימים נהלים, הקובעים את חובת ההתייחסות של שרי הממשלה לפניות אזרחים?

4. האם יש ברעתך לקבוע נורמה מחייבת בממשלת ישראל בכל הנוגע לפניות אזרחים?

5. האם יהיה נכון כבודו לפעול כדי לחקן את תמונת המצב שנחשפה בכתבה האמורה?

תשובת סגן השר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כלל מתייחסים שרי הממשלה לפניות אזרחים ככבוד הראוי, מטבע הדברים ייתכנו מפקידה לפקידה איתורים כחשובות מחמת עומס הפניות, אך דומה שהמצב ביסודו חיובי.

2 — 5. זכותו של האזרח שתיענה פנייתו לשר, המצריכה תשובה, מעוגנת בנהלים, שנתגבשו כמשך כל שנות המדינה, ובסדר הטוב כמינהל תקין. נהלים אלה קיימים ומבחינת שירות הציבור הם מעוגנים כללית בחקש"ר, ובנושאים מסוימים — כדן, וסבורני אפוא שאין צורך בקביעת נורמות חדשות. החשוב הוא — ועל כך שוקרים השרים ומשרדיהם — להקפיד על שמירת הנורמות ומילוי הכללים ככל הניתן.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה רבה לסגן השר רוני מילוא על תשובותיו לחברי הכנסת.

ג. שאלות בעל-פה

389. הנהגת שעון קין

מיכאל חריש (המערך):

כבוד היושב-ראש, אני הפניתי את השאלתא לשר הפנים,

נוכת הידיעות על סכנת החיים הנשקפת לאן פולארד ככלאה בארצות-הברית, ברצוני לשאול:

1. האם יש למדינת ישראל עמדה רשמית בעניין מחויבותה לסייע לבני הזוג פולארד?

2. האם תודרכו נציגי ישראל בארצות-הברית בנוגע לפניות מטעם משפחת פולארד בעניין סיוע?

סגן השר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

כידוע לחבר הכנסת בן-שלמה, השבתי כבר כעבר על שאלות דומות של חברת הכנסת גאולה כהן ושל חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר. כפי שאמרתי גם אז, ממשלת ישראל עדה להיבט ההומניטרי של מצבה הרפואי של הגברת אן פולארד וגם נהגה לכך כטיוב מתאים. אנו ממשיכים לעקוב אחר ההתפתחויות תוך תקווה להחלמתה המהירה של הגברת פולארד.

4024. התבטאויותיו של מנהל לשכת ראש הממשלה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את ראש הממשלה ביום י"ז בסכת התשמ"ח (7 בינואר 1988):

מנהל לשכת ראש הממשלה, מר צחי הנגבי, צוטט בעיתונות כמי שאמר, כי בחודשים האחרונים חדל שמעון פרס להיות שר חוץ וכי מר ביילין, מנכ"ל משרד החוץ, איננו מתאים לנהל את ההסברה המדינית.

ברצוני לשאול:

האם מתכוון ראש הממשלה לפעול לנוכח התבטאויות אלה של מנהל לשכת ראש הממשלה נגד שר החוץ והמנכ"ל המדיני של משרד החוץ? אם כן — כיצד?

סגן השר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

מנהל לשכת ראש הממשלה הבהיר, כי הציטוט אשר הופיע בשאלתא הוכחש על-ידי מייד עם פרסומו. לפיכך, אין כל כוונה לנקוט פעולה בנדון.

היו"ר א' נחמיאס:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, מדי פעם פועל מר צחי הנגבי נגד ממלא מקום ראש הממשלה ונגד פקידים אחרים במשרדי ממשלה. מדי פעם הוא טוען שהציטוטים הוצאו מהקשרם או לא הוצאו מהקשרם. האם אינכם חושבים להעמיד אותו סוף סוף על מקומו ולהסביר לו שבינתיים הוא פקיד? אני יודע שהוא מועמד לכנסת. הוא יהיה בכנסת, יהיה פוליטיקאי. שיתאפק כמה חודשים. אבל, אינכם יכולים להמשיך לתת לו גיבוי למעשה תוך הפרת כל סדרי מינהל ושלטון תקינים. מה יהיה אם כל פקיד יעשה את זה? אתם הורטים את המינהל הציבורי בהגנה על הפקיד הזה.

היו"ר א' נחמיאס:

יש שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת מיכה חריש. חבר הכנסת מיכה חריש ישאל את השר חיים קורפו, והשר קורפו ישיב.

— שאלות כעל-פה: הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת להביע אי-אמון לממשלה —

לשאלת אהרן נחמיאס (המערך):
ההצעה נרשמה בבקשה, אדוני, נש לשאלת אהרן נחמיאס (המערך):
תודה, אדוני היושב-ראש.

שבסמכותו להנהיג שיעון קיץ, ושר התחבורה מופיע כמחליף. אינני יודע למה.

כשנת התשמ"ח — 1988. את תקופת שיעון הקיץ יקבע שר הפנים לאחר דיון בממשלה. הצו ייחתם על-ידי שר הפנים עוד בחודש זה, כנדרש על-פי החוק.

בשאלת אהרן נחמיאס (המערך):
ההצעה נרשמה בבקשה, אדוני, נש לשאלת אהרן נחמיאס (המערך):
תודה, אדוני היושב-ראש.

צוות של מנכ"לים, אשר התכנס לדון בשאלת שיעון הקיץ, גיבש הצעה החלטה להנהיג שיעון קיץ לתקופה של שלוש שנים כדי לאפשר במהלכן בדיקה, דיון ושיקול של הנושא.

בעקבות בניין שהגשתי נגד שר הפנים בשנת 1983, נקבע על דעת כית-הדין הגבוה לצדק 1 בינואר כמועד שבו מודיע שר הפנים על הנהגת שיעון קיץ באותה שנה, זאת כדי לאפשר את ביצוע ההכנות המינהליות והמשקיות המתחייבות מהנהגת שיעון קיץ. אולם, במחצית הראשונה של פברואר עדיין לא נמסרה הודעת שר הפנים.

כאשר לתקופת הזמן להפעלה השנתית של שיעון הקיץ, הובא בחשבון הצורך להתחשב במנהגים של ציבור דתי ועדות שונות.

רצוני לשאול את כבוד השר:

צוות המנכ"לים הציג, כי הממשלה תמליץ בפני שר הפנים להנהיג את שיעון הקיץ בשלוש השנים הקרובות. צוות המנכ"לים יעקוב אחר הביצוע וההשלכות של שיעון הקיץ ובשנה השלישית ידון הצוות וימליץ לגבי ההמשך.

1. האם יש ככוונתו להנהיג שיעון קיץ בקיץ 1988?

ההצעה שגובשה היתה להנהיג שיעון קיץ בשנת התשמ"ח ממוצאי שבת, כ"ב בניסן, שהוא 9 באפריל 1988, עד מוצאי שבת, כ"א כאלול, שהוא 3 בספטמבר 1988; ובשנת התשמ"ט, ממוצאי שבת, כ"ד בניסן, שהוא 29 באפריל 1989, עד מוצאי שבת, ט"ז כאלול, שהוא 16 בספטמבר 1989; ובשנת התש"ן ממוצאי שבת, י"ט בניסן, שהוא 14 באפריל 1990, עד מוצאי שבת, י"ח כאלול, 8 בספטמבר 1990.

2. האם ינהיג שר הפנים שיעון קיץ כמו בשנה שעברה, מ"ו באפריל עד 12 בספטמבר?

היו"ר א' נחמיאס:
האם יש שאלה נוספת לחבר הכנסת חריש?

3. האם יוציא שר הפנים את הצו המחייב את הנהגת שיעון הקיץ במועדים אלה עד 15 בפברואר הקרוב?

מיכאל חריש (המערך):
לא.

היו"ר א' נחמיאס:
בבקשה, אדוני שר התחבורה.

4. הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת להביע אי-אמון לממשלה בשל: 1. מדיניותה בשטחים והמתרחש במערכת הבריאות — מטעם סיעות מפ"ם והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון; 2. המתרחש במערכת הבריאות — מטעם התנועה לזכויות האזרח ולשלום; 3. המדיניות הביטחונית — מטעם סיעת התחיה; 4. מדיניותה בשטחים — מטעם סיעת הרשימה המתקדמת לשלום; 5. הרפיון בתפקודה בהשלטת חוק וסדר ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה — מטעם סיעת צומת

היו"ר א' נחמיאס:
אני מניח הנחה מבוססת מאוד — הדבר רשום לפני — שגם הפעם יהיה זה שר התחבורה, השר קורפו.

היו"ר א' נחמיאס:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך סדר-היום: הצעות אי-אמון לממשלה מטעם סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת, ראשית, הצעת אי-אמון לממשלה בשל מדיניותה בשטחים והמתרחש במערכת הבריאות — מטעם סיעות מפ"ם והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון.

אורה נמיר (המערך):
שר התחבורה ישיב בנושא הבריאות?

אני מזמין את הראשון בנואמים — חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, בבקשה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
איך יכול היושב-ראש להשיב לך היכן שרת הבריאות?

אורה נמיר (המערך):
מותר לשאול שאלה?

שר התחבורה ח' קורפו:
שרת הבריאות ביקשה למסור כי היא עסוקה עכשיו בכית-החולים על-ישיש שיבא שבת-השומר בהחזרת השוכתים לעבודה.

היו"ר א' נחמיאס:
סיימנו, בבקשה, גברתי, מה אמרת?

היו"ר א' נחמיאס:
כן, גברתי.

אורה נמיר (המערך):
לא יהיה מי שיישיב בנושא הבריאות.

אורה נמיר (המערך):
מותר לשאול היכן נמצאת, למשל, שרת הבריאות, ומי משיב מטעם הממשלה בנושא השטחים?

היו"ר א' נחמיאס:
חברת הכנסת אורה נמיר, שמעתי את שאלתך. אין בידי

חוברת י"ז, ישיבה ח"ג
— הצעות סיעות מפ"ם. התנועה לזכויות האזרח ולשלום. החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון.
הרשימה המתקדמת לשלום וצומת הביע אי-אמון לממשלה —

הי"ר א' נחמיאס:

מורי ורבותי, מרגע זה ידבר אך ורק חבר הכנסת ויקטור שם-טוב. בבקשה, אדוני.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הי"ר א' נחמיאס:

סליחה, אדוני. הרדעתי שרק חבר הכנסת ויקטור שם-טוב ידבר. בבקשה, חבר הכנסת ויקטור שם-טוב.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
אני מבקש להציע הצעה לסדר.

הי"ר א' נחמיאס:

הצעה לסדר — בכתב. יש לכנסת חקנון.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מציע שיענה שר הדתות. כלאו הכי מה שנוחר הוא לקרוא תהלים.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, איני מביא היום לכנסת הצעה רגילה לסדר-היום, שהיא, כרגיל, ביטוי למאבקים פרלמנטאריים מקובלים בין אופוזיציה לבין ממשלה בכנסת. איני מעוניין בפולמוס עם ראש הממשלה, ואיני מעוניין בהתנצחות. השעה חמורה מדי והמצב מסוכן מכדי שגרשה לעצמנו להתנצח.

אני רוצה לומר לממשלה בכל האחריות, שאסור שהדברים ימשיכו להתפתח כפי שהם מתפתחים, כי כך נגיע לאסון. יש שתי סיבות שגלגלן אין הממשלה הזאת ראויה לאמון הכנסת, ואם אינה ראויה לאמון הכנסת, היא אינה ראויה למשול.

הסיבה הראשונה היא, שזו ממשלה מוכת עיוורון. היא לא ראתה את הגולד, ולצערי אינה מסוגלת להבין את המתרחש לגוד עיניה ולהסיק מסקנות.

הסיבה השנייה היא, שזאת ממשלה משותקת, מסוכסכת, מפוררת ומתוסכלת. שאינה מסוגלת להגיע להסכמה בתוכה על מוצא מהסכך שאליו היא הכניסה את המדינה.

אדוני היושב-ראש, אחחיל בענין מערכת הבריאות. אני חושב שהמתרחש במערכת הבריאות הוא תוצאה של הברוטליזציה שחלה במדינת ישראל. חיי אדם נהיו זולים. יש ים של סבל אנושי בכתי-החולים, מנהלי בתי-החולים זועקים שאינם יכולים להמשיך כך, אנשים מתים בגלל העדר שירות רפואי מסודר, והממשלה נוהגת כאילו זה לא ידוע לה. היא מצטיגה בכנסת מחזה מביש של התנגשות בין שר אוצר, המגלה נחישות שהיא למעשה נוקשות הגובלת באכזריות, לבין שרת בריאות, המפגינה חוסר אונים עד ייאוש.

אני מכיר את הסכסוכים במערכת הבריאות, התנסיתי בהם. אני משוכנע שעלי-י החלטה ממשלתית לתת מקדמה על חשבון השוואת התנאים של עובדי המינהל והמשק בכתי-החולים הממשלתיים לאלה של עובדי קופת-חולים, אפשר היה לגמור את השכיחה הזאת, השכיחה הקטלנית ביותר, האכזרית ביותר והקשה ביותר בבתי-החולים.

אני סבור שאילו הממשלה, אילו הסכים שר האוצר לאמץ את ההסכם — — —

יצחק פריץ (המערך):

הוא לא בא ככוונה, כדי לא לענות לך בנושא זה.

תרופה לעניין — הרי אנחנו עוסקים בכריאות. השר קורפו יצטרך להיות המזור ולהשיב גם בעניין הבריאות.

אהרן הראל (המערך):

עשר כנסות לא יוכלו לחקן את הנהלים שגובשו בכנסת הזאת.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

איני רוצה לערער על ההחלטה לאחד את הצעות האי-אמון. אבל משאוחזו ארבע הצעות האי-אמון — לא יעלה על הרעת שארבעה שרים ישיבו. למה תוקפים את השר קורפו?

מיכאל חריש (המערך):

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת גולדשטיין, נתתי לך לשאול על-פי היתר, למה לך? מה רצונך שוב, גברתי?

אורה נמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אין לי עניין אישי לחבר הממשלה השר קורפו, אבל איך ייתכן הדבר? הרי משבר מערכת הבריאות הוא כמעט בכחינת שואה. שני השרים הבלעדיים הנוגעים בדבר — שרת הבריאות ושר האוצר — אינם כאן. אני מציעה שלא להעלות היום את נושא הבריאות במליאת הכנסת. זה ביוזון לכנסת וביוזון לנושא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
להיפך, צריך להביע אי-אמון לממשלה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

הי"ר א' נחמיאס:

מורי ורבותי, נתתי לכולם לדבר. חבר הכנסת ורדיגר, בבקשה.

אורה נמיר (המערך):

הי"ר א' נחמיאס:

סליחה, גברתי, שאלת ברשות, למה לך לשאול גם שלא ברשות? מר רצונך, חבר הכנסת גולדשטיין, האם יש משהו חדש בפניך?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, צריך לעשות צדק. אין לי כל ספק בכך שמערכת הבריאות קרובה לקרוס. יש לנו בעיה אמיתית. אבל לאחר שהשר קורפו אמר ששרת הבריאות נמצאת בכתי-החולים כתל-השומר על-מנת לסייע לסיום השכיחה — מדוע תוקפים את השר?

הי"ר א' נחמיאס:

מה החידוש בדברכיך?

חיים רמון (המערך):

איפה שר האוצר?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איפה ראש הממשלה?

— הצעות סיעות מפ"ם. התנועה לזכויות האזרח ולשלום. החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון. הרשימה המתקדמת לשלום וצומח להביע אי-אמון לממשלה —

של עם שאיננו רוצה בשלטון זר. קראתי בעיתון ששרים שואלים מי יתעייף ראשון, אנחנו או הערבים בשטחים. רכזתי חברי הכנסת. ההיסטוריה מלמדת אותנו, גם ההיסטוריה של התנועה הציונית, שעם שנלחם בשלטון זר איננו מתעייף. עם השולט ככוח הנשק על עם אחר, הוא מקדים להתעייף. אני חושב שמה שמתרחש עכשיו בשטחים זו התחלת הספירה לאחור של סוף השלטון שלנו בשטחים אלה. ימי השלטון הזה ספורים.

יובל נאמן (התחיה):

מה עם ירושלים וואדי-ערה?

היור' א' נחמיאס:

אנחנו רק בראשית הדיון. חברים יקרים, מה קורה לכס? תקשיבו קודם כולל. גלו קצת מידה של הקשבה.

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

אדוני השר קורפו, כמי שעומד להשיב לנו, שים לב לעובדה שהיו סימנים מוקדמים להתקוממות הזאת, אך הממשלה התעלמה מהם, כפי שהתעלמו מהסימנים שקדמו למלחמת יום הכיפורים. תסלחו לי על חוסר הצניעות, אך אני מפנה אתכם לפרוטוקולים של הכנסת. בשם סיעתי הזוהרתי מפורשות ואמרתי שמתקרב הזמן שהפלשתינים יעברו את מחסום הפתח. סיעתי הזוהרתי מפורשות ואמרה פעמים רבות, שמבוי סתום מתמשך יביא להתפוצצות.

אני מפנה את תשומת-לבכם ליצירתו של סופר, שעם לב של סופר ועיניים של סופר חזה את ההתפוצצות רק לפני כשנה. אני מתכוון לעבודתו של דוד גרוסמן בספר "הזמן הצהוב". מי שקרא את הספר הזה הבין שההתפוצצות הולכת ובאה. הוא הבין שאנחנו עומדים לפני מצב חדש בשטחים. מי שלא הבין זאת היא הממשלה האטומה ומוכית העיוורון הזאת.

חברי הכנסת, בגלל מדיניות הממשלה נגרם נזק כל ישוער למדינת ישראל. אנחנו נמצאים במעגל אימים. יותר דיכוי — יותר התקוממות; יותר התקוממות — יותר שנאה; יותר שנאה — מפולת מוסרית גדולה יותר; מפולת מוסרית — זעזוע בלב החיילים, זעזוע ביהדות העולם, ובראש ובראשונה זעזוע ביהדות ארצות-הברית וחיזוק מעמדו של אש"ף בזירה הבין-לאומית, שיא ההישגים של התעמולה הפלשתינית וההסכרה הפלשתינית בעולם. ישראל בנסיגה — מעמדה נפגע קשות.

הנה, האונייה הזאת שמתקרבת לחופינו. הזהרנו אתכם מפני גירושים, התנגדנו לגירושים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

לו לא היו גירושים, חבר הכנסת שפיטוב, לא הייתה ספינה?

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

חברי הכנסת, מי שזרע גירושים קרצו ספינת מגורשים, עם כל הנוק שייגרם לשמה של מדינת ישראל, ואנחנו עוד נראה מה יתרחש בעוד כמה ימים, אם וכאשר תתקרב הספינה לחופינו.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

יש לקרוא לה ספינת מחבלים או ספינת אש"ף, לא ספינת מגורשים. גם הכינוי משנה משהו.

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

שאלה אותי חברת הכנסת שקראה עכשיו שוב קריאת בניינים, מה אנחנו מציעים. אדוני היש-בראש, אילו הייתה לנו

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

לו היה שר האוצר מוכן לאמץ את ההסכם בין קופת-חולים לבין רופאי קופת-חולים, שמוביל גם ליעילות וגם לקיצור תורים, והיה מחיל את ההסכם הזה גם על בתי-החולים הממשלתיים, אפשר היה לסיים את שכירת הרופאים. אך הממשלה איננה מסוגלת להחליט.

אדוני היושב-ראש, אמרתי שהממשלה לא ראתה את הגולד בכל הנוגע להתרחשויות בשטחים. היא הופתעה מהאירועים. הם ירדו על ראשה כרעם כיום בהיר. בתחילת האירועים, אתם וזכרים, התחיל ויכוח-סרק, מצחיק ממש. האם זה מרי או לא? ראיתי את ראש הממשלה יצחק שמיר, שדרך אגב, שימו לב, מתחמק זה כמה חודשים מלהתייצב בכנסת ולענות בעניינים אלה. הוא שולח את השר קורפו, שהפך להיות "המשיב הלאומי" מטעם הממשלה, וכשאתה שומע את התשובות שלו אתה רואה שכל השאלות נותרו בעינן.

ראש הממשלה הודיע לנו שלא צריך להתרגש, זה בסך-הכול עניין של ה"שכאב". בעוד כמה ימים העסק יירגע. לצערי הרב, גם שר הביטחון, שירוצה לנו יכולתו לנחם עניינים, להסיק מסקנות — ראיתי אותו בטלוויזיה בהופעה אומללה מאוד. הוא מנה ארבע סיבות להתרחשויות: ייאוש ואכזבה מהמדינות הערביות, אכזבה מהמאבק המזוין ואכזבה מפסגת רייגן-גורבצ'וב. אלה הן ארבע הסיבות, כאילו האירועים הם הפגנה נגד אש"ף. אין זכר בניתוח האנליטי של שר הביטחון ל-20 שנות כיבוש ושלטון צבאי על אוכלוסייה שאיננה רוצה בשלטון הזה. אין זכר לסיבה הזאת.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

ומה היה לפני כן? היה שקט?

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

חברי הכנסת, שימו לב להסלמה שחלה במצב. זה התחיל כיריות באוויר, התפתח ליריות כמפגינים עם כמה עשרות הרוגים. אחר כך עברנו למדיניות מדימה ומוצהרת של מכות, שההסבר "המוסרי" המתלווה לה הוא שמיריות מתים, ממכות לא מתים. נוכחנו לדעת שגם ממכות מתים. אחרי כן התחלנו להפעיל הליקופטרים. עכשיו אנחנו רואים כבר שריוניות, ובקרוב נגיע אולי גם לטנקים.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

מה אתה מציע? נוח מאוד לעמוד על הדוכן ולהגיד: זה לא טוב וזה לא טוב. מה אתה מציע?

היור' א' נחמיאס:

חברת הכנסת גלזר-תעסה, אפשרי לחבר הכנסת יקטור שפיטוב לנאום את נאומו. אני אבקש את סליחתך.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

נוח מאוד לשבת כאן באולם מחומם — — —

היור' א' נחמיאס:

אני מבקש ממך שלא להמשיך בקריאות בניינים.

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

גברתי, אם תאפשרי לי, אציע בסוף דברי חמישה דברים, אם תהיה לך סבלנות, לא בשל קריאת הבניינים שלך אלא מפני שזה כתוב אצלי. הואילי בבקשה לא להפריע.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

חודה רבה.

יקטור שפיטוב (מפ"ם):

הממשלה איננה רואה את המציאות שלפנינו כהתקוממות

חוכרת י"ז, ישיבה ת"ג

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת להביע איימון לממשלה —

מרדכי גור (המערך):

אז לא לקחת אותו ברצינות.

ויקטור שפיטוב (מפ"ם):

בגלל העובדה שממשלה זאת מובילה אותנו לאסון, אנחנו מצביעים לה איימון.

מרדכי גור (המערך):

אז לא לקחת אותו ברצינות. למה אתה לוקח אותו ברצינות עכשיו?

ויקטור שפיטוב (מפ"ם):

אז לא היו הדברים ראויים להילקח ברצינות.

היור"ר א' נחמיאס:

יש לפני שתי הצעות לסדר. הן עוסקות בנושא מערכת הבריאות, אך אין שר מוסמך מטעם הממשלה להשיב עליהן. כבודו של השר קורפו במקומו מונח, אנחנו מכבדים אותו מאוד, ובחודשים האחרונים הוא מייצג את הממשלה בפני הכנסת, ובכבוד. יש כאן בעיה, מפני שהמצב במערכת באמת קשה והמור. אני צריך להתייעץ עם יושב-ראש הכנסת, ולכן אני מכריז על הפסקה של 10 דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 12:15 ונתחדשה בשעה 12:37.)

היור"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אני מחדש את הישיבה. אנחנו ממשיכים בהצעות איימון לממשלה. היתה לנו התייעצות, ואנחנו אנוסים על-פי התקנון להמשיך בישיבה, יען כי הממשלה רשאית וזכאית לשלוח כל שר שייצג אותה בנושא אשר מועלה כאן בכנסת.

עם זאת, הסבנו את תשומת-לבה של הממשלה, שבנושא כבוד זה, שתוצאותיו די נראות בעליל, בנושא מערכת הבריאות, היה מן הראוי שיופיעו בפני הכנסת או שרת הבריאות או שר האוצר.

חברי הכנסת, רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן. בבקשה.

אהרן הראל (המערך):

אפשר לשאול שאלה?

היור"ר א' נחמיאס:

כן אדוני, מה רצונך?

אהרן הראל (המערך):

אני מבקש לדעת, האם לפי התקנון יכולה הכנסת להחליט שהיא מפסיקה את הישיבה עד השבוע הבא?

היור"ר א' נחמיאס:

האפשרות היחידה היא, שמגישי הצעות האיימון ימשכו אותן בחזרה. אם אקבל הודעה מטעם הסיעות, כך אנהג.

חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

מה יום מיוזמים? לנושאים הכי חשובים בא השר קורפו. השר קורפו טוב לנו.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היור"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת חיים רמון וצירלי ביטון, עכשיו מדבר חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

ממשלה שמסוגלת למשול, מסוגלת לקבל החלטה כרוכה, לדעתי היא היתה חייבת היום לקבל חמש החלטות. החלטה ראשונה — הסכמה לוועידה בין-לאומית כפתיחה לקראת משא-ומתן ישיר בין הצדדים, לרכות נציגים פלשתינים, שאינם יכולים להיות אלא נציגים מוסכמים על אש"ף. החלטה שנייה — בחירות חופשיות בכל היישובים הערביים בשטחים המוחזקים, בחירות שיולידו מנהיגות.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

מנהיגות של אש"ף?

היור"ר א' נחמיאס:

חברת הכנסת מרים גלזר-תעסה, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה. אני מצטער מאוד, מאז התחלת דבריו אינך חדלה לקרוא קריאות-ביניים.

מרים גלזר-תעסה (הליכוד):

אמרתי שתי מלים.

היור"ר א' נחמיאס:

שתי מלים.

ויקטור שפיטוב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, אני יודע שאין לי כל סיכוי לחדור ללכה של חברת הכנסת גלזר-תעסה או להביא אותה לכך שהיא תבין מה שאני אומר. אבל, אני בכל זאת רוצה לומר לכנסת מה נדרש מממשלה שמסתכלת על העניין בעיניים ריאליסטיות.

ההחלטה השלישית שהיתה צריכה להתקבל, וחבל שלא קיבלו אותה מייד אחרי 1967, כפי שהציעה מפלגתי — וגם זה כתוב כפרוטוקולים — היא לאפשר התארגנות פוליטית בשטחים כדי להצמיח מנהיגות.

ההחלטה הרביעית: לצמצם בהדרגה את החיכוך, את המגע בין צה"ל לבין הפלשתינים בשטחים.

ההחלטה החמישית: לתת "אור ירוק" לממשל האמריקני, לנשיא ארצות-הברית ולמוזכיר המדינה שולץ לפתוח בתהליך מדיני שלא על בסיס קמפ-דייוויד: הסכמי קמפ-דייוויד אינם מקובלים על המלך הירדני. הם אינם מקובלים על הפלשתינים — כי הם לא היו צד בהסכמים אלה.

חמש החלטות אלה יכלו להוביל להתחלת ההבראה ולראשית היציאה מהמצר. אם רוצים שלום, יש עם מי לדבר. יכול מאוד להיות שדווקא אותם מגורשים-חוזרים באונייה הם המסוגלים להשתתף בראשית משא-ומתן, אם יהיו, כמוכני, מוכנים להכיר בזכות קיומה של ישראל, אם יהיו מוכנים לגנות את הטרור ולהימנע ממנו. אפשר יהיה לדבר אתם. אילו היו מוכנים לדבר אתם, היו גם ערביי מדינת ישראל, יחד אתנו, היהודים, תורמים את תרומתם במאמץ לקרב אפשרות של דיאלוג.

אדוני היושב-ראש, אין לנו ממשלה המסוגלת לקבל חמש החלטות כאלה.

שמתי לב לכך ששניים מתוך ארבעת הסופרים, שנחנו בזמנם את הברכה המוסרית להקמת ממשלת האחדות הלאומית — ואני בטוח שהשניים האחרים חושבים כמוהם — דרשו מהממשלה הזאת להתפזר, דרשו ממפלגת העבודה להסיק מסקנות. אני מצטט את עמוס עוז, שדרש לעשות זאת "בגלל המפולת המוסרית הכרוכה בדיכוי ההתקוממות בשטחים, בגלל הקשר ההכרחי שבין קיפאון מדיני לבין התקוממות ולבין דיכוי".

— הצעות סיעות מפ"ס, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המחדקמת לשלום וצומת להביע אי-אמון לממשלה. —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני לא יודע מדוע חברי הכנסת מתרגשים כל כך. אם הם זועמים על הממשלה, הם יכולים להצביע אי-אמון.

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, ר"צ מביעה יום יום אי-אמון לממשלה זו על מדיניותה ההרסנית כלפי צה"ל וכלפי תושבי השטחים, מדיניות הנעדרת כל מאמץ לשלום, אולם, היום, אנו מבקשים להביע אי-אמון וזעם ומיוחד על מחדליה וכישלונותיה של הממשלה בטיפול במערכת הבריאות הסובלת והמתמוטטת, על החרפה והייסורים הנגרמים ל-20,000 מאושפזי בתי-החולים וקרויביהם בהעדר תרופות, סדינים, פיג'מות, סכון ואפילו ניר טואלט, על הוזהמה והסיריחן הפוקרים מחלקות אשפוז שהסטרייליות היא חובה רפואית אלמנטרית לתקינותן.

אתכבד גם להודיע לכנסת על יוזמת סיעת ר"צ לחוקק חוק כיטוח רפואי משלים שהנחנו השבוע. על שולחן הכנסת, חוק שיעויק, בחמורה לכסום חודשי זעום, זכות למבוטח לבצע ניתוח או טיפול חיוני בדחופות ובלא המתנה של חודשים.

אדוני היושב-ראש, רשימת השוכחים מקיימי העיצומים והמתכננים להצטרף לשביתות ארוכה ומסוכנת. כבדה מכול היא, כמובן שביתתם של עובדי המינהל והמשק, המרדמים מקיימים עיצומים זה שישה חודשים; שוכחים עובדי המעבדות, הביוכימאים והמיקרוביולוגים; מאימים להצטרף לשביתה כשכובע הבא גם רפאי קופת-חולים בשל אי-ביצוע ההסכם שנחתם עם; עובדי הרנטגן מתכנסים להחליט על עיצומים, אם נשאר עוד גורם במערכת הבריאות שאיננו שוכת, גם הוא כבר מהרהר על הצטרפות לשביתות.

הפרופסור דני גור מבית-החולים "שיבא" אומר, שמהעדר אמצעים סניטריים ובידוקות חיוניות, אין מבעצם ניתוחים דחופים, ר-220 חולים ממתינים בתור לניתוח לב פתוח, כלומר, סכנת חיים ממש מרחפת על ראשם של החולים, ואת מי שולח ראש הממשלה לענות על השאלות הללו? את שר התחבורה, אני רשאי לשאול בתור מה? בתור ממונה על הכבישים שמובילים לבית-העלמין?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני חושב שזה לא יפה.

היו"ר א' נתמיאס:

כנצני הממשלה הוא משיב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבין, אבל לעניות דעתי, אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד, כאשר שר האוצר ושרת הבריאות מתקוטטים ואין עמדה אחת לממשלה, צריך ראש הממשלה להתפנות מכל עניין אחר ולבוא ולומר לעם מה בדעתו לעשות כדי שהחולים לא ימשיכו לשכב בצואתם וכזוהמתם בבתי-החולים. זה תפקידו של מי שעומד בראש ממשל, והוא צריך להתפנות ולעשות זאת.

לעומת זאת, אנחנו שומעים את ה"פינג-פונג" הלאומי המתקיים בין שר האוצר לבין שרת הבריאות. היא קוראת לו עריץ ליברלי, המזולז בה ומתעלם מקיומה, והוא עונה לה: תפסיקי להפריע, אל תתערבי בענייני בריאות — אלה הביטויים שהם מחליפים ביניהם — היא ממשיכה: אתה קשוח, אתה רוצה להכניע את מערכת הבריאות — שימו לב לפנינים של שרים בממשלה, אחד כך באים ומבקרים את רמת הדין בין חברי הכנסת — ועוד היא אומרת לו: ספיר היה שר

אוצר ענק, אבל עם לב אנוש, ורומזת משהו לשר האוצר. הוא עונה לה: את במעשיך מחריפה את השביתות ומצטרפת לשוכחים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הנושא יותר מדי רציני מכדי שנידרש — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שוב היא אומרת לו: אתה נוהג בתוצפה חסרת תקדים — וכל זה נעשה מעל דפי העיתונות, בכלי התקשורת, בוועדות הכנסת, במליאת הכנסת.

רבתי, האם יכולה ממשלה זו לעמוד היום לפני העם הזה ולומר: אני אחראית כלפי בריאותם של הזקנים, של הנשים, של הילדים, של החולים, או שמא זו ממשלה מופקרת, שמציגה את הפקרותה בפרהסיה? רק על כך ראוי היה שחקבל אי-אמון מצד הכנסת ותלך.

אדוני היושב-ראש, כיום השמיני לשביתת עובדי המינהל והמשק, ואחרי חצי שנה של עיצומי מרדמים, וכשמערכת הבריאות כמעט כורעת ושרי האוצר והבריאות מתקוטטים ביניהם, התכנסה ביום ראשון האחרון הממשלה, וכל הציבור קיווה שאולי יתקיים סוף סוף דיון בנושא מערכת הבריאות, לא על כל דבר מדברים, רק לא על מערכת הבריאות המתמוטטת. ממש לא ייאמן.

אדוני היושב-ראש, אזכיר לכנסת עוד מחדל של הממשלה הזאת. בשנת 1971 קיבלה הממשלה, לא אנחנו, החלטה להתאים את שכרם של עובדי המינהל והמשק לשכרם של העובדים בקופת-חולים. ביולי 1983 חזרה הממשלה על החלטתה זו להשוות את תנאי השכר, מי הפריע לשר האוצר ולשרת הבריאות, לפני חצי שנה, לפני כמה חודשים, לבוא ולשבת עם שני הציבורים האלה, בבתי-החולים הממשלתיים ובקופת-חולים ולהכתיב נוסחה אחת של שכר?

האם יעלה על הדעת להשפיעים האלה שיתקיימו ויהיה שקט כמערכת — כאשר עובדי כוח העזר בקופת-חולים מקבלים 850 שקל בחודש, ובבתי-החולים הממשלתיים מקבלים המשמשים באותם תפקידים 640 שקל? מזכירה של מנהל רפואי מקבלת בבתי-החולים של קופת-חולים 1,170 שקל בחודש, ובבתי-החולים הממשלתיים — 856 שקל. עובד מקצועי, ראש צוות, מקבל 2,160 שקל בבתי-החולים של קופת-חולים ו-1,248 שקל בבתי-החולים הממשלתיים; הרשימה עוד ארוכה ולא אביא את כולה, זו לצד זו קיימות שתי מערכות כאלה, עם פערים שבין 200 שקל ל-900 שקל בין מוסדות קופת-חולים לבין בתי-החולים הממשלתיים. האם העלו שר האוצר ושרת הבריאות על דעתם שהדבר הזה ישאר שקט כמערכת? הרי זה לא יאומן, זה כמו להזמין אי-שקט כמערכת, הממשלה אחראית. היום לסבל של החולים בבתי-החולים ואינה יכולה לברוח מן האחריות הזאת, אדוני היושב-ראש, גם האחריות הזאת על ראשה של הממשלה.

ב-5 במרס 1987, אדוני היושב-ראש, הסתיימה השביתה האחרונה של עובדי המינהל והמשק, שברמשך אבקש מהם לחזור לעבודה, משום שסור להם הודעה להישאר ללא פתרון. הכנסת אינה יכולה להישאר אדישה למצב הזה, אבל השביתה הסתיימה כאשר התבטחו לעובדים 100 שקלים חדשים במקדמה לקראת החלת פתרון בעיותיהם. אדוני היושב-ראש, השבוע הציגו להם 60 שקלים חדשים, כשמדובר בפערים שבין 210 שקל ל-900 שקל בין שתי המערכות. האין זה מגוחך? האין זה לעג לרש? הלאו אצל החולים הגיע כבר הרפס עד

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומח להביע אי-אמון לממשלה —

הטלוויזיה, את כל האזורים הרגישים. יש להפסיק כל התדיינות מדינית הנערכת היום תחת לחץ הטרור, לפנות אזורים מועדים לפרוענות — דוגמת אותו קטע במחנה דהיישה ששם נולדה זריקת האבנים עוד לפני חמש שנים, וצריך היה להורסו כבר אז — לנקוט דרך של ענישה כלכלית ולהדש את תנופת ההתיישבות.

חברי הכנסת, זה חודשיים אנו נמצאים בפאזה חדשה במאבק על ארץ-ישראל — צירוף של טרור ומלחמת רחוב, בקבוקי תבערה ואבנים. למעשה, אין זה חידוש גדול, כי זכינו לכך כבר במאורעות 1936 — 1939. גם אז היה אותו צירוף של טרור ומלחמת רחוב. הערבים — שמענו על כך כמה וכמה פעמים, גם מהם, הם הסבירו לנו זאת — חשפו את מה שנראה להם הבטן הרכה שלנו: הרגישות לסופר-דמוקרטיה, הפעלת אמות-מידה כפולות לעצמנו ולאחרים — כל מה שמותר לאחרים, אסור לנו — ויש לערבים תחושה שכפי שניצולו במלחמת יום הכיפורים את עקב-אכילס האחר שלנו, הרגישות לחיי אדם, כך ישיגו עכשיו את שלהם תוך ניצול המכנה הסופר-דמוקרטי של המדינה הזאת, ויוכלו להשליך ללא עונש את בקבוקי התבערה ואת האבנים. למעשה, הם גורמים להרס עצמם. אבל אל להם הכוח למנוע מהבריונים מוכילי המאבק את הובלתם עד לבור הפנפר לרגליהם-הם.

חברי הכנסת, פירטתי שורה של אמצעים, ואני רוצה להסביר אותם. ראשית, הסגירה התקשורתית. משכנעים אותנו שזה בלתי אפשרי במדינה דמוקרטית. חברי הכנסת, אל נחחרה בדמוקרטיה לא עם בריטניה הגדולה ולא עם ארצות-הברית. הלוואי שהיינו כמותם. ומה שיכלה הגברת תאציר לעשות במערכה שעמדה לפניו באיי פוקלנד, ומה שיכול היה הנשיא רייגן לעשות לאחר הפלישה לגרנדה, אין כל סיבה שאנתנו לא נעשה. להיפך, יש לנו אלף סיבות לעשות כמוהם, ואני אסביר אותן. לגבי כל שטח רגיש שיכולה לפרוץ בו תבערה כמו זו שאנו נחונים בה עכשיו, הסגירה לפניו התקשורת, חברי הכנסת, היא מצווה המופיעה בכל ספר לימוד שתיקחו עכשיו לידיכם. בעשור האחרון יצאו בעולם הרבה מאוד ספרים העוסקים בטרור, וכולם מציינים את העובדה שהתקשורת היא אמצעי המנוצל על-ידי הטרור. לכן, אין ברירה, דמוקרטיה חייבת לגלות עירנות מספקת כדי להדמים את התקשורת כאשר זו משרתת את התגברות הטרור.

זה נכון גם לגבי מלחמות הרחוב. כאשר למדו, למשל, את פרשת מאבקי הסטודנטים בעולם כולו ב-1968, הסתבר שהגורם להתפשטות התסיסה המדינה למדינה היתה התקשורת. אין אפוא דרך אחרת לאפס את התסיסה ולמנוע את ניצולה על-ידי גורמי הטרור אלא על-ידי הגבלת התקשורת. היא עצמה מהווה חלק מהבעיה.

חברי הכנסת, צריך לסגור את מרכזי ההסתה בירושלים ואת הגוף המארגן את כל הפעולות האלה — הכוונה למרכזים המנהלים על-ידי פייסל אל-חוסייני ומובאק עוואד. אותם גורמים בירושלים, יחד עם העיתונים המסיתים, העושים זאת בחסות הדמוקרטיה הישראלית, יוצרים לא מעט את הבעיה.

אשר לגירוש — שמענו דבר מוזר. תחילה אמרו לנו שהגירוש הוא אמצעי יעיל, וזה נכון, וארבעה מסיתים גורשו. אחר כך, לגבי החמישה האחרים, התברר פתאום שהגירוש יכול להחסים את השטחים, ומאז שוב אין משתמשים בנשק הזה. חברי הכנסת, צריך להרחיב את השימוש באמצעי הגירוש לגבי כל מי ששירת הביטחון הכללי יודע עליו שהוא גורם להחססה.

נפש. ובממשלה יש אדישות ואפילו אין מקיימים דיון בנושא הזה.

אדוני היושב-ראש, אנחנו מציעים לצאת עוד היום ביזומה שלפיה תיתן הממשלה, כמו אז, איזה מענק על חשבון השוואת התנאים, שייכנסו אתם עוד היום למשאומתן — חברי הכנסת. האם אתם יודעים שאין כלל משאומתן? — ושהעובדים יתזרו עוד היום לעבודים בקומפלקס הזה. כדי לנסות למנוע סכנה לחיי החולים. אם זה לא יעשה, הממשלה הזאת אינה ראויה למשול ולוא גם יום אחד נוסף על חשבון בריאותו של העם.

אדוני היושב-ראש, אנתנו סבורים שאין די בכך שנטפל היום במפגעים החולפים הללו — ואנחנו מקווים שהם חולפים. לכן יזמנו הצעה ממשית והנחנו אותה על שולחן הכנסת. זוהי הצעה חוק ביטוח רפואי משלים. שעיקרה: תמורת תשלום של סכום חודשי זעום יוכל כל אזרח, מתוך בחירה חופשית, להיות מבוטח ולקבל טיפול רפואי וניתוח בלי להמתין חודשים רבים; זאת בתשלום אך ורק תמורת ציוד מתחלה, תרופות, שבר העובדים במשמרת שנייה — כל הצוות הרפואי: רופאים, אחיות וגם עובדי מינהל. המטרה היא לקצר את התורים, כי הציוד הרפואי הקבוע בכתי-החולים איננו מנוצל היום, ואפשר לנצל אותו. יש לשים קץ לתמונה המחרידה של חולים ממתינים לטיפול ולניתוחים, כאשר יש למדינת ישראל רופאים מקצועיים מעולים וחודרי הניתוח עומדים ריקים ואין מי שישלב את כל אלה למערכת אחת.

חיים רמון (המעריך):

האם תילחם על כך בוועד הפועל?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בהחלט. נילחם על זה, גם פה וגם בוועד הפועל, ואין שום סיבה בעולם לכך שזה לא יתקיים.

אדוני היושב-ראש, אם זה חוסר האחריות שמגלה הממשלה, מוטב שתלך היום, ובגלל מחדליה בנושא של בריאות העם, נשתדל לקדם בכנסת חקיקה, שתשפר את מצב הבריאות במדינת ישראל. תודה רבה.

היז"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת רן כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת יובל נאמן, בבקשה.

יובל נאמן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, איפוק והבלגה בעקבות רגיעה מרומה עלולים להביא באורח בלתי נמנע לקורבנות רבים בקרב חיילים ואזרחים בירושלים ובגליל, בוואדי-ערה ובישיע — ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. הציבור נחשף להלכי רוח של חסכול ורפיון. התשובות חייבות להיות חדי-משעיות. יש להורות לחיילים המותקפים להתגונן בידי על-ימנת לפגוע, ולא להמתין עד שחיהיהם יהיו בסכנה. יש לגרש את מאות המנהיגים והמסיתים, ששמותיהם מצויים בידי שירות הביטחון הכללי, ולא ליצור אינסטנציות ערער נוספות. צריך לגרש באופן שיטתי את הנתפסים בידי בקבוקי תבערה ואבנים — כולם בחזקת רוצחי עפרה וטל מחס, זיכרונם לברכה.

חיים רמון (המעריך):

אתה ממציא סיבות — — —

יובל נאמן (התחיה):

יש לסגור לפני התקשורת, ובעיקר בפני רשתות

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרישימה המתקרמת לשלום וצומח הביע אי-אמון לממשלה —

יצרנו נורמה של הריסת ביתו של מחבל, ואיננו נרתעים בעניין זה מכל מיני סממנים של ליברליזם. יצרנו את הנורמה הזאת, אבל בכך אין די. צריך גם לחדש את הנורמה של גירושו של מי שיכול להצליח — גם אם הוא לא הצליח באותו רגע — להבעיר עוד עפרה מוזס אחת. ברגע שאחד כזה נתפס, דינו צריך להיות גירוש. ואם הוא צעיר מדי — גם משפחתו, שלא שמרה עליו מפני מעשים כאלה, צריכה ללכת אחרו.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אחה מדבר כמו הנאצים — — —

יובל נאמן (התחיה):
אני מדבר כנציג של עם מתגונן, שמנצלים את הדמוקרטיה לרעתו.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — —

היו"ר א' נחמיאס:
סליחה, אדוני, אני מבקש ממך.

יגאל כהן (הליכוד):
— — —

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת יגאל כהן.

יובל נאמן (התחיה):
יש אזורים שבהם — — —

היו"ר א' נחמיאס:
חברת הכנסת גאולה כהן, מה רצית לומר לי?

גאולה כהן (התחיה):
אדוני היושב ראש, האם אינך חושב להגיב על מה שאמר חבר הכנסת צירלי ביטון — "נאצים"?

היו"ר א' נחמיאס:
אני מבקש סליחה, לא שמעת.

חבר הכנסת צירלי ביטון, אני מבקש ממך לחזור כך. אמירת מלים כאלה בבית הנבחרים הישראלי יש בה משום פגיעה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מי שאומר דברים כאלה הוא מפלצת.

יובל נאמן (התחיה):
מי שזורק בקבוקי תבערה, הוא לא מפלצת?

היו"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת צירלי ביטון, אני מבקש ממך, כך לא מדברים כאן.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
נאצים לא מדברים בצורה כזאת.

יובל נאמן (התחיה):
חברי הכנסת, יש מקומות, דוגמת מחנה דהיישה, שבהם התחילו בזריקת אבנים כבר לפני חמש שנים. הרב לוינגר עמד כחצי שנה על הכביש ליד דהיישה, כדי להפגין נגד זריקת האבנים. דרשנו אז משרי הביטחון השונים, שיורידו פס של 100 מטר — שיורידו את אותם חתים לאורך הכביש, שמהם מיידים כל הזמן אבנים; קודם צריך להתרחק כדרי הבתים, שאם לא ימנעו את זריקת האבנים, כתייהם ייהרסו, ואחר כך, אם

הדבר יישנה — שיהרסו הבתים. העובדה שבמשך חמש שנים לא נעשה בעניין זה ולא כלום, אף שדהיישה שבה ועלתה לכותרות, באה לידי ביטוי היום כהפיכת האמצעי הזה של זריקת אבנים לנשק כללי.

חברי הכנסת, עכשיו כבר זרקו אבנים גם בגליל, בשלושה מקומות בגליל.

גאולה כהן (התחיה):

היום יצטרכו להרחיק מהכביש לא רק את דהיישה אלא גם מקומות אחרים. אילו היו מרחיקים את דהיישה — — —

היו"ר א' נחמיאס:

זה על חשבון זמן, חבר הכנסת יובל נאמן.

יובל נאמן (התחיה):

היום זריקת האבנים מתרחשת גם בגליל, וגם שם יצטרכו לפעול.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם היא נערת המקלה שלך?

יובל נאמן (התחיה):

חברי הכנסת, אפשר להפעיל לחץ כלכלי. לא ייתכן שהם ינצלו את האפשרות לפריחה כלכלית שניתנה להם במדינת ישראל, ובאותו זמן יעמידו את האת הצעיר ליידות אבנים או בקבוקים. שישבו שם, ולא יבואו לעבוד בישראל עד שלא ירגיעו את צעיריהם. אנו חייבים להפעיל לחץ, לפחות שווה, אם לא גדול מהלחץ שלוחצים אותם צעירים רעולי-פנים, על מי שחש שם בכל זאת אחריות לכלכלת ביתו.

גם המעבר בגשרים — אם משווקים היום את התוצרת החקלאית, למשל של חבלי-עזה, ובחבלי-עזה מתפרעים — שיישאר התפוזים כאן ויירקבו. חייבים להפעיל לחץ על האוכלוסייה שמסוגלת לגלות אחריות, על-מנת שגם לה יהיה אינטרס למנוע את המהומות.

הזכרתי את הירי לפגיעה. קראנו אתמול בעיתונים על יחידה בצה"ל שנלכדה והוקפה על-ידי פורעים מידי אבנים ובקבוקים. כשהמפקד דיווח על זה אמרו לו: חפש דרך לסגת, במקום לומר לו: תשתמש בנשק.

אני מגיע לנושאים המדיניים, ואני רוצה, חברי הכנסת, לברך את שר הביטחון על כך שהתברנו היום, שמשדר הביטחון החליט להקים את היישוב כברדלה. כל יישוב שמעבר ל"קו הירוק" הוא היום חלק מהתשובה לפורעים. אני רק שואל את שר הביטחון והשיכון: איפה הביצוע של אותם יישובים היום? — וכוננתי להדר-כיתר ולעשהאל-נטע.

אמל נסראלדין (הליכוד):
עובדים שם היום.

יובל נאמן (התחיה):

לאור המצב הנוכחי, צריך לעשות עכשיו מבצע "כליין" להקמת היישובים. הימים הם כימי 1936 — 1939: צריך להקים יישובים אלה כמו את יישובי "תומה ומגדל", ולהראות שווה באמת התשובה. יקים משרד הביטחון את ההיאחזות כברדלה יקים משרד הביטחון את עשהאל-נטע ואת הדר-כיתר ויאריך את הקמת היישוב אבני-חפץ. אלה הן התשובות הטובות ביותר כצד המדיני, שיראו שהפורעים אינם משיגים את מטרם. הבאתי דוגמאות שאינן צריכות להיות בעיה בתוך ממשלת האחדות הלאומית, כי אלה דברים המקובלים על שני הצדדים, אבל צריך באמת להשיב את התשובות האלה.

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת להביע אי-אמון לממשלה —

כשטחים הכבושים בגלל רצונו להיות עם חופשי במולדתו: על מדיניותה האווילית וההרפתקנית, שהביאה לשלילת השלום, הביטחון וחיי השלווה מהמוני העם בישראל, וכן, בו זמנית, להתמוטטות מערכת הבריאות, על הסבל הנורא והסכנות החמורות הכרוכים בכך הן לחולים והן לעובדים המופקרים על-ידי ממשלת הליכוד-המערך. שני אלה הם פניה של מדיניות אחת, המפקידה את חיי האדם הן כשטחים הכבושים והן בישראל.

הצעדים המכאיבים שהבטיח שר הביטחון רבין להמוני העם הפלשתיני כשטחים הכבושים גיעו לשיאים חדשים בימים אלה. שבירת הידיים, הרגליים והגולגולות באה, כביכול, במקום הירי וההרג, אך מתברר שמדיניות שבירת העצמות והמכות באה כחוספת על צעדים אלה, ונוספת על כך גם המצור וההרעבה. אין הרפיה בצעדים המכאיבים, בצעדי הדיכוי ורמיסת זכויות האדם וכבודו כשטחים הכבושים. מדי יום ביומו מחמיר השר רבין את אמצעי הדיכוי נגד האוכלוסייה האזרחית חסרת המגן כשטחים הכבושים. ככל יום מיתוספים הרוגים חדשים על רשימת קורבנות טרור הדמים המתנהל נגד העם הפלשתיני זה החרוש השלישי. חושבי שכס ופרכריה מצויים זה למעלה מ-10 ימים בעוצר ובמצור, בניסיון שפל להכניע אותם על-ידי הרעבה. העיר טול-כרם וסביבתה מצויות זה שבוע ימים בעוצר, ויש מחסור במוזן, בעיקר לחינוקות. רבע מיליון תושבים בגדה מצויים במצור ובעוצר, תחת עול הכיבוש.

העוצר, המצור והענישה הקולקטיבית של התושבים ברצועת-עזה עוברים מאזור לאזור. אתמול, כפי שהודיעו חושבים בטלפון, הוטל עוצר חמור על העיר עזה. העוצר לא הורכז בעקבות אירוע כלשהו, וכשמסתגרים התושבים בכתים, נכנסים החיילים פנימה, מתפרעים, שוכרים, מכים ומתעללים בתושבים במטרה ברורה להשפיל אותם ולשבור את רוחם. אתמול נהרג ממכות החיילים הצעיר חאדר איאס טרויבן ה-18 מעזה. מחנה המעצר "אנצאר 2" מתמלא עצירים ופצועים חבולים ממכות. עזה וזעף: הצילו מפשעי כוחות הכיבוש. זה כמה ימים בוערות ירושלים המזרחית וסביבתה. ראש העיר, מר קולק, בוכה על הדירוקים שמעולם לא היה קיים בין כובש לנכבש. פוגרומים חמורים ומסמרי שיער נערכו ב-15, ב-16 ו-17 בינואר בבית-פג'אר, שכין בית-לחם להברון. בין זוועות הפוגרום שם היתה ההתעללות בסטודנט הלומד בבירזית, הנער חאלד חמאד טקאטקה, שאחרי התעלפותו ממכות ומשבירת רגלו דרס אותו במתכוון גיפ צבאי. בין זוועות הכיבוש בימים אלה — מכות רצח, עד מוות, שהונחתו על ראשו של תושב מחנה הפליטים — —

חיים קופמן (הליכוד):

תציע הצעת אי-אמון בשל הברירות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
וגם על המצב בשטחים.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כולם דיברו על שני הנושאים.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — תושב מחנה הפליטים אל-כוריג'י, איימן עקל בן ה-16, בין הזוועות היתה גם הריגתם של שלושה שלושיה תושבי הכפר בית-אומר.

עתה מיתוספת על פשעים אלה פעילותם המטרופת של המתנחלים, הבאים כלילות, מתפרצים, מכים, מחבלים ופוגעים ברכוש ובתושבים. אנו מגנים בכל לשון של ניגוי את

יעקב ז'אק אמיר (המערך):

זה בתוך תחום תוכנית-אלון.

יובל נאמן (התחיה):

אתה יודע? הם לא מכירים בתוכנית-אלון, ולא רק בה. אני מציע לך לקרוא ב"מעריב" את התיאור של השידור ב-CBS, שבו הם מדברים גם על יפו וגם על כך שהם יוציאו אותנו מכל מקום — ומדובר על כל היהודים שהגיעו ארצה אחרי הצהרת-בלפור.

חיים רמון (המערך):

מה ההבדל בין לבנים? הם רוצים הכול ואתה רוצה הכול. אתם אותו דבר. אברנידאל ואתה — בדיוק אותו דבר.

גאולה כהן (התחיה):

זה העידוד שאתם נותנים להם.

יובל נאמן (התחיה):

תקים את היישובים הללו, ואני מברך על כך שיקמו אותם. העידוד הגדול ביותר שניתן להם הוא נכונות של הממשלה להיכנס עכשיו למשאומתן תחת לחץ. לקיים את המשאומתן ולעסוק בפתרונות כאשר המהומות עדיין בעיצומן — זה לא. להערכתו, גם המערך, השותף לממשלת האחדות הלאומית — וזאת בלי להתחוכך אתו על הפתרונות — גם המערך כגורם אחראי לא צריך היה להסכים לנהל משאומתן תחת לחץ הטרור.

חיים רמון (המערך):

אני רוצה לשאול שאלה רצינית.

היו"ר א' נחמיאס:

כל מה שאתה אומר רציני וכל מה שהוא אומר רציני. תכבדו איש את רעהו.

חיים רמון (המערך):

הוא אומר: עכשיו לא משאומתן. אני שואל: מתי?

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הדובר מייצג את הג'יהאד היהודי.

יגאל כהן (הליכוד):

יש מגן למוסלמים.

יובל נאמן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, אני קורא לממשלה לחזור בה ולא להיכנס להילוך של הבלגה ואיפוק. אני קורא לה להמשיך בהילוך חזק יותר ולהגביר את הצעדים שהיא התחילה בהם באיחור רב, לפני כחודש, והם לא החזיקו מעמד יותר משבועיים.

חברי הכנסת, כל האמצעים שמניתי כאן הם אמצעים מעשיים שאפשר לנקוט אותם, הם אינם פוגעים בדמוקרטיה הישראלית, והם משרתים, בסופו של דבר, את העניין הציוני. חברי הכנסת, זו קריאתנו לממשלה, ולערכי ארץ-ישראל אנתנו אומרים: אל תגזימו, וזכרו את מה שקרה לכם בהחש"ח.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת נאמן, רשות הדיבור לחבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיעתנו מבקשת להביע את אי-אמונה לממשלה על הפקרת חיי אדם, על רמיסת חיי אנוש, על נטילת הזכות לחיים מבני העם הערכי הפלשתיני

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומח להביע אי-אמון לממשלה —

ישראל אל המשבר הפוליטי והחברתי, נוסף על המשבר הכלכלי. מחר תפשוט מדיניות הרפתקנית זו את הרגל כליל, כשתעמוד עירומה אפילו מיכולתה של ארצות-הברית להציל.

ההתקוממות העממית של העם הפלשטיני בשטחים הכבושים מיקדה את תשומת לב העולם כולו בבעייתו הכאובה, דחקה את העולם וגם חוגים בתוך ישראל להביא להסדר הסכסוך הישראלי-הערבי, והיא מאיצה ותובעת פתרון לבעיה הפלשטינית והשכנת שלום צודק ויציב באזורנו. העולם כולו מאיץ כיום בישראל לראות שיש רק דרך אחת לשלום, היא — כינוסה של ועדה בין-לאומית לשלום, בהשתתפות כל הצדדים הנוגעים בדבר, לרבות ישראל והצד הפלשטיני, המיוצג על-ידי אש"ף, וחמש המדינות הקבועות במועצת הביטחון.

בזמן שמופיע, עם כל חומרת המצב, הסיכוי הריאלי לכינונה של הוועדה הבין-לאומית, שתסלול את הדרך להגיע לשלום הישראלי-הפלשטיני, מופיעה ארצות-הברית ומנסה שוב, כפי שפעלה אחרי מלחמת אוקטובר 1973 — אז בעזרת סאדאת וישראל — להכשיל את כינונה של שלום צודק ויציב. הצעותיו של שולץ, המתעלמות כליל מזכויותיו הצדקות של העם-הפלשטיני, מנציגות אש"ף ומן הוועדה הבין-לאומית, מנסות להחיות את העצמות המתות של אוטונומיית קמפ-דייוויד, הצעות אלה, שנושאת אותן השליח מרפי, לא באות להשכיח שלום אלא להכשיל את הסיכוי לשלום, שהופיע לאחרונה עם גבור ההתקוממות העממית והחרפת המשבר.

סיכוי זה לכינוסה של הוועדה הבין-לאומית ולהשכנת שלום בא לידי ביטוי בתוכרי המזכיר הכללי של האו"ם, למועצת הביטחון, בהחלטות מועצת הביטחון, בתמיכת כל החברות, פרט לארצות-הברית, בהצעות כרית-המועצות לכנס את חמש החברות הקבועות כנועות הכנה לוועדה הבין-לאומית.

הגברת פעולות הדיכוי הברוטליות בשטחים הכבושים כפקודתו של השר רבין, יחד עם התככים של שולץ וההולכים בחלם שלו, נועדו בעצם להכשיל את הסיכוי המבצבץ כיום ככיוון היציאה מכיצת הדם והדמעות לעבר השלום המיוחל. פשעי כוחות הכיבוש המתבצעים כיום בשטחים הכבושים אינם מכוונים רק נגד העם הפלשטיני אלא גם נגד הסיכוי המופיע לשלום, נגד האינטרסים האמיתיים של המוני העם בישראל, והם מעמיקים את התהום בין שני העמים ומחזקים בחברה הישראלית את כוחות המלחמה, הגזענות והפאשיזם.

אנחנו רואים מול עינינו איך מתחזק הימין הגזעני-הלאומני, איך מאיים צבא המתנחלים כמלחמת אזרחים, הגברת פעולות הדיכוי האכזריות נגד העם הפלשטיני בשטחים הכבושים מאיימת גם על העמקת האיבה והעוינות כלפי המוני האוכלוסייה הערבית הפלשטינית בישראל, המתייצבת לימין מאבקם של כוחות השלום והדמוקרטיה היהודיים למען שלום אמת, שלום ישראלי-פלשטיני, ולמען שוויון ודמוקרטיה בישראל.

אנו מציינים בהערכה ובחיוב את התעוררותם של כוחות בריאים בישראל, הרואים את עומק התהום שאליה נסחבת החברה הישראלית, אנו מברכים את 600 האקדמאים שאמרו: די לשלטון הכפייה על העם הפלשטיני — וקוראים להפסיק ולעלות על דרך השלום, אנו מברכים את 500 הסניכיאטרים שקראו: די לכיבוש ודי למסע הדיכוי בשטחים, אנו מברכים את כל אנשי הציבור היהודים המשמיעים את קולם נגד זוועות הדיכוי ובעד נסיגה מהירה מהשטחים הכבושים, להשכנת

הפעילות הנפשעת של המתנחלים נגד האוכלוסייה בשטחים הכבושים, וקוראים לממשלה למלא את חובתה ולהפסיק את הנפשעים האלה.

בתי-החולים בגדה וברצועה מלאים וגרושים תושבים שאיבריהם מרוסקים ממדיניות ההכאה עד שבירת העצמות.

חברי הכנסת, אתמול מסר שר הביטחון, כתשובה על השאלתא שלי, שמספר ההרוגים בגדה וברצועה כתוצאה מעימות עם כוחות הצבא, מאז 8 בדצמבר, הוא 47, וממערבת הביטחון נמסר, שמספר הפצועים הוא 430, אבל לפי רישום בדוק שהתפרסם בעיתון "אל-איתחאר" החיפני, עם שמות ומספרים, נהרגו עד אתמול, 9 בפברואר, 73 איש ואולי יותר. בבתי-החולים ברצועה-גם בלבד נרשמו יותר מ-1,500 פצועים שנכנסו לבתי-החולים, מספר הפצועים האמיתי הוא גדול הרבה יותר, ומספר פצועי הגדה עולה על המספר הזה, וכך מגיע מספר הפצועים מפעולות הצבא והמתנחלים בגדה וברצועה לכ-3,000 נפש.

חברי הכנסת, מספרים אלה או אחרים הם כשלעצמם בבחינת זעקת דמו הנשפך של העם הפלשטיני על מזבח מדיניות ממשלת הליכוד-המערך, הדבקה כעיוורונה בכיבוש ובספיחה, הרומסת את זכותו האלמנטרית של העם הערבי הפלשטיני להגדרה עצמית ולהקמת מדינתו העצמאית בצדה של מדינת ישראל, וחוסמת כל דרך לשלום.

האירועים נכנסים כבר לחדש השלישי שלהם, ומה שהמציאו השר רבין ופקודיו כדי לדכא באכזריות את האוכלוסייה הבלתי-חמושה בשטחים הכבושים מכתים אותו כפושע מלחמה ומכתים את הפעילות הזאת כפשע מלחמה, ואף-על-פי-כן לא יצליחו לדכא עם הלוהם לחירותו, השר רבין אומר, שהוא יעשה הכול כדי שהעם הפלשטיני יתעייף קודם, זה דיבור חסר מצפון ויש פה קריאה מועצת ומטומטמת של המציאות, ממשלת הצמר-החמד שמיר-רבין אינה לוחמת רק בילדים מידי אבנים, אלא עם שלם הנאבק נגד עול שלטון זו ולוהם לחירות ולעצמאות. עם הלוהם לחירותו ולעצמאות לא יתעייף לעולם, ובסופו של דבר הוא יטעא מאדמתו את מדכאיו.

הזהרנו את הממשלה עוד כתחילת האירועים, שאין היא מבינה מה מתרחש, והיא תטעה טעות מרה אם לא תמצא את הפתרון למשבר בדרך פוליטית, המנהיגים בישראל טעו בהערכת המצב, הופתעו, והם ממשיכים לטעות, הדבקות באמצעי הכוח תוביל רק לתהום, והנה מה שאומר לקברניטי המדינה הפרשן זאב שיף ב"הארץ" מיום 5 בפברואר: "המנהיגים גיבשו מהמומחים הצמודים להם איבוד, לדעתך, את בהירות ראייתם בכל הקשור למתרחש בינינו לערבים, ובעיקר בינינו לפלשטינים". ראשי המדינה, כהעדר ראייה בהירה בכל הקשור למתרחש כיום באזורנו ובארץ — כפי שאומר זאב שיף — ממשיכים להתעלם מעובדות היסוד בזירה המזרח-תיכונית; ממשיכים להתעלם מקיומו של העם הפלשטיני, העם השכן בארץ הזאת, ומזכותו לחיות חופשי במולדתו; ממשיכים להתעלם מהעמים הערבים בסביבה, שלא יסלימו גם הם עם מחיקת זכותו של העם הפלשטיני; ממשיכים להתעלם מהעולם המתעורר בשל זוועת המדיניות הישראלית בשטחים הכבושים, שלא ישלים עם הכיבוש ועם שליטת ישראל על עם אחר; ממשיכים להתעלם מכל אלה ולהישען על הכוח הצבאי, על תמיכת ארצות-הברית, וממשיכים במדיניות ההרפתקנית הזאת, שמנעה עד כה את השלום, אבל כיום היא דוחפת את

— הצעות סיעות מפ"ם. התנועה לזכויות האזרח ולשלום. התחיה. החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון. הדישימה המתקדמת לשלום וצומת להביע אי-אמון לממשלה —

מבית. וזאת מחוץ ניסיון להמעיט בערכה של התופעה. פעם אחת ביקשו לתאר את התופעה כעדות לאובדן מרכזיותו של אש"ף. ופעם אחרת האשימו את אש"ף בכל המתרחש. אך לאחרונה. וכתוצאה ברורה של העקביות המדהימה של תנועת ההתנגדות. או ההתנערות. כפי שהיא נקראת בעברית. אנו שומעים פחות על הסתה והתפרעות. ואף דוברי הממשלה הבכירים מודים. כי לפינו בעיה רצינית ביותר. שתבוא על פתרונה רק על-ידי מהלכים מדיניים.

דיו להישג זה של תנועת ההתנערות כדי להעריכה כתופעה היסטורית בעלת חשיבות ממדרגה ראשונה. הוא כמשך 20 שנות הכיבוש והדיכוי סירבו ממשלות ישראל להכיר באופיה המדיני של הבעיה הפלשתינית. והניחו כי היא תיפתר על-ידי פליאטיבים. שכתיחו הן את הממשלה השלטון הישראלי כשטחים הפלשתיניים והן את השלמת העם הפלשתיני עם שעברו ושלילת זכויותיו.

העובדה שאין היום כממשלה מי שחולק על הצורך לבקש פתרון מדיני מהווה נתון חדש וחשוב. שהיה נעדר כמשך 20 שנה. זהו הישג ברור של ההתנערות בשטחים. שכן בלעדיה היינו שומעים עד היום את התירוף. שאין כל עילה לעורר את השאלה המדינית. כי הלא הכול שפיר והכול הולך למישרין.

אבל. ההכרה שהחגכשה בממשלה. שיש לחתור לפתרון מדיני. אינה מלווה לפי שבנה בתבנת טיבו של הפתרון המדיני המתבקש מהמצב. הוויכוחים בתוך הממשלה בין המצדדים בפתרון ידני לבין המבקשים להחיות את הסכם קמפ-דייוויד מוכירים את הוויכוחים הסופיסטיים מימי הביניים על השאלה כמה מלאכים יכולים לעמוד על חודה של מחט. כל הנאמר על-ידי מנהיגי שני מרכיבי הקואליציה העיקריים אינו אלא גיבוב מלים חסרות משמעות.

שמעון פרס טוען בשם מפלגת העבודה. כי הלקח של התודשיים האחרונים הוא. שאין ישראל מסוגלת לאכוף סדר על האוכלוסייה הפלשתינית. ואילו המלך חוסיין כבר הוכיח כי הוא מסוגל לכך. לכן. הבה ניתן לו את האפשרות להיכנס לשטחים הפלשתיניים. עם צבא כמובן. כי הלא. מן הניסיון אנחנו יודעים. שרק בכוח הצבא הוא מסוגל לאכוף את שלטונו על האוכלוסייה הפלשתינית. ואז יעשה הוא את שאנחנו איננו מסוגלים לעשות.

אילולא הושמעה טענה זו מפי שר החוץ הישראלי. אפשר היה אז לייחס אותה רק למי שמעורר לא חי באזור הזה אפילו שעה אחת. האומנם אפשר לתאר את הצבא הירדני חוצה את הירדן ועובר בעוצמה גדולה אל השטחים הכבושים. על-מנת להשליט בהם סדר ולחלק את ישראל ממזוקתה? ומה יקרה אחר כך? האם אז תיאות ירדן מרצונה לסגת לגבולות תוכנית-אלון. או תסכים לחלוקה הפונקציונלית. האהובה כל כך על שמעון פרס? ירדן. לאחר שתשלים את דיכוי האוכלוסייה הפלשתינית. לאחר שתחלק את צה"ל ממשימה שהיא לא היה יכול לעמוד בה ותשליט סדר במקום שישאל לא היתה מסוגלת לכך. תסכים להתחלק עם ישראל באחריות לגורל השטחים?

האבטורד במחשבתו של שר החוץ איננו פרי הררה חולף. כבר בהסכם לנודון מאפריל 1987 מצויים יסודות המתארים שיתוף פעולה ירדני-ישראלי. שאינם מתקבלים על הדעת. למשל. שירדן תאכזב בשטחים הפלשתיניים. בחסות צה"ל. חוקים שיחוקלו בפרלמנט הירדני. שחציו מורכב מצירים שייקבעו בפועל על-ידי ישראל או ייבחרו בחסות ישראלית.

שלום צודק. אנו מברכים את כל מי שמסרבים כיום מבחינה מצפונית לשרת בצבא בשטחים הכבושים. כאשר הם מבטאים בכך את מצפונם של שוהרי השלום ומתנגדי הרודנות כלפי העם השכן.

בימים גורליים אלה. כל יום שבו ממשיכה ממשלת הליכוד-המערך במדיניות הדיכוי וברמיסת זכויות האדם בשטחים הכבושים. ובאוחו זמן חוסמת כל שביל בכיוון הדרך לשלום — כל יום כזה נושא בחובו סכנות חדשות לשני העמים גם יחד.

ממשלת שמיר-פרס איבדה את עשתונותיה והגיעה לשיא של פשיטת רגל בהתייחסותו של שמיר לרצונם של בני הארץ המגורשים — בני העם הפלשתיני שגורשו ממולדתם — לשונו אל המולדת ולהגדיר את רצונם. המופגן על-ידי ספינת השיכה למולדת. כמעשה של נאצים. כך הגדיר ראש הממשלה את השאיפה לשיבה למולדת. אולם. הפושע כאן אינו מי שמפגין כרכי שלום את רצונו לשוב למולדתו ולחיות בה בשלום. אלא זה החוסס את הדרך בפני השלום הצודק ובפני זכותו של אדם. של כל אדם. לחיות בשלום במולדתו.

אחריות מיוחדת רובצת בתנאים האלה על הנהגת מפלגת העבודה. הממשיכה לתת גיבוי לממשלה המכבצת פשעים של השמדת עם בשטחים הכבושים וחוסמת כל דרך לשלום. כלי השתתפות שרי מפלגת העבודה בממשלה ובלי תמיכתה של מפלגה זו. ובלי רבין כשר הביטחון. לא היה הליכוד יכול להשתולל בשטחים הכבושים. כפי שנהיים יחד עושים זאת. אנו קוראים למפלגת העבודה לצאת מייד מהשותפות הטמאה בממשלה הנפשעת הזאת. כי כל יום נוסף של ישיבה בשותפות בממשלה הזאת מעלה את הפאשיזם לשלטון. כמו ידיתם אתם הורסים את עצמכם ומחזקים את הליכוד.

חברי הכנסת. התמוטטות שירותי הבריאות ואחריות הממשלה לסבלם של החולים היא הצד השני של מדיניות הדיכוי בשטחים הכבושים ותסימת דרך השלום. אנו קוראים לממשלה להיענות ללא דיחוי לתביעותיהם הצודקות של עובדי המינהל והמשק בבתי-החולים הממשלתיים ולהשוות את תנאיהם של העובדים במוסדות קופת-חולים.

כהגשת הצעתנו לא-אמון אנו קוראים לממשלה להפסיק את מעשי הדיכוי ואת הפשעים המתבצעים יום-יום בשטחים הכבושים נגד העם הפלשתיני. אנו קוראים לממשלה להצהיר על נכונותה לפעול למען השלום על-ידי משא-ומתן עם העם הפלשתיני. עם נציגותו המוסמכת אש"ף. במסגרת הוועידה הבין-לאומית שתיערך בחסות האו"ם. וזיה הדרך היחידה להגיע לשלום צודק. לדי-קיום. לשיתוף פעולה על יסוד כיבוד הדדי של זכויות בין שני עמי הארץ.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מתתיהו פלד להצעת אי-אמון. ואחריו — לחבר הכנסת רפאל איתן.

מתתיהו פלד (הדישימה המתקדמת לשלום):

גברתי היושבת-ראש. כנסת נכבדה. זה חודשיים ימים נושאת ההתנגדות הפלשתינית להמשך הכיבוש בשטחים הפלשתיניים אופי של מרי אזרחי והפרת סדר עקבית ועקשנית. התנגדות זו של המוני הפלשתינים מוכיחה באבדות קשות ובסבל רב. ואי-אפשר שלא להתרשם מן הנכונות של רבים כל כך להקריב הרכה כל כך למען חירותם.

בתחילה ניסו דוברי הממשלה להסכיר את הדבר כפרי הסתה מבחוץ. או. לחלופין. כפרי הסתה של גורמים פורעים

— הצעות סיעות מפ"ם. התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקרבת לשלום וצומת להביע איאמון לממשלה —

הממשלה להתייחס אליה מוכיחה עד כמה אין היא כנה בהצהרותיה על רצונה לראות יתר מעורבות של המנהיגות המקומית בתהליך המדיני.

לפיכך חשוב לעמוד על פרטי תוכנית זו, שאם תחקבל, תביא לשקט המיוחל, שהוא מאי הכרחי לדיון מדיני פורה. להלן סעיפי התוכנית, שלפי מטיב ידיעתי לא פורסמו עדיין על-ידי העיתונות הישראלית:

1. כיבוד אמנת ג'נבה הרביעית בכל הנוגע לזכויות הפרט ולרכוש של האזרחים תושבי השטחים הנתונים לשלטון צבאי. ביטול תקנות ההגנה הכרטיסיות לשעת-חירום והפסקת מדיניות "היד הקשה".

2. ביצוע החלטות מועצת הביטחון 605 ו-607, הקוראות לישראל לכבד את אמנת ג'נבה משנת 1949 ואת מגילת זכויות האדם.

3. שחרור העצורים שנעצרו כמהלך האירועים האחרונים, בייחוד שחרור הילדים והפסקת ההליכים המשפטיים נגדם.

4. ביטול הגירושים ומתן אפשרות למגורשים לשוכ לזיכ משפחותיהם; שחרור העצורים על-פי צווים מינהליים וביטול הצווים למעצרי בית.

אגב, בעניין המגורשים עומדת, כידוע, להיתן לממשלה הזדמנות להוכיח את רצונה בהרגעת הרוחות בעוד ימים אחדים, כאשר תגיע "ספינת השיבה" הפלשתינית. גירוש של הספינה או פגיעה בה לא זו בלבד שיגבירו את האי-שקט בשטחים, אלא יהיו הוכחה חותכת לכך שממשלת ישראל אינה מתכוונת ברצינות לעיקרון, שרק לאחר השקט אפשר יהיה להיכנס למשא-ומתן מדיני, וכי הוא משמש לה תירוץ בלבד כדי שלא להיכנס למשא-ומתן מדיני. כל נזק מדיני לא ייגרם לישראל אם תניח הממשלה ל"ספינת השיבה" להגיע לנמל ישראלי ותאפשר לבאיה לרדת ולשוב לבתיהם, אך גירוש הספינה ישמש, ללא ספק, עילה להמשך תנועת ההתנערות והאי-שקט.

5. ביטול העוצר בכל המקומות שבהם הוטל נסיגת הכוחות הישראליים מן השטחים הכבושים והחלפתם בכוחות בין-לאומיים.

6. פתיחת הליכים משפטיים נגד החיילים והמתנחלים האחראים למותם ולפגיעתם של תושבי השטחים.

אגב, היום מדווח בעיתונות על ארבעה צוערים שסירבו למלא פקודה להכות תושבים ערבים וזוכו בבית-המשפט, כי הפקודה שקיבלו נמצאה בלתי חוקית. מכאן, שהמציאות הפקודות כאלה עוברים על החוק. פסק-דין כזה גם מוכה באופן מוסרי את מי שמסרב, כמו מאיר עמור, לשרת בשטחים.

7. הפסקת התנחלויות והפסקת הקרקעות.

8. אי-פגיעה במעמד המקומות המקודשים למוסלמים ולנוצרים באופן שיש בו כדי לשנות את מעמדה של ירושלים.

9. ביטול המסים הישירים והעקיפים המוטלים על תושבי הגדה המערבית ורצועת-עזה.

10. ביטול ההוראות המגבילות את חופש הביטוי ומתן אפשרות לערוך בחירות לרשויות המקומיות בפקיח ממשלה נייטרלית.

11. החזרת הכספים אשר נוכו משכרם של עובדי השטחים הכבושים לכעליהם.

ברור כי רק הרצון להימנע בכל דרך מההכרה בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתיני מביא את פרס לכל מיני רעיונות מעוותים, שבהם נועד לירדן תפקיד שאין היא מסוגלת לקבל על עצמה גם אילו רצתה בכך. אך ברור כי אין לירדן כל נכונות למלא את התפקידים שמיועד לה שר החוץ שמעון פרס.

לעומת זאת מציע ראש הממשלה, שהצביע נגד הסכמי קמפ-דייביד, להחיות את רעיון האוטונומיה, זאת חמש שנים לאחר שהוגה הרעיון, מר מנחם בגין, קבר אותו סופית. הן באמצעות הפירוש שנתן לרעיון זה והן על-ידי הפלישה ללבנון. אין כל צורך להצביע על המגרעות של ההצעה לחזור מחדש ולהחיות רעיון-נפל זה, שאין מתלווה אליו אפילו כוונה לשנות את התוכן שניתן על-ידי ראש ממשלת ישראל הא, חוכן ששם ללעג את עצם מושג האוטונומיה.

אך המשותף בגישתם של ראש הממשלה ושל שר החוץ הוא, ששניהם מוכנים לכל "תרגיל" מילולי שהיה בכוחו לדחות את הצורך להכיר בזכות העם הפלשתיני להגדרה עצמית. משום כך, אין בעצם משמעות להבדלי ההשקפות שביניהם.

בינתיים, מה שמפריע מאוד לשני המדינאים הללו הוא המצב החמור בשטחים, שאיננו מניח להם לשנות בהזויותיהם כשוכה ונחת, כפי שהתרגלו מנהיגי ישראל מאז ראשית הכיבוש. תחם הלחץ של ההתנערות הפלשתינית נאלצים הם להיגרר על כורחם למה שנראה כראשיתו של תהליך מדיני. כתנאים שאינם נוחים להם. לכן הם נאחזים בנוסחה שלפיה יש, קודם כול, להשיב את הסדר על כנו, ורק אחר כך לגשת לדיונים על הפתרון המדיני, אך יש לציין, כי חוסר הכנות המקופל על נוסחה זו בולט כל כך לעין, עד כי אין בו כדי להוליך איש שולל — לא את 12 מדינות השוק האירופי, לא את הממשל האמריקני ולא את דעת הקהל העולמית. איש אינו "קונה" את הנוסחה, כי רק לאחר שוך המהומות תגיע עת הדיון המדיני. אילו התכוונה הממשלה כאמת ובתמים להלך דר-שלבי כזה, של השקט הרוחות תחילה וכניסה לדיון מדיני לאחר מכן, הרי היתה מתייחסת ברצינות לתוכנית 14 הנקודות שהוצעה על-ידי קבוצת מנהיגים פלשתינים בשטחים הכבושים כמסיבת עיתונאים שהממשלה מצאה לנכון לשבשה. למרות זאת הוצגה התוכנית גם לממשל האמריקני, אחרי שעל-פי הוראת מזכיר המדינה האמריקני התירה הממשלה לאדונים חנא סנויה ופאזי אביר-חמה לצאת לארצות-הברית ולהציגה שם.

תוכנית זו מודרכת על-ידי ההנחה, שניתן להגיע לרגיעה בשטחים הפלשתיניים על-מנת לאפשר את המשך התהליך המדיני באווירה רגועה, אך רגיעה זו לא חושג על-ידי הכנעת האוכלוסייה הפלשתינית ללא תנאי, אלא על-ידי הכרה בעובדה כי גם עד לפתרון המדיני יש לאוכלוסייה זו זכויות מינימליות המוכרות כאמנות בין-לאומיות, אמנות שישאל מתעלמת מהן מאז ראשית הכיבוש, תוך השפלתה ובזיויה היומיומי של האוכלוסייה.

סירובה של הממשלה להתייחס לתוכנית 14 הנקודות הוא בלתי מובן, במיוחד נוכח הצהרותיה כי היתה רוצה לשאת ולתת עם הנהגה מקומית. אומנם אין זו הנהגה שאתה תוכל הממשלה לנהל את הדיונים על הפתרון המדיני — כי דיונים כאלה יכולים להתנהל, כפי שידוע לכול, רק עם אש"ף ובמסגרת ועידת שלום בין-לאומית — אך הנהגה כזאת, אם תוכל להגיע להבנה עם ישראל לגבי תוכנית 14 הנקודות, עשויה להיות שותפה חשובה גם לדיון המדיני. האמת היא שתוכנית 14 הנקודות מדברת על כך בפירוש, וסירובה של

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת הביע אי-אמון לממשלה —

12. ביטול התקנות המגבילות את אפשרויות הבנייה, הפיתוח התעשייתי וקידוחי המים.

13. הפסקת מדיניות האפליה לגבי הייצור החקלאי, המקנה זכויות יתר לחקלאות הישראלית.

14. ביטול האיסור על קיום קשרים עם אש"ף, ומתן אפשרות לחושבי השטחים להשתתף כמושבי המועצה הלאומית הפלשתינית במגמה ליטול חלק בהחלטות הארגון.

אלה הן 14 הנקודות, שכאמור אינן מסמנות פתרון מדיני, אלא מתכוונות לאפשר דו-קיום עד להשגת הפתרון.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
אש"ף מסכים ל"14 הנקודות?"

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
אלה הנקודות שהוא פרסם.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
המביא דברים כשם אומרם מביא גאולה לעולם.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אפשר, כמובן, להיכנס לדיון מפורט על כל אחד מ"14 הסעיפים, והיה ראוי כי הממשלה אומנם תעשה זאת, עם ההנהגה הפלשתינית המקומית. דבר זה מתחייב, לכאורה, מהצהרותיה בדבר רצונה בהחזרת השקט ובהתהוותה של הנהגה מקומית, אך כרנע חשוב רק לציין כי התוכנית מבטאת רצון שתיפסק ההשפלה המתמדת והמכוונת של הציבור הפלשתיני, ושל כל פרט בתוכו, השפלה שהיתה ועודנה מנוחת ביסוד המדיניות של הממשלה בשטחים הכבושים מאז תחילת הכיבוש וקיבלה ביטוי חריף במיוחד במדיניות "היד הקשה" שהונהגה בימי הממשלה הנוכחית.

ברור שהמכשול העיקרי בדרך לפתרון מדיני הוא סירובה של הממשלה להכיר בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתיני, אך עכשיו, לאחר חודשיים של התנערות פלשתינית חסרת תקדים, צריך להיות ברור לכולם, שאין כל אפשרות להגיע לפתרון מדיני שלא על יסוד הכרה כזו.

נוהגים לומר, כי לא תיחנן הכרה בזכות העם הפלשתיני להגדרה עצמית משום שאש"ף אינו מכיר בזכות קיומה של ישראל, אבל זו אמירה חסרת שחר. לאחר ההחלטות של ועידות הפסגה הערביות והחלטות המועצה הלאומית הפלשתינית האחרונה, וכן בעקבות ההכרזות המוסמכות של הנהגת אש"ף בדבר נכונותה להיכנס למשא-ומתן עם ישראל על פתרון מדיני לסכסוך, נשמעת אמירה כזו יותר כדקלום ישן ומיושן. ההכרה בקרב העם הפלשתיני, שפתרון בעייתו יכול להימצא רק על יסוד דו-קיום עם ישראל, חדרה אפילו לשכבות העממיות ביותר. אילו היינו מוכנים להאזין יותר למה שקוראים המוני הפלשתינים בזמן ההפגנות, במקום לעסוק בהמצאת דיבות על אודות קריאות שאינן מושמעות, כי אז היה קל יותר להבין את המשמעות המדינית של ההתנערות.

הנה שורות אחרות משיר שנעשה לאחרונה שגור מאוד בקרב הציבור הפלשתיני: "ירושלים, עזה והגדה המערבית / מדינתנו הפלשתינית, דרישותינו לגיטימיות / רצוננו כמדינה ובוהות, למה הפחד, למה הפחד / אבנינו הן הקלצניקובים שלנו, הוי המונים, הוי המונים / כולנו עם הארגון השחרור". כך

אנו למדים מפי העם — — —

השר " הורביץ:

מה זה "הגדה המערבית" אצלך?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

עזוב, בחייך, למה אתה צריך להגיד — — — לאחזניים של אש"ף.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני אפרט מיד.

היו"ר ח' גרוסמן:
לא, אינך יכול לפרט, אתה צריך לסיים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
הוא סיים מזמן, בקרוב הוא יגמור אותנו.

היו"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת גולדשטיין, אני היושבת-ראש, ואני אומר לו מתי לסיים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מאה אחוז, אני רק עוזב את האולם כמורת-רוח על הדברים הנאמרים.

היו"ר ח' גרוסמן:

אני מבקשת ממך, אל תקרא אלי קריאות בנייים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

ודאי שלא, רק לדובר, על דבריו ורעיונותיו.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

ובכן, כך אנו למדים מפי העם את היסודות המנחים את התנהגותו: השאיפה למדינה בגדה המערבית, לרכות ירושלים המזרחית, וברצונות-עזה, והכרה במנהיגות של אש"ף. כל עוד לא תכיר הממשלה בעובדה זו ותחפש דרכים להתחמק ממנה וממשמעותה, היא תהיה אחראית לכל הסבל הנגרם לאוכלוסייה הפלשתינית הכבושה, כשם שתהיה אחראית להתערערת החמורה במעמדה של ישראל.

דומני כי גם היום, חודשיים לאחר שהחל המשבר החמור ביותר שבו הייתה ישראל נהונה מאז קומה, אין הממשלה מוכנה לראות את המציאות כמות שהיא, ועל כך היא ראוייה לאי-אמון.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה, רשות הדיבור לאחרון מציעי הצעות האי-אמון, חבר הכנסת רפאל איתן, בבקשה.

רפאל איתן (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, שוב ושוב משכיבים את הממשלה הזאת על שולחן ניתוחים ללא מרדימים, כשהלכלוך שזור בכל פינה, ושכיתה ועיצומים בכל מקום — והממשלה, היכן הממשלה?

אבל, הנושא שלי אינו רפואה לכריאות, אלא תרופה ותשובה למצב החמור, המתאפיין בחוסר אונים וברפיון, ובניסיונותיה המעוררים חמלה ובושה של הממשלה להשליט חוק וסדר בכל חלקי ארץ-ישראל.

ההתפרעויות שהחלו לפני כחודשיים יירשמו בתולדותינו כאות הפתיחה למלחמה שתחילתה הוקדמה והואצה עקב האירועים הללו, פועל יוצא של אולת-יידה של הממשלה. האירועים הללו עומדים ביחס הפוך ליכולת השלטון למלא את תפקידו.

אילו היינו לפחות בטוחים ש"מעז" יילמד ה"מתוק", שהיום תוסקה המסקנות ממה שעלול לקרות במצב חירום, כאשר יאלץ צה"ל להילחם מפנים ומאחור — אבל, האם ניתן

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומח להביע אי אמון לממשלה —

כחוזרת התודעה לאורח מחשבתם של הערכים, שהכוח המניע אותנו לא פג ולא נמוג.

על הממשלה ליוזם תוכנית — ולהוציאה לפועל מייד — לחיזוק כל ההתיישבות ביהודה, בשומרון ובעזה, חיזוק כייטחוני, כלכלי ומוסרי. יש לחלק נשק לכל מי שבגילו ובכשרו משתייך למערך המילואים של צה"ל, להנתוחם בפקודות ברורות ותדימשמעיות ולהפעילם תחת פיקודם של מפקדים מקרב המתיישבים, כאשר כל היישובים כולם נחשבים לחלק מההגנה המרחבית ומעמדם ככסיס צבא לכל דבר.

לשם כך נדרשת ממשלה שיש לה עמדה תקיפה, אמיצה, מאוחדת ומלוכדת, ואין שום סיכוי בעולם שתכונות אלה יתגלו כממשלה זו.

עוד אנחנו מדברים על הנעשה ביבשה, והנה מפליגה לה אונייה בים. גם במקרה זה תעמוד למבחן יכולתה של הממשלה לנהוג על-פי העניין הלאומי וכבודו של מדינת ישראל.

כאשר תחצה האונייה את גבול הים הריכוניים, יש לעוצה ולהוריד ממנה שני דברים: האחד — את רכבהחובל, אותו יש להשליך לכלא על הסגת גבול, והשני — עוגן. יש לשלשל את עוגן האונייה אל עמקי הים ולהניחו שם, ולתח גלי הים ימים ושבעות, שיקאו את נשמתם איש על צוואר רעהו, או שפליגו בכרשת פנים כלעומת שבאו.

חרפה גדולה תיחסך מאתנו, מכולנו, אם תצליח הממשלה בשאריט אונה ובקורטוב מרצה, אם נשאר, למנוע כל אפשרות להגניב לתקשורת צילומים וכתבות מהאונייה והחוצה.

על הממשלה להתפטר, להקדים את הבחירות, עם כל הנוק המדומה והאמיתי שבמעשה זה — אבל זהו הרע במיעוטו, כי המשך קיומה של הממשלה מאיץ את קצב התפוררות ככל תחומי החיים הלאומיים במדינת ישראל.

על הממשלה, להודות בכישלונותיה ולאפשר לעם להחליט ולקבוע מי ינהל את המדינה החבוטה הזו בארבע השנים הבאות. תודה.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. על שש הצעות האי אמון לממשלה ישיב השר חיים קורפו.

שר התחבורה ח' קורפו:

גברתי היושבת ראש, חברי הכנסת הנכבדים, בראשית דברי כרצוני להתייחס — —

שבח וייס (המערך):

אדוני השר, אתה יכול לקרוא לחברי הכנסת בשמותיהם.

שר התחבורה ח' קורפו:

— — למה שהתרחש בפתיחת הישיבה, ואני רוצה ליטול את חלקי כשמירת כבודה של הכנסת. אני סבור שהכנסת הזאת — הכנסת האחת-עשרה — אשר הוגשו בה 105 הצעות אי אמון לממשלה, 67 הצעות כשנה האחרונה בלבד, מוכיחה את חוסר התייחסותה למוסד הזה של הצעות אי אמון ולכנסת בכללותה.

שבח וייס (המערך):

תראה כמה נוכחים.

שר התחבורה ח' קורפו:

העובדה שאפשר להגיש הצעת אי אמון על שני נושאים,

לסמוך על הממשלה, על ממשלה כזו, ששרים בה מזמינים צבא ירדני להשליט סדר, "כי הם יודעים יותר טוב?"

הערכים בארץ-ישראל לומרים לקח, וגם אם אין הם יודעים יכולים להעריך מצב נכונה, הרי שפירושם ליכולתם לנצח שונה משלנו, ומאיץ החלטות והתארגנויות שסופן מלחמה. מה יאמרו אותם שרים פיקחים כאשר תתרחשנה הפרות חוק וסדר בחלקים אחרים של ארץ-ישראל? האם גם לשם יזמינו צבא ירדני להשליט סדר? או כוח רב-לאומי?

ממשלה שאין לה עמדה אחידה כלפי חוץ, שאינה מסוגלת להגדיר מטרות ויעדים ולממשם, אינה ראויה לכל אמון.

אין ולא היה דרוקיום עם הערכים בארץ-ישראל. לכל הדיבורים הללו אין כסיס במציאות. אלה הם חלומות חד-צדדיים, וכפי שאמר בטעות ראש עיריית ירושלים: "הדרוקיום מת" — הדרוקיום היה אשליה. מה שלא היתה נשמה באפו, לא מת, כי הוא לא היה. היתה משאלת לב, חסרת כסיס מציאותי, והיתה התעלמות מהלך-רוח, והאכזבה טפחה על פרצופו. לכבודו של ראש עיריית ירושלים יאמר, שהוא הודה בכך. אחרים עדיין תקועים עם ראשם בחול, עד שהחכמה העזה תעיף אותם משם.

אפשר להשיא עצות, ובעיקר להיות חכמים לאחר מעשה. אבל, במצב שהשתרר מן הראוי לכחון את כל המדיניות מתחלתה, על חלופותיה השונות, לקחת את המושכות לידיים ולא להיגרר ברגליים קשורות אחרי עגלה זוהרת במדרון.

יש לגרש מייד עשרות ומאות מסיחים, פעילים, מארגנים ופורעים, הרעש שיקום בפנים ובחוץ עדיף על הנוזקים הנגרמים למדינה ולכושר ההרחעה שלה ושל צה"ל.

יש לסגור צירי תנועה לרכב ערבי ככל קטע שבו מקימים מחסומים, או זורקים אבנים.

יש למנוע מעבר תוצרת חקלאית כגשרי הירדן, תוצרת שמקורה במקומות שבהם מופרים החוק והסדר.

יש למנוע מאמצעי התקשורת לגרום לליכוי יצדים ולהסתה, דבר הגורם לנוק בלי-ישוער לדעת הקהל העולמית, חאת על-ידי מניעת כניסת מוקדי התפרעות, כל צורת תקשורת זו צריך שיהיה חייב ברשיון עבודה בישראל. עד לקבלתו — ישב בכית-מלון, על חשבוננו כמוכן, וצוידו יישמר בידי הרשויות.

מסיחים לצורותיהם יגורשו לאלתר מגבולות המדינה, אם הם משתמשים במגברי הקול של המסגדים ואם באמצעים אחרים.

אין לפתוח תנויות שנסגרו. פעילות כזאת מתקבלת כאיוולת. מי טובל מתנויות סגורות?

אל תעמידו חיילים מול המון מתפרע, אלא אם בכוונתכם לפתוח באש. אל תכוז את הצבא בהתמרדותו הזאת, אם אין בכוונתם או ברצונכם להפעילו כצבא.

יש להנהיג עונשים קולקטיביים, עוצר ממושך, מניעת מלט ובגזין, מניעת עבודה ועוד כיוצא באלה עונשים ופעילויות שלא נדרש כוח צבאי גדול למימושם, אלא החלטה נחרשה, עמדה אחידה ותוכניות ברורות.

אם מדברים על מאבק, אי אפשר שלא להזכיר את שורשיו — המאבק על ארץ-ישראל. במאבק הזה יש להתיישבות כמלוא התנופה, בכל מקום ועכשיו, חלק חשוב מאוד וחיוני

חוכרת י"ו, ישיבה ת"ג
— הצעות סיעות מפ"ם. התנועה לזכויות האזרח ולשלום. התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון.
הרשימה המתקדמת לשלום וצומח להביע אי-אמון לממשלה —

שר התחבורה ח' קורפו:
הוא הציע אותן, כשם שאתה הצעת לערביי יהודה.
ושמרון להקים מדינה עצמאית בירדן כשירדן שלטה עליהם.
חמש מלחמות כאו עלינו בזו אחר זו ולא — — —

שבת וייס (המערך):
היתה נוסחת שמיטוב-יריב.

מחמד ותד (מפ"ם):
— — — בצורה הנאה למעמדך.

שר התחבורה ח' קורפו:
נוסחת שמיטוב-יריב היתה ידועה. נוסחאות קסמים.
הוועידה הבין-לאומית היא הרעיון הגאוני שצריך היה להיוולד
בשנת 1987. הוא לא יכול היה להיוולד בכל אחת מהשנים
שקדמו לה?

שבת וייס (המערך):
אני מבין שאת זה אתה עונה לקואליציה.

שר התחבורה ח' קורפו:
לא, אני עונה את זה לחבר הכנסת שמיטוב. וכתחום
הבריאות בתקופתו היתה אידיליה, לא היתה שכיחה כמערכת
הבריאות, הכול פעל כהלכה, כל בתי-החולים תפקדו כראוי,
הכול פעל ככמטה קסמים, לפתע פתאום היום יש בעיות
בבריאות. התשתית בתחום הבריאות הונחה הרבה לפני
ממשלת האחדות הלאומית.

מחמד ותד (מפ"ם):
אבל היא הרסה את התשתית.

שר התחבורה ח' קורפו:
אני רוצה להתייחס בדברי ההצעות האי-אמון של סיעות
התחיה וצומח על הרפיון וההידרדרות במצב הביטחוני.
בראשית דברי אני רוצה לציין באופן החלטי, כי לא היה ואין
רפיון אצל כוחות צה"ל בכל הנוגע לפעילות ביהודה, בשומרון
ובחבל-עזה. צה"ל ממלא את משימתו. גם אם היא קשה, ואין
לנו אלא לברך על כך.

כניגוד לעבר אין מדובר הפעם בפעילות טרור בנוסח
שהיה מקובל על אש"ף ועל ארגוני המחבלים האחרים. בכל
הקשור למניעת פעולות טרור נחל צה"ל ונחלו כוחות הביטחון
האחרים הצלחה רבה עד כה, וכך יהיה גם להבא.

בשטחי יהודה, שומרון ועזה מתנהלות כיום פעולות של
הפרות סדר אלימות, הפגנות והשלכת אבנים ובקבוקי תבערה.
בפעילות האחרונה ביש"ע אין שימוש בנשק חם. למעט
השלכת בקבוקי תבערה. מכאן מובן שצה"ל וכוחות הביטחון
האחרים היו חייבים להתאים את דרך הפעולה שלהם למצב
שונה משהיה בעבר. במצב הנוכחי לא הפעיל צה"ל את מלוא
כוחו ועוצמתו. יש סייגים כאשר להפעיל מלוא כוחו ועוצמתו
של צה"ל מול אזרחים כאזרחים הנחונים לממשל צבאי.

דרך הפעולה שנקבעה עלידינו נותנת עדיפות לטיפול
בהפרות סדר אלימות בלא שימוש בנשק חם, ככל האפשר,
והזן כרי מתן אפשרות לפעולות האזרחיות לחושכים אשר
רוצים בכך.

בשל הסייגים המתונים הפעלת מלוא עוצמתו של צה"ל
נמשכים האירועים לאורך זמן, ואולם הממשלה משוכנעת כי
הדרך שנבחרה לטפל בהפרות הסדר האלימות היא זו ההולמת
את המצב.

שלוש נושאים וארבעה נושאים בנושאים אחת — מעידה על
חוסר רצינות. הרי לא יעלה על הדעת שיבואו לכאן ארבעה
שרים להשיב על הצעת אי-אמון של סיעה שולית, שבקושי
מצאה את מקומה בכנסת, כארבעה נושאים. ריבוי הנושאים
גורע ממעמד הצעת האי-אמון, וכפי שאמרתי — ממעמדה של
הכנסת.

היו"ר ח' גרוסמן:
אדוני השר, למען האמת יש פה רק שני נושאים.

שר התחבורה ח' קורפו:
אבל אין מניעה שיהיו ארבעה נושאים. מי שהתיר שני
נושאים — יתיר גם ארבעה נושאים.

עולה חבר הכנסת, מגלגל עיניו לשמים ומדבר על מערכת
הבריאות המתמוטטת, ובסך-הכול סיעתו אינה מוכנה לאפשר
לו להגיש הצעה רגילה לסדר-היום, כרי ששרת הבריאות תשיב
לו. לכן הוא מגיש הצעת אי-אמון. כל כך מכביד עליו עניין
המערכת המתמוטטת, שהוא אינו יכול להגיש הצעה רגילה
לסדר-היום ולבקש משרת הבריאות להופיע ולהשיב על כך.

שבת וייס (המערך):
אף שבהצעה רגילה לסדר-היום אפשר לדון ביום שני,
ובהצעת אי-אמון צריך לדון ביום רביעי. כל העסק הזה הוא
פארסה אחת גדולה.

שר התחבורה ח' קורפו:
בסדר. אתה רק מוסיף על דברי.

היו"ר ח' גרוסמן:
חבר הכנסת שבת וייס, קודם כול, אפשר להגיש הצעת
אי-אמון גם ביום שני.

שבת וייס (המערך):
אני יודע.

היו"ר ח' גרוסמן:
הצעת אי-אמון חייבת להיות רק ביום רביעי? שנית, אני
מבקשת לא להפריע.

שבת וייס (המערך):
כהערת בניינים אני יכול להגיד שזה קרקס קבוע, אבל אני
יכול למנוע את הדבר הזה.

שר התחבורה ח' קורפו:
גם עניין המומחיות אינו רלבנטי. כבר היתה לי הזדמנות
להשיב על הערה כזאת שהושמעה כאן, שאין לה כל חשיבות.
אף אחד לא טרח לברוק מה מידת מומחיותו של חבר הכנסת רן
כהן בתחומי בריאות, חברה, ביטחון ומדיניות. הוא עולה
ומדבר גבוה-גבוהה וגורנו ניחר, ונדמה לך שמפי השכינה
הדברים נשמעים. אף אחד לא בודק מה יש מאחורי זה, אם יש
כזה ידיעה או הבנה. אותו דבר כממשלה — יש אחריות ולא
מומחיות, ובממשלת אחדות לאומית יש מקרים מיוחדים,
כאשר התפקיד מוטל לא על השר המיועד לכך, בשל נסיבות
מיוחדות, אלא על שר אחר. אני מבקש מהכנסת לנהוג ככבוד
בעצמה, ואז היא תזכה באמת למעמד הזה גם מאחרים.

איני רוצה להתווכח על נוסחאות קסמים שמוכאות לכאן.
לחבר הכנסת שמיטוב יש נוסחאות נהדרות. איפה היו כל
הנוסחאות במשך 29 השנים שבהן הוא היה חבר בכל ממשלות
ישראל?

מחמד ותד (מפ"ם):
הוא הציע אותן.

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת להביע איימון לממשלה —

ג'ורג' שולץ הוא ידיד גדול של ישראל, ואנו מקדמים בכרכה כל דריאלוג עמו. עיקריה של היוזמה עריץ אינם מכוונים דיים. הכוונה היא לעסוק בחילה בנושאי מהות, ורק אחר כך לעבור לענייני נוהל. שמענו חלק מן הדברים, חלקם מקובלים עלינו וחלקם אינם מקובלים עלינו. דברים אלה הולכים ומתבררים, כמוכן, במגעים הדיפלומטיים.

נמצא היום בארץ עוזר מזכיר המדינה, ריצ'רד מרפי, המבקר במדינות שונות באזור כדי לתדרכן כאשר לרעיונות ארצות-הברית. רעיונות אלה טרם גובשו, אך, כפי שמדווח השליח, יש לכלל מדינות האזור עניין להתקדם בתהליך השלום. כשיהיה שולחן המשא-ומתן הישיר לשלום מוכן כדבעי, ימצאו הבאים אליו את מדינת ישראל ראשונה לצדו.

במדינות ערב אכן נשמעות עמדות שונות, ואין להקל ראש בפער שבין לבין עמדות ישראל בנושאי מהות ונוהל כאחד. ראש הממשלה הכהיר את עמדותינו הבהר היטב, והן הועברו למזכיר המדינה.

ברצוני לשוב ולהדגיש: במהלך כל התקופה לא היה רגע שבו לא הצענו להיכנס למשא-ומתן על יסוד הסכמי קמפ-דייוויד ועל יסוד האוטונומיה המוצעת בו. גם לאחרונה חזר על כך ראש הממשלה. אנו נבדוק כל אפשרות, אך לא נחרג מן המוסכם, הדייננו, מה שהכרחי וחיוני לאינטרסים הלאומיים שלנו, הביטחוניים והאחרים, יישמר, הן במהות, הן בנוהל והן בנוגע ללוח הזמנים. למשל, קיום תקופת המעבר חיוני להסתגלות הדרגתית בינינו לבין הפלשתינים תושבי יהודה, שומרון ועזה, לפני שיידון סטטוס הקבע של אזורים אלה, ודבר זה מוכן מאליו.

אומר כאן עוד: שוגה מי שסבור שהמאורעות הנוכחיים, רציניים ככל שיהיו, ישנו עמדות יסוד של מדינת ישראל בנוגע לתהליך השלום. על מחרתיי המהומות לדעת זאת, ויפה שעה אחת קודם.

עלי להוסיף, כי יש לממשלה ולראש הממשלה עניין גדול כשיקום מחנות הפליטים, ונעשה כל שביכולתנו כדי שתוכניות בתחום הזה ימומשו. לכך נחוצה תמיכה בין-לאומית, בראש ובראשונה תמיכה כספית. ואם לא תמשיך הצביעות לחגוג, ניתן למצוא פתרונות לכעיות האנושיות האלה כשלעצמן, בהסתמך על הרגש האנושי.

מדינת ישראל שיקמה מאות אלפי פליטים יהודים מארצות ערב. מדינות ערב הפכו באורח ציני את הפליטים הערבים למכשיר פוליטי. די לנהוג כך. הגיעה השעה לעשות יותר למענם. מה שעשתה ישראל ברצועת-עזה עולה עשרות מונים על כל שעשו למענה מדינות ערב. אך האמצעים הכספיים אינם בידנו. אנו קוראים להתגייסות למימון פרויקט רציני של שיקום המחנות.

ולבסוף, אחזור על ברכותי לכל יוזמת שלום חיונית ומעשית. ניתן לה יד בכל לב, אך נעמד על משמח האינטרסים שלנו, וזאת יודעים וידעו כל הנוגעים בדבר.

אשר על כן, גברתי היושבת-ראש, אני מציע לכנסת לדחות את הצעות האימון של סיעות מפ"ם והסיעה המתקדמת לשלום.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ואת שלנו אתה מקבל?

שר התחבורה ח' קורפו:

חד"ש הצטרפה להצעה השנייה כרגע האחרון. היא אפילו

חברי הכנסת, הממשלה שמה את אמונה-כזה"ל, ככוחות הביטחון האחרים, כמשמר הגבול ובמשטרה, ומשוכנעת שכשם שידענו בעבר לגבור על קשיים, כך נוכל להתגבר על הדרך שבה בחרו חלק מהתושבים הערבים לפעול נגד השלטון הישראלי ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

אני מבקש לשלוח מאכן ברכה נאמנה בשם הממשלה לכל העוסקים במלאכה הקשה של השלטת הסדר ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, ומציע לכנסת לדחות את הצעת האימון.

להצעות האימון שהוגשו עליידי סיעות מפ"ם והרשימה המתקדמת לשלום — מגישי הצעת האימון קבלו על ראש הממשלה ועל הממשלה כחוסם התהליך המדיני, תהליך השלום, בטענה כי אין עושים די. אין לך סילוף גדול מזה. ממשלת האחדות הלאומית נבונה עם קווי יסוד, שבהם נאמר, ואני מצטט: "הממשלה תפעל להמשך תהליך השלום על-פי מסגרת השלום במזרח התיכון שהוסכם עליה בקמפ-דייוויד ולחירוש המשא-ומתן לכינון אוטונומיה מלאה לתושבים הערבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה". לזאת התחייבה הממשלה וכך היא, פועלת, ולכן חותר ראש הממשלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
איך היא פועלת, אם אפשר לדעת?

שר התחבורה ח' קורפו:

התוכנית שעל יסודה קוראת ישראל למשא-ומתן עם ירדן, מצרים ותושבי יהודה, שומרון ועזה היא תוכנית האוטונומיה, שעליה נוהל משא-ומתן לפני 1982 והופסק, לצערנו, ביוזמת מצרים באותה שנה, לפני פינוי סיני. לצערנו — כי אילו נמשך המשא-ומתן ונסתיים, היינו מצויים עתה בשלב המשא-ומתן על הסטטוס הסופי של יהודה, שומרון ועזה בהתאם להסכם קמפ-דייוויד, ואולי היינו אפילו לאחר סיומו של משא-ומתן זה.

נשיא מצרים חוסיין מובארק עצמו הודה זה לא כבר בפומבי, כי הוא מצטער על שהפסיק באותה שנה, 1982, את המשא-ומתן בלחץ מדינות ערב. הן לא שירתו בכך את העניין הפלשתיני, כפי שהן אינן משרתות אותו עתה בעמדותיהן הדרדקליות.

באותו משא-ומתן היתה התקדמות בתחומים שונים והוצעו הצעות מעשיות. יש אפוא, והדבר מוכן גם למזכיר המדינה של ארצות-הברית, מקום נרחב למשא-ומתן על יסוד אותם קווים.

אכן, ירדן לא חתמה על הסכם קמפ-דייוויד ואינה מחויבת בו, ואולם מחויבות בו כהחלט מצרים וכן ארצות-הברית כשותפה מלאה. אין כל סיבה שבעולם כי אנו נשנה את המחויבות, שהוצעה עליה חגיגית עם פינוי סיני באפריל 1982 על-ידי שתי מדינות אלה.

ירדן הוזמנה ומוזמנת גם עתה למשא-ומתן עמנו, בצירוף נציגים של תושבי יהודה, שומרון ועזה. חודנו ואמרנו לארצות-הברית במשך כל התקופה, כי הדרך היחידה למשא-ומתן לשלום היא משא-ומתן ישיר, המבוסס על תהליך קמפ-דייוויד, חו דעתנו גם היום.

כידוע, יש חילוקי דעות בממשלה על הדרך שבה יש להגיע למשא-ומתן ישיר. ראש ממשלה מצדו מתנגד לוועדה בין-לאומית, והוא רואה בה מכשול לחצים על ישראל. היוזמה האמריקנית הנוכחית של מזכיר המדינה שולץ באה לכרוך אם ניתן להתקדם בתהליך השלום בתקופה הקרובה.

חברת י"ז, ישיבה ת"ג

— הצעות טיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרישימה המתקרמת לשלום וצומת להביע איאמון לממשלה —

ותוספת שכר. נושא התקינה בבתי-חולים כלול בהסכם השכר, ולכן כל שינוי, מעבר להסכם, צריך להתבצע במסגרת התקנים הקיימים במערכת הבריאות, אשר לתביעות לתוספת שכר, הדבר נחון, כאמור, במסגרת המשא-ומתן עם הרופאים על ההסכם לשנת 1987/88. התקיימו כמה ישיבות בנושא, אך תביעות הרופאים מרקיעות שחקים. המשא-ומתן אתם מתקיים בימים אלה באינטנסיביות.

התביעה להסכם בדבר קיצור התורים לניתוחים אלקטריים מסתמכת על הסכם דומה, שנחתם בין קופת-חולים לרופאי קופת-חולים. כידוע תכנה הממשלה מקופת-חולים לבטל הסכם זה. מגרעותיו הכוללות הן: א. ההסכם קובע את שיעור התשלום לניתוחים הנוספים כלי לקבוע מכסות ליום העבודה הרגיל, היינו, קביעת הפרמיה ללא קביעת הנורמה; ב. התשלום לרופאים גבוה מהסכר; ג. תשלומי הבטחת הכנסה לרופאים שאינם מנתחים, בסך 1,500 ש"ח לחודש לרופא בכיר, הם תשלומים ללא קשר לתורים לניתוחים; ד. ההסכם אינו כולל את המקצועות הפדואיים האחרים — אחיות, עובדי רנטגן, אנשי מינהל ומשק ואחרים; ה. העומס התקציבי הווערן כ-70—80 מיליון שקל, הוא הוטל על תקציב המדינה. הממשלה אינה מתנגדת למבצע קיצור התורים לניתוחים, אך לא מקבלת בשום פנים ואופן את מתכונת ההסכם עם קופת-חולים.

משדר האוצר פתח במגעים עם משרד הבריאות, עם קופת-חולים ועם הרופאים, במגמה להביא להסדר למבצע הני"ל, שכסיסו יהיה תוספת הכנסה תמורת תוספת עבודה.

לסיכום, במערכת הבריאות בשירות הציבורי יש כ-60,000 עובדים. שכרם מסתכם ככ-1.3 מיליארד שקל בשנה. העלאה כלשהי בשכר מעבר להסכם המסגרת משמעותה תוספת תקציבית של עשרות, ואולי מאות מיליוני שקל. הדבר יעמיס על תקציבי משרד הבריאות וקופת-חולים עומס בלתי-נסבל ויביא לפריצת מסגרת השכר בשירות הציבורי, ובעקבותיה להתמוטטות התוכנית הכלכלית.

בעיות השכר במערכת הרפואית בשירות הציבורי אינן שונות מהבעיות שהן מנת חלקם של יותר מ-370,000 עובדי השירות הציבורי.

כידוע, הקימו הממשלה וההסתדרות ועדה ציבורית, בראשותו של הפרופסור זוסמן, לבחינת מכלול בעיות השכר בשירות הציבורי, ועדה זו עומדת לסיים את עבודתה בחודש הבא, ומסקנותיה והמלצותיה ישמשו בסיס להסכמי השכר החדשים, שיפתחו בעוד פחות מחודשיים. עד אז, על כל העובדים במגור הציבורי בכלל ובמערכת הבריאות בפרט להיאזר בסבלנות ולנטוש את הזדך של סנקציות ושכיתות, המנוגדת להסכמים. אני קורא לעובדים בשירות הרפואי לשוב מייד לעבודה תקינה בבתי-החולים, כדי למנוע סבל קשה מהנוקקים לשירות הרפואי.

לעצם ההצעות, אני מציע להסיר אותן מסדר-היום.

היו"ר ח' גרוסמן:

תודה. חברי הנכנס, לדיון המשולב הזה הוקצו שעתים. רשות הדיבור לראשון הנואמים בדיון, חבר הכנסת מחמד ותד, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר שוסטק.

מחמד ותד (מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, זו אינה הצעת האיאמון הראשונה בנושא זה, מאז עלו השטחים הכבושים כאש. זו איננה הצעת האיאמון הראשונה מאז הידרדרה

לא היתה רשומה בהצעות האיאמון. כיוון שהזדנבה אחרי כל ההצעות האחרות, מותר לה להודונב גם בהצעת האיאמון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
רק אתה צועד בראש. אנחנו תמיד מזדנבים.

שר התחבורה ח' קורפו:
נכון.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה מקבל את ההצעה שלנו, או לא?

שר התחבורה ח' קורפו:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, הסכם המסגרת שנחתם בין ההסתדרות לבין המעסיקים הציבוריים כ-27 בספטמבר 1987 כולל את כל הדרגים במערכת הבריאות, למעט הרופאים. למרות זאת לא הסתפקו העובדים בחוצאות ההסכם שנחתם עליידי ההסתדרות הכללית, העלו תביעות והפעילו סנקציות כדי לקבל העלאות שכר מעבר למוסכם.

להלן ההתייחסות לכל אחת מן הקבוצות הללו, הנמנות עם מקבלי ההטבות: בעניין המקצועות הפדואיים — זה בהמשך להסכם המסגרת — הגיעה ועדת המעקב המשוחפת למעסיקים ולהסתדרות לסיכום חיובי, ומשמעותו תיקון ניכר בשכרם של העובדים כדירוגים אלה, אשר שכרם הנוכחי נמוך ביותר. מדובר במרפאים בעיסוק, בפסיכותרפיסטים, בחטיבה הפדואית-רפואית, ואם יסכימו להסדר — גם בקלינאי התקשורת.

הקבוצה השנייה היא של המיקרוביולוגים, הרופאים וטכנאי הרנטגן. עניינם נדון בוועדת המעקב, ומהנתונים מסתבר שמצב שכרם אינו שונה מהמצב השזור במגורים אחרים בסקטור הציבורי, כגון אנשי הדירוג האחד, האקדמאים, המהנדסים והטכנאים. אי-לכך נמצא עניינם עדיין בבחינה של ועדת המעקב, ואף הוקמה מועצה הבורקת את נושא שכר העידוד.

עובדי המינהל והמשק בבתי-חולים הממשלתיים: העובדים החלו בשביחה לפני כ-10 ימים, אף-על-פי שחילוקי הדעות שהיו בוועדת-פדה הובאו, בהסכמת ההסתדרות והעובדים, לוועדת המעקב, המורכבת מיושב-ראש האגף לאיגוד מקצועי והממונה על השכר באוצר. ועדת המעקב הגיעה לביתים להסכמה בנושאים השנויים במחלוקת, ומשום-מה אין העובדים מוכנים לקבל את פסיקתה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא נכון.

שר התחבורה ח' קורפו:

כמו כן, רחמי העובדים הצעות שהועלו בפניהם, להביא את חילוקי הדעות למוסד לבוררות מוסכמת או לבית-הדין לעבודה. בימים האחרונים נכנסו היוונים למהלך אינטנסיבי, במגמה להביא לסיים השביתה.

כאמור לעיל, עם הרופאים עדיין לא נחתם הסכם שכר. הסכסוך עם הרופאים מתמקד בשני מישורים: האחד — הסכם השכר; השני — ההסכם לקיצור תורים לניתוחים. לגבי הסכם השכר — הרופאים תובעים תוספות גבוהות, מעל ומעבר להסכם המסגרת, ונושאי הרגל בעניין זה הם הרופאים המרדמים. הרופאים המרדמים נוקטים זה חמישה חודשים שיטה של "הרדמה בטוחה", המשמעות המעשית של פעולה זו היא נקיטת סנקציות חמורות ויצירה של תורים מלאכותיים לניתוחים. שתי תביעותיהם העיקריות הן תוספת תקנים

— הצעות סעודת מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרכישה המתקדמת לשלום וצומח להביע איאמון לממשלה —

מערכת הבריאות כמדינת ישראל — כבר היינו עדים למחוזות אימים בכחיי האבות ובכחיי החולים.

גם הצעת האיאמון הזאת לא תפיל את הממשלה, הממשלה לא תתפטר מעצמה, משום שהיא איבדה מזמן את הנושה, ושום דבר לא יציל אותה מהחורבן שהיא גורמת הן לשיירותים הציבוריים והן לשני העמים החיים בארץ הזאת.

אך כאשר אנחנו מעלים הצעת איאמון, הכוונה בכך בראש ובראשונה להתרוע, כי איבדנו את התקווה לגבי הממשלה הזאת. אנחנו בטוחים שעדיין יש כציבור הרחב, הן כציבור היהודי והן כציבור הערבי, סקטורים שפויים, סקטורים חושבים, והם יורידו את הממשלה הזאת בסופו של דבר.

הממשלה איבדה את השליטה בשטחים הכבושים, בהתחלה על בני העם הערבי הפלשתיני — וזה היה אך טבעי — ואחר כך גם על המתנחלים היהודים. שעושים דין לעצמם עוברים על החוק, מקיימים מיליציות משלהם, יורים והורגים ומשוחזרים בערבות, ועדיין אינם מובאים לדין. היא איבדה את השליטה גם על חייליה, שבהם יש סדיסטים, גם אם הם מעטים, המזדוררים להפעיל את נשקם יורים ללא צורך, כאשר דוברי הממשלה משטים אותם ומעוררים את החיה שבהם.

הממשלה הזאת איבדה את השליטה בנותנה אישור לפתוח ביריות. היא איבדה את השליטה כאשר עברה למדיניות המכות, בטענה הצינית שמיריות מתים, אך ממכות לא מתים. וכשבוע האחרון אכן מתו ממכות, משכירת עצמות ומריצון גולגולות, כפי שקרה רק אתמול כעזה.

הממשלה הזאת מבצעת היום, באמצעות צה"ל, מסעי עונשין נגד כפרים שלמים, כפי שקרה אתמול בנפת טול-כרם; נגד הכפר שויכה, נגד הכפר עתיל, שם נהרג, צעיר בן 16, שהוריו מצאו אותו מושלך ליד מחסום, ונגד הכפר דיר-אל-עיוצון. מסעי העונשין האלה משאירים אחריהם חורבן לא רק ברכוש, אלא גם בנפש, ומעוררים את אש השנאה הגדולה לכל מה שמייצגים לובש מדים אלה, ולא בצדק, משום שהעם בישראל איננו מסכים עם המעשים הוונדליים האלה.

נכרתי היושבת-ראש, הממשלה ממשיכה אפוא לתת פקודות לירות, להכות ולנהל מסעי עונשין, לגרש ולעצור. היום אמורה לצאת מגמל כאחונה ספינה של 100 מגורשים פלשתינים הרוצים לשוב למולדתם. מגורשים אלה גורשו מישראל בניגוד לחוק הביין-לאומי ובניגוד למצפון ולחוש הצדק האנושי. וזאתם של המגורשים הפלשתינים לשוב למולדתם. זוהי זכות טבעית, הנובעת מן החוק ומן המציאות שבה אנו חיים.

אני יודע, גברתי היושבת-ראש, שיש רגשות מעורבים כלפי המבצע הזה. אני ער לכך שיש רגשות מעורבים. אבל, בזאת נהיה כנים עם עצמנו — גם שוחרי השלום שכתוכנו, שאני מאמין בכנותם, איזו דרך אחרת אתם מציעים למגורשים אלה על-ימנת שיחזרו למולדתם? אנתנו שוללים כל ניסיון לחזור באמצעים צבאיים אם באמצעים אלימים, על כך אין בינינו חילוקי דעות. כמשך שנים מחינו על מדיניות הגירוש. כמה מקרים מנענו? במשך שנים רדשונו שיאפשרו להם לחזור לבתיים — כמה הצלחות רשמנו? אם הדרך הדמוקרטית נכשלה, אם דרך המחאה נכשלה, אם אנתנו פוסלים את הדרך האלימה, איזו אלטרנטיבה מציעים אלה המתנגדים לספינה הזאת?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
שאל את חברת-הכנסת חייקה גרוסמן.

מחמד ותד (מפ"ם):
מציעים תוכנית מדינית, והם אינם חוזרים על-פי תוכנית מדינית.

אני רוצה להזכיר לכל חברי הבית המכובדים, כמלוא הכנות, ולידידי שבח וייס, שאתמול שמעתי אותו בטלוויזיה.

שבח וייס (המערך):
זה היה בלילה, היו שלושה שהאזינו.

מחמד ותד (מפ"ם):
הייתי בין השלושה שהאזינו לך.

שבח וייס (המערך):
ראיתי את הפתק שלך.

מחמד ותד (מפ"ם):
אני לוקח את דבריך ברצינות. עכשיו תקשיב לי. הקשכתי לך.

שבח וייס (המערך):
אני מקשיב. אני בין הבודדים שמקשיבים.

מחמד ותד (מפ"ם):
מדינות מסוימות מנעו מיהודים להגיע לישראל בטענה,

שעל ממשלת ישראל לשנות את מדיניותה, ורק אז הם ישלחו את היהודים. אתם מעמידים תנאים דומים. הזכות של אדם לחיות בארצו, בביתו, במולדתו, האם היא מותנית בפרוגרמה מדינית? ממת? מי המציא את זה? מזוכר בסך-הכול בכמה עשרות שגורשו מבתיים, כפי שאמרתי בתחילת דברי. בניגוד לחוק, או בניגוד לקריטריונים הביין-לאומיים ולאמנות הביין-לאומיות. מה לזה ולפרוגרמה מדינית זו או זו של מנהיגות זו או זו?

איני מקבל גם את העיוות שבספור על המכול. אנחנו נתונים בעיצומו של מכול של אלימות בשטחים הכבושים. אבל, התיבה היתה חוצאה של המכול.

שבח וייס (המערך):
אני לא המצאתי את זה.

מחמד ותד (מפ"ם):
היונה יצאה מהתיבה. בלי המכול לא היתה חיבה. לולא

החיבה לא היתה היונה, כי מאין היתה יוצאת היונה? אם כך, הבה נהיה כנים עם עצמנו עד הסוף. כפי שאנחנו נדרשים לגלות רגישות ולהפעיל את חוש הצדק כלפי עוול שנעשה לבני אדם כאשר הם בני אדם — יהודים, סינים, רוסים — עלינו להתעלות ולגלות אותה מידה של רגישות ותחושת צדק כלפי אותם מגורשים, שלפחות בהצהרה הם אומרים: אנחנו חוזרים לארצנו עם מסר של שלום. בבקשה, נלך בכיוון של חוק, נדבר אתם, לא נעשה להם טיול נוסח שבח וייס. הם אינם זקוקים לטיול הזה. הם יודעים בדיוק איפה נמצאת חיפה, איפה נמצאת יפו ואיפה נמצאת לוד. אבל, הם זקוקים ליד מושטת, הם זקוקים ליד המושטת שלנו אל היר המושטת שלהם. הם זקוקים להיבררות. עדיין אין זה אומר שאנחנו מייצרים פרוגרמות מדיניות ותוחמים על הסכמים, אבל אם לא נדבר, אם לא ננהל דיאלוג, מי יעשה זאת? האם הממשלה חסרת הכושה? האם היא תציל אותנו מהמצב שנקלענו אליו? אם הם חושבים על גימיק, בבקשה, תשחק לפי אותם כללי משחק.

שבח וייס (המערך):
הצעתי גימיק.

מחמד ותד (מפ"ם):
לא הצעת גימיק, לצערי, הצעת תוכנית סדר-מוזכרית.

זה מה שהצעתי.

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקרמת לשלום וצומת להביע אי-אמון לממשלה —

החמורים במערכת הכריאות ועל האירועים העצובים במערכת הביטחון.

באגרות החורכן שבמסכת גטין מסופר על חורכן העיר ביתר במלחמת בר-כוכבא — בצד אחד של העיר היה טבח ומלחמת דמים, ובצד השני של העיר היו תנגות ושמוחות, ושום צד לא נגע בצד האחר. נדמה לי שזאת תמונת המצב עכשיו במדינתנו. שעה שהממונים על משמרת הביטחון עומדים ונאבקים יום וילילה על הצלת חיים ועל אפשרות קיום, כאותו זמן עומדים הממונים על משמרת הבריאות ונאבקים מאבק מקצועי בדרך של סיכון חיים וסיכון קיום.

כל שביחה בשירותי הרפואה היא בלתי נסבלת, בשום מצב ובשום זמן. בארץ אנחנו אוסרים על השוטרים שלנו לשבות. אני אומר שהסכנה בשביחת שוטרים קטנה הרבה יותר מהסכנה שבשביחה בשירותי הרפואה, ושביחה כזאת אנחנו מתירים. והשביחה של עובדי המינהל והמשק של בתי-החולים היא החמורה בכל השביחות שהיו לנו בארץ. היתה שביחת רופאים — הם מעולם לא הפקירו את בתי-החולים. הם השאירו שלישי מן הרופאים בבתי-החולים בכל הארץ. שני שלישים מן הרופאים שבתו. היתה שביחת אחיות — השאירו את האחיות במתכונת של עבודה בשבת, אבל לא הפקירו את בתי-החולים לסכנת מוות, כפי שעשו זאת עובדי המינהל והמשק. לכן שביחה זו היא בלתי נסבלת. אני מוכן לטעון מעל כל כמה שהתביעה שלהם מוצדקת. יש החלטת ממשלה על השוואת התנאים שלהם עם התנאים של עובדי קופת-החולים, והם חובעים לקיים את החלטת הממשלה, והם נאבקים על זה בצדק. אני מוכן לעמוד אתם במלחמה זו נגד הממשלה, שאינה מקיימת את החלטתה. אבל גם אם יש צדק במאבק זה, אין ככך הצדקה לצורת השביחה שהם הכריזו עליה.

אני יודע שהיתה הגנחה של שנים בכיוע החלטת הממשלה על ההשוואה, אבל לא רק הממשלה אשמה, אנחנו צריכים להגיד את האמת: היו גורמים שלא אפשרו לבצע את החלטת הממשלה. עד לפני כמה ימים לא היה אפשר לקבל מקופת-החולים את הנתונים על התנאים והשכר של עובדי המינהל והמשק שלהם. סוד צבאי. אי-אפשר לקבל את הנתונים... לכן, כאשר אתה יושב ורוצה לעשות את השוואת התנאים, אין לך נתונים, לעולם הדברים אינם מתאימים, והעובדים מגלים זאת, הם רואים שהדברים אינם נכונים. אני מוכן להגיד: ודאי שיש צדק בכל הטענות של העובדים, אבל למרות הכול לא היו צריכים לקיים שביחה אזורית כזאת בבתי-החולים.

ועכשיו אלה אינם רק עובדי המינהל והמשק בבתי-החולים הממשלתיים. עכשיו אנו עומדים בפני שביחת רופאים כללית, וחלקים אחרים של מערכת הרפואה שובתים כבר זמן רב. לכן אני מוכן לדרוש מהממשלה שתקיים מייד משא-ומתן דהנף ואינטנסיבי ובלתי פוסק עם כל הגורמים, בגלל המצב שאנו נתונים בו.

אני יודע שגם במשא-ומתן אינטנסיבי לא ייפתר הכול, כל ענייני הרפואה והבריאות בארץ לא יבואו על פתרונם כל זמן שלא יהיה ביטוח בריאות ממלכתי לכל התושבים. כשם שיש ביטוח זיקנה לכל התושבים וביטוח נכות לכל התושבים. כל זמן שלא יהיה ביטוח בריאות לכל התושבים, לא יהיה שקט במערכת הבריאות, כי שום חקציב ממשלתי לא יכול לספק את צורכי הבריאות. בעול הבריאות צריכים לשאת כל התושבים, והם יכולים לשאת בעול זה רק על-ידי תשלום לביטוח בריאות.

שבת ויום (המערך):
למה?

מחמד ותד (מפ"ם):

תציע שהם יחזרו לבתיהם, שיקבלו אותם בבתיהם. זה לא צימיק. תהיה מופתע לשמוע שהם יקבלו את זה.

שבת ויום (המערך):

אני רוצה לשאול אותך שאלה.

הי"ר ח' גרוסמן:

איך יכול לשאול.

שבת ויום (המערך):

הוא כל הזמן מצטט אותי ומסתמך על תוכנית שאיש לא שמע עליה, רק הוא ואני.

מחמד ותד (מפ"ם):

דברים אלה אינם מתאימים לך. אני שמעתי זאת, לא אשתי שמעה זאת.

הי"ר ח' גרוסמן:

אני מצטערת, חבר הכנסת ותד צריך לסיים את דבריו, ואני מבקשת לא להפריע.

מחמד ותד (מפ"ם):

אני מסיים, אני מבטיח לך, חבר הכנסת שבת ויום, להמשיך את השיחה.

הבכיר מבין אלה שנמצאים על הספינה, מוחמד מילחם,

פנה פעמים מספר, גם למפלגה שלך.

שבת ויום (המערך):

אחא יודע את עמדותי על המפלגה שלי. לך יש סכסוך עם המפלגה שלך.

מחמד ותד (מפ"ם):

הוא פנה וביקש לחזור בשלום לביתו, ואתם מנעתם ממנו זאת.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

בית-המשפט קבע שהוא פושע.

מחמד ותד (מפ"ם):

חבר הכנסת שאקי, אם הוא היה פושע, למה לא הענשת אותו? יש בתי-משפט.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

בית-המשפט קרא היום להחזיר אותו.

מחמד ותד (מפ"ם):

כמה פעמים פנו אנשים אלה, דוגמת מילחם, שמעולם לא הוגש נגדו כתב אשמה בישראל, באמצעים שונים, ככל הצינורות האפשריים, וביקשו לחזור, ופנייתיהם הושבו ריקם? לפינו הזדמנות נידרה לקבל את המגורשים האלה, לנסות להידיבר אתם ולאפשר להם לחיות במולדתם. תדה רבה.

הי"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר שוסטק, ואחריו — לחברת הכנסת אורה נמיר.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

גברתי הושבת-ראש, חברי הכנסת, הבמאי המוכשר ביותר בעולם לא היה יכול לזמן חסר-טעם עצוב יותר וטרגי יותר מהדיון המשותף הזה, שאנחנו מקיימים היום על האירועים

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת להביע אי אמון לממשלה —

כפי שהם משלמים כעד ביטוח ויקנה. אבל, משאומתן חייב להיעשות מייד.

ואני רוצה להגיד בכל החומרה: אם המשאומתן לא יתקיים, או אם המשאומתן יתקיים ולא יעלה יפה — על הממשלה להכריז על מצב חירום במדינה. ואני אומר את הדברים האלה במלוא האחריות.

חברי הכנסת, אל תקראו לא מה שמתרחש עכשיו בארץ התקוממות, אל תקראו לזה אירועים ואל תקראו לזה מרי אזרחי. נפתחה חזית מלחמה נגד המדינה; הייתי אומר אפילו: בים, כיבשה ובאוויר, מגלשוניס ועד לספינות. היום שורפים צמיגים ומשליכים בקבוקי תבערה בירושלים, מחר בטול-כרם ומחרתיים בענתה, וזה לא ייגמר. זה מצב חירום. אלה אינם אירועים. זוהי מלחמה על המדינה, ורק בוחנים את כוחנו ואת חולשתנו. אם מסיבות מוסריות לא נפעל נגד ההרס הזה

היור"ר ח' גרוסמן:

חבר הכנסת שושטק, אתה צריך לסיים.

אליעזר שושטק (הליכוד):

היות שאני רואה את האירועים האלה כמלחמה, כהתחלת מלחמה, ואיני יודע איך היא תסתיים, שירותי הבריאות לא יכולים לשבות בתקופה-יכזאת, שירותי הבריאות לא יכולים שלא לפעול במצב כזה. לכן אני אומר לממשלה: יש לקיים משאומתן מייד עם כל הגורמים, ולסיימו מהר עד כמה שאפשר. ואם המשאומתן לא יסתיים — יש להכריז על מצב חירום במדינה, ואז יחזרו כולם לעבודה והחיים יחזרו לתקנם.

היור"ר ח' גרוסמן:

תודה לחבר הכנסת אליעזר שושטק, רשות הדיבור לחברת הכנסת אורה נמיר, ואחריה — לחבר הכנסת אבנר ח' שאקל.

אורה נמיר (המערך):

גברתי היושבת-ראש, אומר לך את האמת. כחור מי שמכבדת מאוד את הכנסת, את מליאת הכנסת ואת דוכן הכנסת, חכתי בדעתי אם לעלות כלל על הבימה ולדבר מעל הדוכן בוויכוח הזה היום. מה שהתחולל כאן בפתח הישיבה, רכותי חברי הכנסת, היה בו לא רק ביזוי הכנסת, אלא ביזוי המשבר הנורא המתחולל לנגד עינינו ככל מערכת הבריאות — אני אדבר רק על מערכת הבריאות, לא אדבר על השטחים, ולא שאין לי מה לומר, אבל אני אתמקד רק בנושא מערכת הבריאות.

לתומי חשבתי, שחלק מהשרים אינם מכבדים את מעמד הכנסת ולכן אינם כאן. השרים הנוגעים בדבר, שר האוצר ושרת הבריאות, היחידים הנוגעים לעניין, אינם כאן. נאמר לנו ששרת הבריאות נמצאת בחל-השומר. אבל מתברר, גברתי היושבת-ראש, שהשרים הנוגעים בדבר אינם כאן. כי ראש הממשלה רצה שהמחזה, שהיה לדעתי מחפיר, מלפני שבועיים, של התנגחות שני השרים בפומבי — שרת הבריאות עם שר האוצר ושר האוצר עם שרת הבריאות כמליאת הכנסת — לא יחזור גם כפעם הזאת. והפתרון היה, רכותי חברי הכנסת, שיענה שר התחבורה. אין לי שום ויכוח עם שר התחבורה. אני מכבדת ומעריכה את עבודתו כשר התחבורה. אבל זה גובל בכזיון כל אדם כרדעת, כאשר המערכת כולה קורסת. שבמקום שראש הממשלה, שהוא מנהיג המדינה כרין וכרין, יזמן את השרים הנוגעים בדבר וישב עמם עד אשר יצא עשן לבן ויפתר אחת ולתמיד המשבר האיום והנורא הזה, הוא דואג איך תצטלם הממשלה.

הושע מצא (הליכוד):
איך מה?

אורה נמיר (המערך):

איך תצטלם הממשלה כמליאת הכנסת, חבר הכנסת מצא.

והכול. רכותי חברי הכנסת, על גבם של החולים. אני רוצה לומר כאן, כיושבת-ראש ועדת העבודה והרווחה — יודעים זאת חברי, ביניהם יושבת-ראש הישיבה עכשיו — שוועדת העבודה עוסקת זה שבועות רק בנושא הבריאות, איננו מעלה על הדעת, וקשה לי לומר זאת, שהשביחה הזאת עוברת בלא שאנשים שילמו בחייהם בגין הארישות הנוראה הזאת, בראש ובראשונה של הממשלה, למה שמתחולל לנגד עינינו במערכת הבריאות. לכן זעקתי, גברתי היושבת-ראש, כתחילת הישיבה.

אנו עדים, רכותי חברי הכנסת, למצעד שביתות ועיצומים, ואם אתחיל למנות אותם — ואני מתנצלת מראש על כך שאשכח לפחות 10 סקטורים — אוכל להזכיר את עובדי המינהל והמשק, המרדמים, הרופאים, עובדי המעבדות והמיקרוביולוגים. ביום שני, 15 בחודש זה, עומדת לפרוץ שביתה של עובדי בחי-החולים הממשלתיים. ה-15 בחודש הוא החארוץ שבו חייב להיכנס לפועל ההסכם שנחתם בין קופת-חולים הכללית לבין רופאיה.

אני רוצה לומר לנו, חברי הכנסת — ואני מקווה, גברתי, שלא אנצל יותר משמונה דקות — ששבוענו דיונים וכיורוסים במליאת הכנסת בנושא הבריאות. אין שבוץ ללא דיון כזה. אנחנו מדברים, והעגלה המחרידה הזאת נוסעת ומידרדרת. אם לא יהיו למערכת הבריאות מקורות מימון נוספים מחוץ לתקציב המדינה, היא תקרוס. והתשובה על כך היא רק בידינו, בידם של הפוליטיקאים. אם אנחנו נאחר בהכרעה שלנו ואם נשאיר את העניין למשאומתן מכל סוג שהוא, היחידים שישלמו את המחיר יהיו החולים. ואין פתרונות רבים: או חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, או הסכמה לתשלום בעד שירותי בריאות על-ידי האזרחים הנוקדים לאותם שירותים.

המערכת הציבורית — ואני חסידה גדולה שלה — אינה מתפקדת זה זמן רב כמערכת שווינית. יש בינינו המקבלים את מלוא השירות, יש בינינו המקבלים את מירב השירות, והרוב המכריע אינו מקבל את השירות האלמנטרי. תפקידנו שלנו, החוקים, המחליטים, קובעי המדיניות, לדאוג קודם כול ובראש ובראשונה לאותן קבוצות.

לכן, גברתי היושבת-ראש, אני קוראת לראש הממשלה — אני מחפשת את המנהיג של המדינה הזאת, את מי שהוצב בראש הממשלה ואחראי לכל מה שמתחולל בה — לזמן מייד את השרים הנוגעים בדבר ולא להפסיק לדון עד אשר תאמר הממשלה את דברה ותכריע לאן מתעדים פני הבריאות במדינת ישראל. לי, גברתי היושבת-ראש, ומי כמנך יודע זאת, קשה להביט בעיניהם של עובדי המינהל והמשק. קשה לי, חבר הכנסת שושטק, לעמוד כאן ולדגול בצעדים כאלה או אחרים כפתרון למחלה הנוראה של מערכת הבריאות.

אליעזר שושטק (הליכוד):

נכון.

אורה נמיר (המערך):

הכתובת היא ממשלת ישראל כולה, לא רק השרה הממונה על משרד זה.

אליעזר שושטק (הליכוד):

לא צויו חירום — — —

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומח להביע אי-אמון לממשלה; מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת —

אורה נמיר (המערך):
לכן, חבר הכנסת שוסטק, אי-אפשר לזרות חול בעיניים של חבר הכנסת, של הציבור, של העובדים במערכת הבריאות ושל החולים ולומר: מה שמפריע לממשלת ישראל הוא רק הדין כמריבה הפומבית שבין שרת הבריאות לבין שר האוצר — ולשלוח לנו את שר התחבורה, והוא ישיב לכנסת וכולם ילכו הביתה בשלום.

היור"ר ח' גרוסמן:
תודה.

לכן, לו יכולתי, גברתי הישבתי-ראש, להביע אתכם

ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק-יסוד: מבקר המדינה והצעת חוק מבקר המדינה (הוראות מעבר), התשמ"ח — 1988, שהחזירה ועדת החוקה, חוק ומשפט לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

כן הונחו מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: העלאת המחזה "סידנרום ירושלים" כתיאטרון חיפה. תודה.

היור"ר ח' גרוסמן:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

כרשות היושבתי-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

1. הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומח להביע אי-אמון לממשלה בשל: 1. מדיניותה כשטחים והמתרחש במערכת הבריאות — מטעם סיעות מפ"ם והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון; 2. המתרחש במערכת הבריאות — מטעם התנועה לזכויות האזרח ולשלום; 3. המדיניות הביטחונית — מטעם סיעת התחיה; 4. מדיניותה כשטחים — מטעם סיעת הרשימה המתקדמת לשלום; 5. הרפיון בתפקודה בהשלטת חוק וסדר ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה — מטעם סיעת צומח

הצדדים בסכסוך. אם אתה בא לחייב את השוכחים לחזור מיד לעבודה וכאילו מתעלם ממאבקם — הרי גרמת להם עוול חוך כדי הקלת מצבם של החולים. אם אתה תומך בהמשך מאבקם, אתה מאריך בצורה אכזרית את סבלם של החולים, דבר שאין הרעת הנאורה סובלתו והוא מנוגד לאושרות היהדות ולמוסרה.

לפיכך נראה לי שהדרך הנכונה היא לקרוא לממשלת ישראל לעשות מאמץ עילאי ולנקוט אחת מהדרכים המקובלות המוצעות: או לחוקק חוק ביטוח בריאות ממלכתי, יסודי בדרך ממלכתית את כל הסוגיה הסבוכה הזאת; או, כפי שכבר הוצע על-ידי חברת הכנסת נמיר, להסכים לאותה תוספת תשלום על-ידי האזרחים, שתאפשר קבלת שירות משופר וממילא תמנע חלק גדול מן הסבל העכשווי; או אפילו ללכת לכיוון ההצעה של חבר הכנסת שפירא, שעניינה חוק בורות חובה. העיקר הוא, שחולי ישראל לא יסבלו עוד, שלא יתנהלו מאבקים על גבם, שיקוימו דברים מוצדקים ודברים שהובטחו.

שוחחתי אתמול באקראי עם מוזכ"ל ההסתדרות, חבר הכנסת קיסר; נקווה שהמפגשים הקיימים אכן יתמשכו ללא הפסק, עד שנייבו תוצאה שתניח את דעת כל הנוגעים בדבר.

אני שמח לציין שכנות השירות הלאומי הצינו להתנדב במאותיהן לשרת בבתי-חולים. כך גם תנועת הנוער "בני עקיבא", ואני מניח שגם תנועות נוער אחרות. אכן, מעבר לכל מחלוקת פוליטית מרוכר כעניין הומני, אנושי, מוסרי, עניין נעלה, שאין להתמודד עמו אלא בכלים היהודיים המסורתיים של עזרה הדדית, עזרה לזולת, עזרה לחולה. ביקור חולים הוא ערך בישראל, עזרה לחולה היא ערך דתי ומוסרי גם יחד. אנו מבקשים, אם כן, לאפשר לפחות את מתן העזרה הזאת כדי להפיג במשהו, להפחית במשהו את סבלם של החולים.

היור"ר ח' גרוסמן:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר ולרמן.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):
מה בנוגע אלי?

היור"ר ח' גרוסמן:

סליחה. קודם ידבר חבר הכנסת אבנר חי שאקי.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

גברתי היושבתי-ראש, חברי הכנסת, כשכונות האחרונים התרגלנו למיוג הצעות אי-אמון העוסקות בנושאים שונים, הנושא הראשון במעלה הוא בוודאי הנושא ההומני, נושא סבלם של החולים בבתי-החולים ונושא מאבקם של העובדים, עובדי המינהל והמשק, לחיקון מצבם ולהשוואת מעמדם — זה של הרופאים זה של העובדים — למעמד עובדי קופת-חולים. אין לי אלא להצטרף עקרונית לניתוח שעשה כאן חבר הכנסת שוסטק, שעסק שנים רבות בנושא כשר הבריאות, שאם אכן היתה הבטחה כזאת — — —

אליעזר שוסטק (הליכוד):

החלטת ממשלה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הדתית-לאומית):

אם כן היתה החלטת ממשלה, הרעת אינה סובלת שממשלה אינה מוכנה לכבד את החלטותיה. היא חייבת לשמש מופת לאזרחים כולם ולהוכיח שמלה היא מלה. הבטחה היא הבטחה והחלטה היא החלטה מחייבת.

הטרנדית כסוגיה הכאובה שלפנינו היא, שיש להכריע בין שתי החלטות, שכל אחת מהן כרוכה בגרימת כאב לאזר

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת להביע אי-אמון לממשלה —

המעולים בשרי הביטחון שהיו לישראל, שהוא אכן יכיא כסופו של דבר לרגיעה שאנו זקוקים לה. לא נבהלנו מכל מדינת ערב שתקפו אותנו במלחמת העצמאות, כשהיינו מעטים כל כך, ודאי ודאי, ובעזרת השם, לא ניבהל מן האבנים הללו, מן הסכינים הללו, מן הפגרוזמים הערביים הפלשתיניים הללו, שבאים להשיג את מה שאינו ראוי שיושג.

על הערכים בארץ, בתוך הירוק" והקו הירוק" ומחוצ ל"קו הירוק", לדעת כי יש 22 מדינות ערביות, כי הערכים כעם והערכי כאינדיבידואל השיגו את הישות הפוליטית שלהם, את השאיפה הלאומית שלהם. כל ערבי פלשתיני יכול לממש את רצונו בעצמאות ובריבונות ערבית בכל אחת מ-22 המדינות הללו, ולא כיהודה, בשומרון וכעת, שהם סכך הכול חלק של ארץ-ישראל. המקצוע, שכבר נשללו ממה, שלא כדין שלושה רבעים משטחה, כדי לכוון יצור מדיני מלאכותי ושמו ירדן. ידוע כי ירדן איננה אלא חלק אינטגרלי של ארץ-ישראל ההיסטורית.

לכן, החשובה היא: יתר ביטחון, יתר התערבות, יתר אמצעים כדי ללמד לקח את כל המסיתים, את כל הפורעים. מה שלא השיגו צבאות ערב במלחמות וכחכום ובצבאות גדולים, לא ישיגו כמה מידי אבנים, "מדינת הילדים" של דליה רביקוביץ איננה אלא מדינה של פורעים גדולים וקטנים. בעזה אין בכבישים ילדים שדרך להתייחס אליהם כאל ילדים. ברגע שלד או נצר מחזיק בידו ונמיתה אותה בחייל או בשומר העומד על משמרתו, באותו רגע הוא כריון. באותו רגע הוא אדם הראוי לענישה. לכן יש לחזק את ידי צה"ל, את ידי כוחות הביטחון, את ידי ממשלת ישראל במאבק שלה להביטח שהצביעות הבין-לאומית לא תישא פרי הפעם, בעזרת השם, וכי כל המאבק המיחזר הזה, המתנהל כיום ביהודה, בשומרון ובעזה, לא ישיג את התכלית של קעקוע ישראל וזרעורה.

אנו נחושים בצדקתנו, באמונתנו ובדרכנו, ואין ספק, בעזר השם, שדרך זו נוכח לרגיעה אמיתית גם כמורח ירושלים, גם בכל יהודה, גם בשומרון וגם בחבל-עזה, בתוך שבועות מעטים. הספקנים, מי שמצפים שהאונייה הזאת תביא את הישועה, עליהם לדעת: סופה של האונייה כסופו של המרי הזה — כישלון חרוץ, כי הצדק היהודי, הצדק הישראלי, שהוא הצדק המוסרי, סופו לנצח.

היור"ד תיכון: תורה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר ולדמן.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האם אפשר עוד להוסיף מלים ולתאר את המצב שבו נמצאת מערכת הכריאות, את המצב של הציבור כולו כתוצאה משכיבתו זו, שמעשה לא היתה צריכה להתקיים אילו היתה לנו ממשלה נבונה?

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, בעצם אינני מתפלג על כך שהמצב מידרדר, משום שהממשלה שלנו איננה לומדת ממה שמתרחש לא בענייני חרץ ולא בענייני פנים. יש לה מדיניות עיקשה, יש לה פראוזה, ובאמצעות הפראוזה האלה היא חושבת להתגבר על הבעיות. אבל, החיים יותר מסובכים ופראוזה לא עוזרת.

העמדה העיקשה של שר האוצר היא בעיה שצריכה להטריד אותנו, משום שנוצר במדינת ישראל מצב מורח מאוד: כל אימת שיש לנו שכיבת כחוסם זה או אחר, והיו לנו שכיבות, השר הנוגע בדבר, בין שזה שר החינוך והתרבות כעת שכיבת,

מי הם החוליים? אנתנו: כל אחד ואחד היה, הווה, או חלילה עלול לחלות, כל אחד ואחד יש לו בוודאי קרוב או קרובים, ידיד או ידידים, מכר או מכרים, שכן או שכנים ובני אדם בכלל, שאינם מכרים ואינם ידידים ואינם קרובים, והם סובלים בבתי-חולים. לא יעלה על הדעת שלא תתקבל החלטה שתשים קץ לסבל האזרחי המיותר הזה.

עכשיו עובר לנושא השני — הצעת האי-אמון בממשלה בשל מה שקורה ביהודה, בשומרון ובעזה. אינני שותף לדעתם של אלה הסוברים כי המהומות הללו הן מרד, כי האונייה המתקרבת אל שער ישראל — אונייה שמצויה בה מגורשים אנשי אש"ף — דומה לכיכב, ולו כמשהו, לאוניות המפעלים שלנו. זה חילול השם, וזה פגיעה מאין כמוה ב"אקסדוס", סמל ההירואיסם היהודי, הצינוני והישראלי, סמל המאבק נגד כובש זר, כריטי וערבי, שמנע מיהודי אירופה את העלייה לישראל. להזכיר בנשימה אחת אתה את האונייה שרוב חכריה הם ערבים שגורשו בגין פשעים נגד המדינה, בגין סיכון כישוניה של המדינה? הרי כולם הגיעו בדרך זו או אחרת אל מערכת השיפוט הישראלית, ומערכת השיפוט הישראלית היא מן היפות והישרות ביותר בעולם — אפילו עוברים עליה, למרבה הצער, כמה ועזועים כימים אלה, ונקודה שהיא תצא מהם נקיה וזוקה — וזוקה על מערכת השיפוט הישראלית שניתן למצוא בה את הדרך להביא למימוש הזכויות, ואין כמו מערכת השיפוט הישראלית, ובית-המשפט הגבוה לצדק בתוכה, שהעניקו ומעניקים את כל הזכויות לכל אדם שפגע בזכויותיו, אם זכות על-פי הדין הישראלי ואם זכות על-פי המשפט הבין-לאומי.

כמה ממציעי הצעות האי-אמון העלו כאן את המשפט הבין-לאומי, ובכן, ברור כשמש שהמשפט הבין-לאומי איננו מדבר על אוניות תעמולה, איננו מדבר על אוניות גימיק, איננו מדבר על אוניות שעניינן להסית נגד מדינת ישראל ולחזק את מה שנראה בעיניהם כמלחמת הניצחון שלהם.

אין כל ספק, שמי שטוען חיזוק ועידוד כימים אלו הרי הוא צה"ל, הרי הם כוחות הביטחון. ממשלת ישראל זקוקה היום, יותר מאשר אי-פעם בעבר, לאמונו של הציבור הרחב, לאמונה של הכנסת, כדי להתמודד בהצלחה עם התערובת של מרי, מרד, התערבות, התערבות, מהומה, שנאה, הסתה.

כל ירדני האבנים הנפסע הזה, כל הבערות הצמיגים, כל השלכות כקבוקי התבערה, כל תעמולת האיימים והזוועה וכל חסימות הכבישים אינם אלא אמצעי נפשע כדי למגר כוח הנמצא שם כדין, על-פי המשפט הבין-לאומי. אנתנו מצויים שם בחסדו של שום עם ובחסדה של שום מדינה. אנתנו מצויים שם, ראשית, בזכות היסטורית, שנית זכות העובדה ששחררנו את האזורים האלה, ושלישית בזכות העובדה שהעולם כולו מכיר בנו כגורם הדומיננטי במקום הזה. לכן, לא יסמו אנתנו מדרכנו כל אלה מחוץ ומבית הרוצים לנצל את הימים הללו וסופרים יום יום את מספר הימים של המהומות, את מספר ההרוגים, את מספר הפצועים, מי ספר ומי סופר את הרוגיו של העם היהודי בדרכו הארוכה אל עצמאותו המדינית? מי ספר ומי סופר את הפצועים, הנכים, היתומים, האלמנות, כל משפחה השכול והסכל הישראלי, שכולה לא באה לעולם אלא כתוצאה משנאה עיוורת של העולם הערבי הסובב, המסרב להכיר בזכותו של העם היהודי להתקיים כעם ריבוני וחופשי?

החשובה הניצחת לכל המאמץ הנמשך הזה לקעקע אותנו, החשובה הניצחת היא צה"ל והביטחון שאנו משיגים שם בעזרת השם. אנו סומכים על שר הביטחון יצחק רבין, מן

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרכימה המתקדמת לשלום וצומח להביע איאמון לממשלה —

להביע לה איאמון, ולכן אנחנו אומרים שאין לממשלה זו זכות לקיים את השלטון ולנהל את המדינה. אבל מעבר לממשלה, שזה גוף אמורפי של כך וכך שרים, יש אנשים מצריכים למלא את התפקיד ולשאת באחריות לכישלון; ובתחום הזה יש היום כישלון טוטלי על חשבוננו של ציבור, שודאי סובל כרגע זה, שבו אנחנו מדברים וכל אחד מציע את הפתרונות שלו — שאולי הם נכונים כשלעצמם ואני מקבל בהחלט שיתכן שצריך להיות חוק ביטוח בריאות ממלכתי; אני הייתי בין אלה שהצביעו תמיד בעד ההצעות בנושא זה; ואני מוכן גם לקבל פתרונות אחרים — אבל אלה אינם פתרונות להיום אחר-הצהריים. כמה שנים אנחנו כבר מטפלים פה בחוק ביטוח בריאות ממלכתי? האם נפתור את זה היום? ומה קורה כרגע זה, שבו אנחנו מדברים בחולם אבל הנעים הנה של מליאת הכנסת, מה קורה בכתיבת החולים למיניהם? הרי הסבל האנושי הולך ומחריף, ולא רואים את התוצאות, ולא רואים את הפתרון, ולא רואים את הסיכוי.

בהחלט, צריך להגיד לעובדים שיחזרו לעבודה ולמנוע את סבל החולים. אבל, כאשר אנחנו אומרים שהממשלה צריכה להתכנס ולשבת עד שיצא עשן, קודם כולו צריך להגיד שהגורמה הזאת, שלא מדברים עם שובתים, אולי נכונה פילוסופית, אבל היא איננה נכונה לגבי כל המקרים, וודאי שאיננה נכונה לגבי שכיתה כשירותי הרפואה. ככל שטח במדינת ישראל אפשר לשבות ולהתגבר איכשהו על המצב, אבל, בריאותו של אדם וחיייו הם דברים שאי אפשר להשיבם. זה הדבר היקר ביותר, זה הנכס היקר ביותר. בהתנהגות הזאת פוגעים באדם רגע רגע ושעה שעה. הרי אי אפשר להגיד לכל האנשים: תהיו בריאים עוד שבועיים, עד שנמגור את העניין הזה.

ארוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, בעצם, מה אני אומר כאן? בסופו של דבר אנחנו רואים זאת יום יום. אמש התקיים פה בכנסת ריזן על האסון שנמנע בקריית-אחא. הרי ברור שאילו קרה האסון, היו נקדים חיייהם של מאות אנשים, אולי היו נפגעים יותר אנשים מאשר בכל פעולות האיבה שאנחנו מדברים עליהן בשנים האחרונות, וזה היה קורה כמכה אחת ובגלל זלזול השלטונות בהפעלת החוקים, למרות הסמכויות. ובעניין זה לא היה מדובר על כסף, לא היה מדובר על שכיתה, אלא על הפעלה של חוקים, על סדר, על תיאום בין-משרדי. אבל, שוב, האנשים העומדים בראש לא צריכים לשאת באחריות, כי אם יש כישלון אולי ישלם בנינו איזה פקיד — הם דאי לא. לכן, בכל המערכת הזאת קיימת איאכפתיות, הונחה וזלזול בשלומם ובבריאותם של אזרחי מדינת ישראל. זה נוגע לאיכות החיים, זה נוגע לשירותים השונים שאנחנו מקבלים.

על כל זה לא ניתן לסלוח, אבל אולי אפשר להגיד שלאט לאט נוכל למצוא את הפתרונות. מה שאיני יכול לסלוח על אי-עשייתו, מה שאי אפשר לחכות לו ומה שצריך לדרוש מהממשלה כרגע זה הוא הכניסה למשא-ומתן, ומיד: להתיישב ולפתור את העניין. אם הממשלה לא תעשה זאת, לפחות האנשים הנושאים באחריות, שהם אזרחים גם למותם או למחלתם המתמשכת והמעמיקה של אזרחי מדינת ישראל, צריכים לקום וללכת; להודיע: נכשלנו — ולתת את התפקיד לאחרים.

הגיע הזמן שבמדינת ישראל ייתן את הדין מי שהאחריות בידי, ולא במס שפתיים אלא לפחות כמושב שלו, ויאפשר לאחרים, שאולי יש להם לב ומוח מתאימים יותר לאחריות זו, לפתור את הבעיות.

הטלוויזיה — ועם כל חשיבותה חומרחה היתה כאין וכאפס לעומת חומרת השביתה במערכת הבריאות — ובין שזה שר אחר, בא ואומר: בעצם צודקים השובתים, אבל אין לי כוח, ההכרעה היא בידי שר האוצר. שרת הבריאות בכתה, צעקה וצווחה נגד המצב הקיים, הצדיקה את הרופאים ואת העובדים, הצריקה את כולם, אבל גם אמרה: זה באשמת האוצר. יש היום מבנה במדינת ישראל, ולפיו לא קיים עוד דיון לגופו של עניין כלל, אין עוד התמודדות עם הבעיה, אלא כל האשמה מוטלת על המדיניות של משרד האוצר, כאילו משרד האוצר הוא היוצר את המשאבים שהם מתקיימת המדינה ואין הוא אוסף אותם מאזרחי מדינת ישראל למען יקבלו את השירותים המינימליים — והם לא מקבלים אותם.

מה קורה במדינת ישראל כוסף על זה? אינני רוצה להרחיב את הדיבור על עצם הבעיה, כי כבר נאמרו דברים רבים. אבל, מה שקורה הוא, שאין למעשה אחריות, בשום מדינה בעולם לא יכול היה שר בריאות או שר אוצר להמשיך ולמלא את תפקידו אפילו יום אחד אילו היה המצב שם כפי שהוא כיום אצלנו, שהשביתות מתמשכות וככל יום מצטרף לשביתה אגף נוסף של מערכת הבריאות. יש לזכור כי השביתה הזאת היא רק אחת מני רבות במשך שלושה-ארבע השנים האחרונות. הרי היום לא יכול אדם לדעת אם תהיה לו אפשרות לקבל טיפול בקופת-חולים, אצל הרופא או בכיתת-החולים. הוא חייב לקרוא ולשמע מדי יום מה קורה במערכת הבריאות וחיכן — יותר משהוא חייב להאזין לתחזית מזג האוויר. לכל האנשים יש זכות לקבל שירות מינימלי, אבל הם אינם מקבלים אותו. ומי שאחראי לאימתן השירות הזה, מי שגורם לכך שכל העניין הזה יתמוטט — השרים הנוגעים בדבר — לא מרגישים שיש להם אפילו אחריות מינימלית. הם יושבים שלווים ושקטים ואינם צריכים לשלם מחיר בעד כישלונותיהם.

כשירות הרפואי, שבו אנחנו דנים, אילו טיפל רופא כך בחולה, אילו קבע רופא דיאגנוזה כזאת על מחלה של חולה, לא היו מחזיקים אותו 24 שעות בשום מוסד שמכבד את עצמו. אבל כאן כל שר יכול להתנהג כפי שהוא רוצה, התוצאה היא איומה, ושום דבר לא קורה.

אני חושב שיש לנו שר אוצר הממלא את תפקידו בסך-הכול כהלכה. אבל, היום הוא גורם למעשה לכך שההסדר שהושג במערכת הבריאות לא מתקיים, לא מתקדם, והשביתה נעשית יותר עיקשת ויותר חריפה. הוא לא יכול היה להרשות לעצמו את העמידה העיקשת הזאת, שאיננה מתחשבת במציאות, כי שכיתה במערכת הרפואי איננה שכיתה כמו בכל שירות אחר; הוא לא יכול היה להתעלם מכל הדברים האלה ולנהל מלחמת חורמה עם שרת הבריאות לו ידע שהוא אחראי לתוצאות של השביתה הזאת.

הדבר הזה איננו מתבטא רק בענייני הפנים ורק בענייני הבריאות, אם כי אני רוצה להדבר בהם בשתיים. כאשר קם שר הביטחון ומורה בממשלה שהמצב כשתיים מסובך הרבה יותר מכפי שהוא חייב בחחילה, איזה מין פרוגנוזה זאת? ומה היה מחזיק רופא כזה בקופת-חולים, כאילו מרפאה? לאחר שהוא הודה שלמעשה הוא לא חוזה את התוצאות האלה, הוא היה צריך לקום ולהתפטר. האם הוא התפטר? למה לו לעשות זאת? מפלגתו לא דורשת את זה ממנו, האופוזיציה, שבמקרה שמחה על התוצאות המתרחשות בשטח, תומכת בו, ואף אחד לא מבין שהאחריות נתונה בידי לקיים את הסדר והוא פשוט נכשל כזה מפני שלא חוזה את הדברים מראש.

נכון שהממשלה כולה אשמה, ולכן אנחנו מגישים הצעה

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרכיבה המתקדמת לשלום וצומת להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ד' תיכון:

תודה רשות הדיבור לחבר הכנסת אליעזר ולדמן, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון לין. רבותי. אני מקפיד על לוח הזמנים — עשר דקות לכל חבר הכנסת, גם לך, חבר הכנסת ולדמן.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני מברך את היושב-ראש על הקפתו על הזמן.

כבוד היושב-ראש וחברי הכנסת, מה שמתרשש זה כבר חודשיים, כמיוחד באזורי יהודה, שומרון, עזה, ירושלים והגליל, זוהי מלחמה של מרצחים נגד חיילי צה"ל ונגד אזרחי ישראל. זאת לא הפגנה, כפי שרוצים לתאר אותה גם כלי תקשורת כאן וגם כלי תקשורת בחוץ-לארץ. כביכול הפגנה של צעירים בלתי חמושים, אלה התקפות רצח מבחינת הכוונה וגם מבחינת האמצעים של צעירים חמושים בהחלט — חמושים באבנים, היכולות לפגוע ולהרוג; חמושים בבקבוקי תבערה, היכולים לשרוף והם שורפים חיים; חמושים בגרזנים ובסכינים.

חברי הכנסת, אם רוצים לראות מה יכול לגרום בקבוק תבערה — לא רק מה עשה בקבוק כזה למשפחת מוחס — אני מציע ללכת לבקר את דב קלמנוביץ' בבית-החולים "הדסה" בעין-כרם, אם כי הוא לא יוכל לעת עתה להגיב על הביקור הזה, כי הוא שוכב במחלקה לטיפול נמרץ, שרוף כל כולו. פניו מושחחים, איננו יכול להגיב. לעת עתה הוא יכול אולי בקושי לשמוע. שכבוע אחרי המעשה הנפשע הוא עדיין במחלקת טיפול נמרץ ובסכנת מוות.

ואם רוצים גם לדעת מה יכולה אכן לעשות — אם שוכחים מה עשתה אכן בהיציחה של אסתר אוחנה לפני שנים מספר — ילכו שוב לבקר בבית-החולים "הדסה" בעין-כרם, במחלקה הניירורגית, את משולם מושקוביץ. הוא שוכב שם מטושטש אחרי ניתוח בראש. יש דברים שהוא איננו זוכר כלל, יש לו כאבים איומים, הוא פצוע קשה. אין הוא בסכנת מוות, בדרך השם. אנחנו נאחז במאן, מעל במת הכנסת, רפואה שלמה כמהרה, בעזרת השם, לשני אנשים אלה, ונקווה שימשיכו לחיות יהיו בריאים — שתי דוגמאות חיות למה שמתרשש היום מבחינת הכוונה והמעשים של המרצחים הצעירים האלה. אכן צעירים, אבל עוד לא ראיתי הכול ולא שמעתי על הכול בין אם שנפגע ונהרג על-ידי מישהו שהוא בן 20, בן 50, בן 70, לבין אדם שנפגע ונהרג על-ידי מישהו שהוא בן 14 או 15.

אני רוצה לספר עוד סיפור, להכיא את הרוגמאות האלה, כדי שתירשמה בפרוטוקול של כנסת ישראל. לפני יומיים, ביום שני בלילה, יצא מסוסיה שבדרום החרברון זוג צעיר, חיים לבנון ואשתו ושני תינוקות, חמושים בדרך מסוסיה לעותניאל, לכביש החרון-באר-שבע — הם נסעו לחתונה בבאר-שבע — היה מחסום אבנים. הם עברו אותו. היה עוד מחסום אבנים. הם לא יכלו לעבור, ניסו לצאת החוצה ונגזמו באבנים. הנהג, חיים לבנון, חזר למכונית וניסה לעבור את המחסום, והמכונית נחקעה והוא לא היה יכול לנסוע הלאה. היה לו אקדה. הוא לקח את שני התינוקות בידיים, אשתו לקחה את האקדה, והם ירו כלפי זורקי האבנים, שהמשיכו להמטיר עליהם אבנים. הם היו בסכנת מוות, זורקי האבנים נסוגו כתוצאה מהיריות, אבל שבו. לא היתה להם ברירה, הם לא יכלו להישאר ליד האוטו ויצאו לשרה, שם המתתו עם שני התינוקות, בלילה, והמשיכו לירות עד שהנערים האלה, כביכול, המרצחים האלה, הסתלקו מהמקום. אבל מה יעשו? הרכב היה תקוע. עברה שם משאית נהוגה בידי ערבי. הם באו

אליו וביקשו שייקח אותם לעותניאל. הוא סירב. הם הוציאו את האקדה ותחת איום האקדה הוא לקח אותם לעותניאל. כך נוסעים היום בכבישי ישראל. חיי הערבים אינם בסכנה במדינת ישראל, בארץ-ישראל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): לא במדינת ישראל, כשטחים.

אליעזר ולדמן (התחיה): חיי יהודים הם בסכנה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אבל זה לא בישראל.

אליעזר ולדמן (התחיה):

יהיה לך לפחות יחס של כבוד ליהודים ולסכנות שהם נתונים בהן, ואל תגיב עכשיו, רן כהן יידי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אני אומר לך רק דבר אחד, שזה לא בישראל, זה כשטחים.

אליעזר ולדמן (התחיה):

זה בארץ-ישראל, יידי, בארץ-ישראל. שם גרים אזרחי מדינת ישראל, לשם הם נשלחו על-ידי ממשלות בישראל. לפני שהוקמה מדינת ישראל, כאשר נסעו יהודים בכבישים והיו נתונים בסכנה, גם אז היית עושה את ההבטחה הזאת? זה לא היה במדינת ישראל, זה היה בארץ-ישראל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הרב ולדמן, באותו ערב הכו 15 תושבי חלחול, שברו להם את העצמות, העמיסו אותם על משאית והשליכו אותם בוואדי. אתה יודע את זה? מה אתה אומר? אני אומר שגם מה שאתה אומר וגם מה שאני אומר נכון.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת רן כהן, חבר הכנסת רן כהן, אני קורא אותך. לסדר בפעם הראשונה:

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): לא צריך להגידם.

היו"ר ד' תיכון:

הרי אתה לא שומע אותי.

אליעזר ולדמן (התחיה):

תירשם כאן גם התדהמה שלי מדיבורי אלוף-משנה בצה"ל, מהשוואות שהוא עושה פה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אלה לא השוואות, אלה עובדות.

היו"ר ד' תיכון:

חבר הכנסת ולדמן, תמשיך, אני עומד בלוח הזמנים.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אבל, אני רוצה להודיע פה מעל כמת הכנסת: יהודים ימשיכו לנסוע בכבישים האלה, ואני מקווה, ואני רוצה להגיד שאני סמוך ובטוח, שאם תימשך המדיניות העקבית שהכריז עליה שר הביטחון, הדברים האלה ייפסקו.

אני רוצה להגיד מלה אחת על הנושא של השחתת נפש החיילים. השחתת נפש בכלל? גם במלחמות יכולה להיות השחתת נפש. בכל צבא יכולה להיות השחתת נפש. הלווא מחנכים ומאמנים חיילים להרוג את האויב במלחמות, ואם אדם מתרגל להרוג סתם, נפשו תהיה מושחתת. אבל אנחנו

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת להביע איאמון לממשלה —

לחבר הכנסת מאיר וילנר, חבר הכנסת פרץ בבקשה, שמונה דקות, היום אני מקפיד.

יצחק פרץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, התלבטתי אם לדבר או לא, וזאת בגלל הולול של הממשלה, ובעיקר של ראש הממשלה, בכנסת. לא ייתכן שבדין או בהצעת איאמון מטעם כמה סיעות, כשני תחומים מרכזיים, ייעדר ראש הממשלה, ואכן, אין זו הפעם הראשונה ולא האחרונה שזה קורה. אני חושב שכראי לבדוק, האם באמת מקדיש ראש הממשלה את זמנו לכנסת ועושה את המוטל עליו בתחום זה.

הצעות האיאמון המוגשות היום בנושאי הבריאות והמדיניות בשטחים מחייבות התייחסות רצינית של כל אחד מאתנו. אני מודיע בזה, שהיה צורך להפריד בין שני הנושאים, אשר למערכת הבריאות, אני חושב שמגיע לממשלה איאמון מחלט. הייתי עושה זאת ברצון. זו הפקרות של הממשלה, הפקרות של שר האוצר שאינו מכבד הסכמים שחתם עליהם, הוא או אחר לפניו. משום כך אנחנו מוצאים את עצמנו כל כמה חודשים בשביחות, בהשבתות. לא ייתכן כדבר הזה. כאשר שרת הבריאות מבקשת לטפל בנושא, הוא אומר לה: אל תתערבי בעניינים לא לך. יפה, שר האוצר אומר לשרת הבריאות: אל תתערבי בעניינים לא לך. ובכן, מי צריך לטפל בזה? שר האוצר, מה עושה שר האוצר? — הוא אינו מטפל בנושא. מתי מטפלים בכל דבר? — כאשר אנתנו כולנו עומדים על עברי פי פחת. מה קורה היום בכתייה החולים? — זה לא מעניין איש.

היום, לאחר הפסקת הישיבה, שבאה על-פי בקשתי, משום ששרת הבריאות ושר האוצר לא הופיעו, אמר ראש הממשלה, ששר התחבורה יענה במקומם. אני מעריך מאוד את שר התחבורה ואת סבלנותו לשבת כאן. אבל, מה עושה לנו ראש הממשלה? הוא לא נוהן גם לשר התחבורה לעבוד. במקום לחת לו לטפל בכביית תאונות הרכבים, במקום לטפל בכביית הפקקים בכבישים, הוא בא לחלץ את הממשלה מהפקק הזה של האיאמון. האם זה התפקיד שלו? לשם מה ממונים שרים?

שרת הבריאות צריכה לעמוד פה ולומר את דעתה, ואל יגידו לה ללכת למקום אחר. ראש הממשלה יכול וחייב לתת לדברים להתנהל בדרך אחרת. אני מצטער על שהנושא הזה לא מצא את פתרונו עד הרגע הזה.

חבר הכנסת ויקטור שם-טוב, שדיבר ראשון והגיש את הצעת האיאמון של מפלגתו, אמר שני דברים נכונים מאוד. הוא אמר, ששילוב נתנו לאותם עובדים מקדמה קטנה מאוד — היו יכולים לפתור את כל הבעיה. אבל, לא, מה פתאום, למה לתת להם? כשבילי מה? קודם כול צריך לענות את החולים. אני מצטער על שהממשלה יצרה מצב כזה.

אשר לנושא השני — מדיניות הממשלה בשטחים — אני משבח את שר הביטחון על עבודתו. על תפיסתו ועל דרכו ככל המהומות בשטחים. אני חייב להגיד כאן, שהדרך הזאת נכונה, שאנחנו חייבים לפעול באומץ, ואם יש צורך — בכוח, כדי שהתקוממות הזאת תחוסל. אבל, כנגד זה, איאפשר לשבת בחיבוך ידדים. לא נוכל כל הזמן להגיד "לא" לכל הצעה. חייבים לפתוח כהליכים מדיניים כלשהם, כדי לעשות למען הפגת המתחים האלה.

ראש הממשלה משיב על כל דבר: "לא" — זה לא ייתכן. לא על כל דבר צריך להגיד "לא". צריך גם לקום ולומר מה כן. לצערי, ראש הממשלה אינו עושה זאת. הוא מצטיין באמירת

מכירים את היהודים ואת חיילי צה"ל. אנחנו יודעים שכאשר יוצאים למלחמה כרי להגן על העם, על המדינה ועל הארץ מבינים שהפעולה עושים היא פעולה להצלת חיים, לא פעולה רצח, וזה מה שחיילי צה"ל עושים בימים אלה יומם ולילה, כתנאים הקשים ביותר.

אם יש סכנה של השחתת נפש, הסכנה היא להשחתת הנפש של חייל צעיר, שיש לו לפעמים תחושה שמנהיגו מפקירים אותו בנותנם להבין כאילו היהודים אשמים בפרעות האלה, בניסיונות הרצח האלה, כאילו הם קורים בגלל מה שהיהודים עושים או לא עושים. לכן מצדיקים את ההתפרעות הזאת — כך הוא מבין — והוא מופקר שם, ולפעמים איננו יודע בדיוק מה מותר לו לעשות ומה אסור לו. אין השחתת נפש נוראה מזו שחייל יהיה בתסכול ואזרח מתחלל יהיה בתסכול: מה אני עושה פה? מותר לי להגן על חיי או שאני צריך ללכת לפי השיטה של המוסר הנוצרי, שאני אשם תמיד בזה שמנסים לרצוח אותי?

אני רוצה לומר, שהשחתת נפש זו קשורה עם השחתת נפש אחרת שאנחנו עדים לה. השבוע קראתי ב"ניו-יורק טיימס" מאמר, שבו הכותב מצטט, לא פחות ולא יותר, ממאמר של דוד גרוסמן ב"ניו-יורקר". אני מבין שכותבים פה מאמרים, כל אחד לפי השקפתו, אבל לכתוב שם, שם להכפיש את שמנו על-ידי ה"atrocities", הדברים הנוראים כביכול, שהיהודים עושים, שזה"ל עושה? מציאים את דיבת הארץ רעה, מוציאים את דיבת עם ישראל רעה, כפי שעשה — אני מצטער לומר זאת — חבר הכנסת אבא אבן, לפני כשנה וחצי ב"ניו-יורק טיימס", כתיאור מפורט של הדברים הנוראים שאנחנו עושים ככוחות כיבוש בשטחי יהודה, שומרון ועזה. דברים אלה גובלים בכגינה — ייאמרו הדברים בצורה ברורה — המעשים האלה, הייבורים האלה, המאמרים האלה. איננו מדבר על האיש וכוונותיו, התייגה טובות כאשר התייגה.

לסיים אני רוצה לציין שאני שמח שאותה אונייה — גם פה מעוותים את המושגים, אין זו אוניית מגורשים אלא אוניית מרצחים —

אמנון לינ (המערך):

אל תמהר לקבוע עובדה. היא איננה מגיעה.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני שמח לציין את העובדה שלעת עתה היא איננה מגיעה. אינני מציין מה יקרה מחר או מחרתיים. אין מלים בפי לגנות ולהביע שאט-נפש מהתוכניות של אלה הנקראים, או קוראים לעצמם, "אנשי תרבות", הבאים לקבל את פניהם כשמחה — באים לקבל את פני השטן, קבלת פנים של תרבות אנשים רעה, שעיוות מוסרי הוא מה שמדריך אותם. זוהי שחיתות נפשית, שהתחילה והגיעה לשיאה בימים אלה, כתוצאה מהעדר חינוך ציוני ויהודי.

אני מצטרף לתוכנית שהציג כאן עמיתי יושב-ראש תנועת התחיה, הפרופסור יובל נאמן, לטיפול ברצח ובטרור המתרחשים ביהודה, בשומרון ובעזה, ומדגיש אותן נקודות שצוינו: 1. לא לחכות עד שיהיו חיי החיילים כסכנה, ורק אז להרשות להם להגן על עצמם; 2. להוציא אל הפועל גירויים של מסיתים; 3. לסגור את שטחי יהודה, שומרון ועזה בפני התקשורת לפחות לזמן מסוים, עד שיווכחו אם יש שינוי או לא; 4. להפסיק כל תהליך מדיני כמצב הקיים. תודה.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הריבוע לחבר הכנסת יצחק פרץ, ואחריו —

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחילה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת הביע אי-אמון לממשלה —

שר החוץ פרס אמר בנכוחות שר החוץ הרומני שביקר בארץ, והוא חזר על זה בשתיים-שלוש הזדמנויות נוספות, שהוא נגד מדינה פלשתינית, מפני שלמדינה הפלשתינית יובא המון נשק סובייטי ויגיעו מומחים סובייטיים: וכל זה מול הכנסת.

אני נזכר שאת אותן מלים אמר מר בגין כשהיה ראש הממשלה, ועכשיו פרס הוא תוכי החזר אחר דברי בגין. שאלנו אז את מר בגין בכנסת: ואם המדינה הפלשתינית תהיה פרו-אמריקנית, אתה תסכים לקיומה? בהתחלה הוא לא רצה לענות, אך כששאלנו אותה בשל שוב, הוא ענה: אנחנו לא נסכים למדינה פלשתינית גם אם תהיה פרו-אמריקנית. זו היתה תשובתו של בגין.

עכשיו אנחנו שואלים את פרס, החוזר על המלים של בגין: אם הנימוק שלך נגד הקמת מדינה פלשתינית הוא, שהיא תהיה פרו-סובייטית, האם תסכים למדינה פלשתינית אם תהיה פרו-אמריקנית, אם יבוא אליה נשק ומומחים צבאיים אמריקנים, ואם תחתום עם ארצות-הברית על ברית אסטרטגית נגד ברית-המועצות, כפי שחתמה ממשלת ישראל? אנחנו מחכים לתשובה על השאלה הזאת, ולא נרפה מפרס כשם שלא הרפינו מבגין כשהיה ראש הממשלה.

לפני יומיים אמר מר פרס דבר נוסף: רק ירדן יכולה לשמש פרטנר לשיחות ולמציאת פתרון. זה לא חדש, את זה הוא אומר כבר מוזמן. אבל מה חדש בנימוק שלו? על כל פנים, אני לא שמעתי ממנו עד כה בפירוש את הנימוק הזה — הוא אומר שנחוץ פרטנר שיוכל לשלוט במצב, הוא מוסיף ואומר, שירדן היא מדינה, יש לה צבא, יש לה משטרה, והיא תוכל להשליט סדר בשטחים אשר יצטרכו לפנות. מה זה אם לא קריאה לירדן לעשות טבח נוסף בפלשתינים, אולי בשותפות עם ישראל תוך חלוקה פונקציונלית? ואת כל זאת אומר מר פרס, הרוצה להצטייר כשומר שלום.

בקשר לנימוק האנטי-סובייטי בהתנגדותו למדינה פלשתינית, אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת ולציבור, שרק עכשיו היה פרופסור סילק בברית-המועצות, במסגרת משלחת של אנשי מדע, אנשי עסקים ואחרים מארצות רבות, הוא דיבר עם גורבצ'וב, וגורבצ'וב אמר לו: אנו, הסובייטים, ערבים לכם, לישראל. ומהי התוכנית הסובייטית? הרי ברית-המועצות מכירה בזכות קיומה של ישראל, בריבונותה, בזכותה לביטחון ולהתפתחות, אבל אותה זכות יש לעם הערבי הפלשתיני.

תוכנית שולץ היא, לעומת זאת, תוכנית ש"עושה רושם", היא הר שיוליד עכבר, כיוון שהממשל האמריקני, גם בתוכנית החדשה, שולל את זכות ההגדרה העצמית של העם הפלשתיני. יש כאן חזרה לתוכנית קמפ-דייוויד, השוללת את הזכות הזאת.

ומהם הדיבורים על פתיחה בין-לאומית לירדן על אוטונומיה, כפי שמנסים עכשיו לגלגל את הרעיון הזה? לזעזוע בין-לאומית משמעות אחת ויחידה: היא צריכה לשים אחת ולתמיד קץ לסכסוך הישראלי-הערבי ולכוון שלום כולל, יציב וצודק. אם לא למטרה זו, אין כל טעם בוועידה, ולא תתכנס ועידה בין-לאומית אחרת.

לא יהיה שלום — תוציאו לכם את זה מהראש — כלי הצד השני העיקרי בסכסוך, כלי אש"ף, כשם שלא יהיה שלום כולל כלי ברית-המועצות וכלי ועידה בין-לאומית משמית.

אשר למדיניות הרשמית שעליה הכריז שר הביטחון בגיבוי ראש הממשלה, בעצם בגיבוי הממשלה, אשר למכות

"לא". לא ייתכן מצב שבו המהומות בשטחים נמשכות זה חודשים, מתקבלים איתותים מארצות-הברית וממדינות אחרות, ועולם כמנהגו נוהג. מה זה חשוב מה יגידו כולם? מה חשוב מה ידברו? חשוב שאני כראש הממשלה אומר "לא", וזה הכול. אני אומר שיש מצבים שצריך בהם להיות תקיפים, להביע עמדה ברורה ולהגיד "לא", אבל צריך גם להגיד מה במקום, זאת, לצערי הרב, אינני שומע.

אני חוזר לנושא הכריאות. אני פונה לשר התחבורה שישכשם בשם הבריאות, הביטחון, הבריאות, הממשלה והממשלה.

אם ברצוננו לפתור את כל הבעיות האלה, יש להכריז היום שהממשלה בעד חוק ביטוח בריאות ממלכתי. זה יכול לפתור חלק גדול מהבעיות. יש לומר לשר האוצר שיש צורך להקים לאלתר את רשות האשפוז שדובר עליה, שבה כל שירותי הבריאות, כל בתי-החולים נמצאים בכפיפה אחת, באופן שלא תהיה אפליה בין עובד לעובד ויכוונו החלטות הממשלה. אי-אפשר להמשיך כך, מי שסובל אינו חבר הכנסת, ולא השר בממשלה. מי שסובל הם אותם אזרחים הזקוקים לשירות הזה. עלימנט שלא יסבלו, ואם שר האוצר כל כך תקיף בהחלטתו שלא לכבד את ההסכם, הוא צריך לקום פה ולומר: זאת תוכניתי לחיסול תורים ופערים.

אני מודיע שוב, אינני מחכוון היום להצביע אמן לממשלה, וצד לי על ששני הנושאים נדונים במשותף. לו היה נושא הבריאות נדון לבדו, הייתי מצביע יחד עם החברים שהגישו הצעת אי-אמון לממשלה. אבל, אני אמנע ולא אצביע היום בעד הצעות האי-אמון.

היו"ר ד' תיכון:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר וילנר, ואחריו — לחברת הכנסת עדנה סולודר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש קשר בין שני הנושאים. אדבר על שניהם, ואחר כך על הקשר שבניהם.

חבר הכנסת תופיק טובי הציג את הדברים בשם סיעתנו, ואני רוצה להתווכח על כמה דברים שאומרים השרים ואין בהם לא אמת ולא אחיזה במציאות. למשל, שר שבירת העצמות, יצחק רבין, אמר: אף אחד לא מת מהמכות. עכשיו, יש כבר לפחות שלושה צעירים שפגשו נרצחו ממכות. גם היריות חזרו. יש עכשיו מדיניות של רצח כיריות וגם רצח בשבירת עצמות, רגליים, ידיים וראש.

התגברו גם הפגורומים והרציחות מצד המתנחלים. ומה שמעוזע הוא לא רק האירועים עצמם אלא גם העובדה שמתנחל ברצועת-עזה, שהועמד למשפט בגין רצח נערה שלתה כבסים, רצח בדם קד, קיבל "עונש" מאסר על תנאי; ורצח חדש, שמאשימים אותו שרצח, משוחרר בערכות בהסכמת המשטרה והצבא.

אחד העיתונאים הגריר נכון את המצב ככותבו, שעכשיו יש לנו נורמה של חריגים. אלה לא חריגים, זו נורמה, זה מתן היתר לרצוח ולפצוע פלשתינים, בהם נשים וילדים, ואפילו תינוקות.

מעודדת, עם זאת, ההתנגדות המתרחבת בישראל ובעולם כולו למדיניות הממשלה, לעצם הכיבוש, והתמיכה בכינוס ועידה בין-לאומית.

— הצעות סיעות מפ"ס, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומח להביע אי-אמון לממשלה —

היו"ר ד' חיכון:

אני הצעתי לסיים ואתה פותח סעיף חדש.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא סעיף אלא כמה מלים.

אני רוצה להגיד שיש סיבה יסודית למשבר הבריאות, לקטסטרופה הזו. הסיבה היא תקציב המדינה.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — — עוזרת מזכיר הכנסת הופכת להיות מנהלת ישיבת הכנסת?

היו"ר ד' חיכון:

על מה אתה מדבר? מנין אתה יודע?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני שומע.

היו"ר ד' חיכון:

אל תפגע בעובדי הכנסת. ודאי שאינך צודק.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — —

היו"ר ד' חיכון:

הרי אתה מסכים אתי שאתה לא יודע מה היא אמרה לי, ואתה מסכים שלא לך להעיר לה, שכן היא איננה יכולה לענות. אבל אתה טועה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הסיבה היסודית לחורבן שירותי הבריאות, שאנשים מתים או סובלים סבל כל יתואר, היא גם בגלל הליכוד וגם בגלל המערך, גם בגלל השר נסים וגם בגלל השרה שושנה ארבלי-אלמולוני, ששניהם הצביעו בעד תקציב המדינה, שהקציב אפס כהשוואה למה שנחוג לשיירות הבריאות.

לעומת זאת מכובדים מאות מיליונים — כפי שמופיע בכל כלי התקשורת — על מה שנעשה בשטחים. נוסף על הקורבנות בנפש, מכובדים מאות מיליונים בגדה וברצועה, כדי להחניק את העם הפלשתיני.

היו"ר ד' חיכון:

לסיים בבקשה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זהו הקשר שבין הפוליטיקה ובין המצב בשירותים הציבוריים, וקודם כול בשירותי הבריאות. יש קשר בין המדיניות המלוכלכת לבתי-החולים המלוכלכים.

היו"ר ד' חיכון:

רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר — שמונה דקות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני נותן לך שתי דקות אם תדברי לעניין.

היו"ר ד' חיכון:

אתה עצמך חרגת בחמש דקות.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני לפחות דיברתי דברי טעם.

היו"ר ד' חיכון:

לא. זה עניין של טעם.

ולשכירת העצמות, שהפכו רצח ישיר, אני רוצה לצטט מדברים שאמר ד"ר מרדכי קרמיצר, מומחה למשפט פלילי מהאוניברסיטה העברית בירושלים. הוא אמר: "לחיילים אסור להשתמש במכות לשם ענישה או הרתעה. פקודה להכות בהקשרים אלה היא בלתי חוקית בעליל. לא רק שחייל אינו חייב לבצע, אלא יש עליו חובה שלא לבצע".

אני קורא מעל במת הכנסת לחיילים בשירות הסדיר ולחיילי המילואים לסרב למלא את הפקודה של רבין, שהיא לא רק בלתי אנושית ומפלגתית, אלא בלתי חוקית בעליל. אני קורא לדעת הקהל בעולם לעזור לעם ישראל להשתחרר מהכיבוש ולהוקיע את מדיניות הממשלה, שלא זו בלבד שהיא אנטי-פלשתינית, היא אנטי-ישראלית מובהקת.

אני רוצה לומר מלה אחת על "אנוניית השיבה" שצריכה לבוא. ראש הממשלה אמר שזו פעולה עוינת, שהם רוצחים, ופרס אמר, כחוזר אחריו ומתחרה בו: רוצחים, ידיהם מגואלות בדם. איזה דיבורים אלה? אלה אנשים שאפילו לא העזתם להעמיד אותם למשפט באשמה כלשהי. פשוט גירשתם אותם. לפי החוק הבין-לאומי אין לכם זכות לגרש אנשים ממולדתם. אבל אל תשתמשו במלים: רוצחים, ידיים מגואלות בדם. אם כבר מדברים בסגנון כזה, הרוצחים הם רבין ושמיר, שידיהם מגואלות בדם של עשרות הרוגים חפים מפשע, של אלפי פצועים בגדה, ברצועה ובמזרח-ירושלים.

היו"ר ד' חיכון:

חבר הכנסת וילנר, אתה מפרז, ויותר ממפרז.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה עניין של השקפה. אני רוצה להגיד יותר.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — —

היו"ר ד' חיכון:

אדוני, אתה מפרז, ואני מבקש שתחזור בך מדברך.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתה יודע את המצב לאשורו.

היו"ר ד' חיכון:

חבר הכנסת צירלי ביטון. ...

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ארוני היושב-ראש, אני יכול להוסיף, ששמיר ורבין הם פושעי מלחמה לפי כל חוק בין-לאומי, והם עוד יעמדו בפני משפט היסטוריה.

היו"ר ד' חיכון:

חבר הכנסת וילנר, זמנך עבר. אני הצעתי לך שחכתא כהלכה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני חושב שלא ירחק היום ומה שאני אומר עכשיו, כמו הדברים שאמרתי על מלחמת לבנון, יוכח כצודק ותתחרט על מה שאתם עושים בגדה וברצועה ובמזרח-ירושלים, כפי שרבים שיושבים פה מכים על חטא על כך שהם תמכו במלחמת לבנון.

היו"ר ד' חיכון:

תואיל בטובך לסיים. זמנך עבר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מסכים לסיים. אני רוצה לומר כמה מלים על שירותי הבריאות.

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרישימה המתקדמת לשלום וצומת להביע איימון לממשלה —

עדנה סולודר (המערך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי, מאחר שחבר הכנסת וילנר הציע בטובו להוסיף לי כמה דקות אם אדבר לעניין, אני חושבת שאדבר לעניין אם אומר שאני מזועזעת מכך שיהודי שחי במדינת ישראל מיום קיומה יכול לעמוד על הכמה הזאת ולדבר כך.

אני מוכרחה לומר שהצעות האי-אמון — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היור"ד תיכון:

חבר הכנסת צירלי ביטון, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

עדנה סולודר (המערך):

דומני שהצעות האי-אמון, העולות כאן מדי שבוע, מחטיאות את מטרותן, אם נסתכל על מה שמתרחש כאן ואם נסתכל על ייצוגה של הממשלה כאן, כאשר השר התורן המשיב מתנמם, ואני מתכוונת לשר קורפו, ואי לנו אם זה המצב, כאשר הבעירה היא מבחוח ומבפנים. יכול להיות שיש קשר בין דרדורה של מערכת הבריאות לבין מה שמתרחש סביבנו.

נדמה לי שהיתה לנו מערכת בריאות מפוארת במדינת ישראל. היא עדיין קיימת ויכולה להמשיך ולהיות, ואי לנו אם אנחנו כמו ידיו נרדד אותה ואת כל הישגים שלנו במערכת הזאת. אני קוראת מפה לראש הממשלה — שאסר, כפי ששמעתי, על שר האוצר ועל שרת הבריאות להגיע לכנסת — לשרת הבריאות, לשר האוצר ולמזכיר ההסתדרות, שיואלו וישבו עד שיגיעו לסיכום.

אי-אפשר לשאת עוד את המצב בשירותי הבריאות. יש חשוכות ויש חרופות ויש ררכים לנצל את כל היש שלנו במערכת הבריאות בצורה הנכונה והמשופרת. אבל, צריך שיהיה אומץ לשבת ולחסל את הבעיה. אסור שדרדורה של מערכת הבריאות ייפול על גבם של הזקנים, של הילדים ושל הפגים השוכבים בבתי-החולים. הגיע הזמן לעשות סדר ולמצוא תשובה בנושא הזה.

שר התחבורה ח' קורסו:

הרופאים יקבלו עוד 1,500 שקל בחודש.

עדנה סולודר (המערך):

אינני אומרת שהרופאים יקבלו יותר, אבל אינני מסכימה לקולות שאני שומעת, גם מהכית הזה, שצריך "לשבור" את עובדי המינהל והמשק, כי הם המגזר הנתות ביותר, כואו נעשה סדר קודם כול בין אלה שניתן לעשות אצלם סדר. לא הצעתי כאן תשובות, אני חושבת שחוק-ביטוח בריאות ממלכתי יכול לפתור את העניין, אני חושבת שאפילו שינויים בקופת-חולים יכולים לפתור את העניין, אבל צריך לשבת ולגמור את הטיפול בעניין הזה.

היור"ד תיכון:

איך? לא מספיק לשכת. יושבים.

עדנה סולודר (המערך):

ועדת העבודה והרווחה ישבה יום שלם לפני שבוע, הוצעו הצעות ויש הצעות.

שר התחבורה ח' קורסו:

אילו?

עדנה סולודר (המערך):

לא באתי לכאן להגיש הצעות מרוקות, אבל אני חושבת שאי-אפשר להשלים עם השלמת הממשלה וההסתדרות עם המצב, אני לפחות, לא חושבת שאפשר להשלים עוד עם השלמתה של הממשלה ועם השלמתה של ההסתדרות עם מה שמתרחש לפנינו זה כמה שבועות, ולא כפעם הראשונה.

אני רוצה גם להזכיר שדרדורה של המערכת נמשך כבר ארבע שנים, מאז שביית הרופאים הראשונה.

מכאן עניין השטחים. אין לנו ברירה אלא להכיר בעובדה שאנחנו, העם היהודי, שהוא עם הומני, מדינת ישראל, איננו יכולים לאורך שנים — גם אם נהיה צודקים — לעמוד במצב שבו אנחנו עם כובש, הזכרתי מעל כמה זו לא פעם אחת ולא פעמיים את ההיסטוריה ואת ההבחנה הברורה בין העובדה שאומנם במציאות אנחנו עם כובש לעובדה שהגענו לשטחים כפי שהגענו ואלמלא יצאו הערבים למלחמה ב-1948 היה אולי המצב שונה, ואלמלא יצאו נגדנו ב-1967 היה אולי המצב שונה. הגענו לשם במלחמת מגן ותיקנו את הגבולות שלנו, אבל הכיבוש לאורך שנים מכרסם בנו. כאשר אנחנו עומדים בפני ילד, זקן או אשה ובידנו אלה — ואלה היא כלי מקובל ככל צבא ובכל מטרה כעולם — איננו בניינים לזה, ועם כל צדקתנו וזכותנו על הארץ הזאת, צריך להכיר בעובדה זו.

צריך להכיר בעובדה שבלא פתרון מדיני, גם בשטחים — גם אם נשליט שם סדר, ואנחנו חייבים להשליט שם סדר —

השר י' הורביץ:

השטחים זה גם ירושלים, את יודעת את זה.

עדנה סולודר (המערך):

בדרך כלל אינני אומרת "השטחים הכבושים", אלא יהודה, שומרון וחבל-עזה וירושלים, ואני מתכוונת לזה שזו ארץ-ישראל ויש לנו זכות על ארץ-ישראל. אבל, כבוד השר הורביץ, אני גם מכירה בעובדה שלאורך כל ההיסטוריה, כרי לשמור על צלם האנוש שלנו וכדי לשמור על זה שתהיה לנו מדינה יהודית, היינו מוכנים לוותר על שטחים ולמנוע את המצב הזה.

לפי תפיסתי אני אומרת בבירור, שיש לי שלוש סיבות שבנללן אלחם ולמענן אני מוכנה לוותר גם על שטח. האחת — שתהיה לנו מדינה עם רוב יהודי, מדינה יהודית, ציונית, דמוקרטית. יש סכנה לרוב היהודי במדינה, וכולנו יודעים זאת. השנייה — שיהיו לנו גבולות ביטחון לעת שלום. לכן אני מאלה שתומכים באותה מפה שקראנו לה מפת-אלון, שמבטיחה את הגבול המזרחי, ושלישית — כולנו מסכימים על זה שירושלים לא תבוחר עוד לעד.

יהושע מצא (הליכוד):

מה זה? לא תחולק?

עדנה סולודר (המערך):

לא תחולק עוד לעד. ירושלים תישאר אחת.

יהושע מצא (הליכוד):

בריבונות?

עדנה סולודר (המערך):

בריבונות ישראל, כמובן.

השר י' הורביץ:

על זה מתנהלת המערכה, על ירושלים.

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החחיה, החזית הרמקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת להביע א-אמון לממשלה —

עונה סולודר (המערך):
סליחה, לא גמרתי את דברי, רק התחלתי.
הי"ר ד' תיכון:
חבר הכנסת הורביץ, היא היחידה שתומכת בנושא הזה במפלגתה ואתה בא אליה בטענות?
עונה סולודר (המערך):
אינני היחידה, תתפלא: אינני היחידה, שמעתי את ראש ממשלתנו מרבר על זה רק השבוע.

על שלושת הדברים האלה ניאבק, וחובה עלינו להיאבק עליהם. אבל, שלושת הדברים האלה מחכרסמים ויחכרסמו אם לא נגיע למשא-ומתן. כי מה עושה המציאות? אנחנו, כראשותו של טדי קולק, עושים 20 שנה מאמצים למחוק את הקו המפריד בתוך ירושלים, למחוק את החומה הקיימת, לנהל חיים משותפים. המציאות של החורשים האחרונים תהרוס את הדברים האלה, אם לא נגיע בזמן הקרוב לאיזה פתרון. לכן אני אומרת, שאנחנו חייבים ללכת כדרך של פתרון שיבטיח את ירושלים כריבונותנו ונבול ביטחון לאורך הירדן.

אני מוצאת לנכון להגיב מעל במה זו גם על מה ששמעתי הבוקר מראש המועצה האזורית שלי, בקצת בית-שאן, הצעה לספח את צפון הבקעה לבקעת בית-שאן. לא זה הרגע לשינויים גיאוגרפיים-מוניציפליים, גם אם יש להם אולי הצדקה. היום אנחנו נאבקים על כל בקעת-הירדן, היא הגבול הביטחוני המזרחי שלנו. היום אסור לגעת ולחלק את הבקעה לחלקים. כל הבקעה חייבת להישאר כגבול ישראל כגבול ביטחון. זה הגבול הביטחוני האמיתי שלנו.

אני רוצה לגעת עוד בשתי נקודות: האחת — הנושא של המתנחלים. אני מאלה שאומרים שיששוב שעלה לפי החלטת ממשלה, שהעם בחר בה, הוא לגיטימי, זכותו להתקיים. יש לי ריכוז. אני אומרת: אין לעלות בניגוד להחלטת ממשלה. גם אם היתה ממשלה שהחליטה על התיישבות בניגוד למפה שאני מאמינה בה, זכותם של היישובים להתקיים. אבל, לא ייתכן שמתנחלים ומתיישבים ייקחו את החוק לידיהם ויעשו הם את הפעולה שעושה צה"ל, שעושה המשטרה, בעיקר מצב רגשי כזה. הרי אין זו הפעם הראשונה שאנחנו נחלקים בבעיות ביטחון במדינת ישראל; הלוואי שתהיה זאת הפעם האחרונה. ובמציאות הרגישה כיום העניין הזה מתסיס וגורם לפרובוקציה מיותרת. אני שמתה לשמוע את הקולות השפויים כמחנה הזה, שהיום מעוררים, מזעיקים ואומרים, אל נפרע לצה"ל ולמשטרה בניסיון להשליט סדר ושקט.

דבר אחרון, היום עומדת להפליג "ספינת השיבה". שמעתי כאן את חבר הכנסת וילנר מרבר עליה בהתלהבות. אני חושבת שאין ניסיון ציני יותר מהניסיון לחקות ולהשוות כביכול ספינת מפעלים של פלטי השואה, מעטים מהמיליונים שנספו שהגיעו ועלו על ספינות רעועות, כקליפות אגוז. נסעו כדרך תחתונים, וחלקם גם לא הגיעו למחוז הצפון, לספינת שעושים שעולים עליה אמצעי התקשורת במין הפגנה צינית.

הי"ר ד' תיכון:
יש קוינו בספינה?

עונה סולודר (המערך):
אני מתפלאה על אזרחים במדינת ישראל שלא רואים את הציניות במעשה המזעזע הזה, ועוד מתכוונים לערוך קבלת פנים לספינה, שאני מקווה שלא תגיע ולא יינתן לה להגיע לחוף.

הי"ר ד' תיכון:
תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, ואחרי — לחבר הכנסת אברהם ורדיגר.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):
כבוד הוישב-ראש, כנסת נכבדה, ירושלים נחרבה, בית-המקדש עלה בלהבות, גלינו מארצנו, נחרקנו מעל אדמתנו, אדא חורבן הגדול. לאו דווקא מהצר הצורך מבחון, מחון לחומה, אלא מהרסין ומחריביין מחך יצאו.

לעינינו תופעת הסיקריקין, בריוני ירושלים, כאשר רב יוסף — ויאחימא רבי עקיבא — זעק זעק שכר נגד הבריונים החתרנים מכפנים ורצא בקריאה המועזעת על המצב כולו: משיב חכמים אחור ודעתם יסכל.

כך, חברי כנסת נכבדים, אני רואה את המצב כעת במדינת ישראל. הערכים משתוללים, ההשתוללות וההידרדרות של הערכים מתפתחת לכיוון איום נורא. אישים אחראים כמדינה וחוגים שמאלנים מעודדים את הבריונים הערבים בהצדיקם את מאבקם, באשר אין אנו מקדמים את המהלכים המדיניים, מקשרים זה את זה, חו הסכנה.

הבריונים הטרוריסטים הערבים וגם מדינות ערב לא יכלו לנו כל השנים, אבל הבריונים מבפנים, שמעשיהם החמורים, השמאלנים המעמידים עצמם לצד הבריונים הערבים, הם הם גורמים, הם הם אחראים, להידרדרות המצב, והם הם אשר ממיטים את האסון הגדול באסונות שהיו לנו אייפעס.

מה לא עברנו? מה לא עבר עלינו במשך 70 השנים שחלפו מאז מתן הצהרת בלפור? בכל שנות המנדט הכריטי, וגם ב-40 שנות קיום המדינה, מעולם, מעולם לא הרהיב יהודי כלשהו לצאת בדברים שיצדיקו התפרעות הערבים כגלל המהלכים המדיניים.

ישראל יכולה לעמוד וגם לנצח בכל המלחמות, גם הקשות ביותר. גם בתלמה האיזמה, מלחמת יום הכיפורים, התאוששנו, התגברנו והדפנו את מצרים, הגדולה שבמדינות ערב, עד לגבולותיה.

היישוב בשנות המנדט חרדעות הביטחון מאז קום המדינה עמדו והגנו על עצמם ככל עת כאשר הערכים התפרעו. והם התפרעו בתקופות שונות ובהתקפות חריפות מאז מתן הצהרת בלפור. לא אחת היו ההתקפות הערביות חריפות ביותר, אבל התגברו והשתקנו אותם. בכל התקפות וכלל ההתקפות עמדו היישוב והמדינה מלוכדים ולחמו.

בשנות ה-30 התנהלו ויכוחים טוערים על תוכנית חלוקת ארץ-ישראל, ובאותו זמן השתוללו הערכים ועשו פרעות מקיפות ככל הארץ. האם העלה מישהו על דעתו לקשר ולו כמשפט אחד את התפרעויות הערכים עם עמדות המחייבים

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשחרור, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת להכיב אי-אמן לממשלה —

או השוללים את תוכנית החלוקה? אף אחד לא ערכב את הוויכוח המדיני עם המצב הביטחוני.

מי מהצד היהודי היה מעלה על דעתו אז, בלהט הוויכוח החריף — האם לקבל או לדחות את תוכנית החלוקה, עם המהלכים המדיניים בעד או נגד תוכנית החלוקה — לומר, שבגלל עמדה זו או זו במהלכים המדיניים יש להבין, יש גם להצדיק, את ההתפרעות של הערבים?

המצב הביטחוני חמור. כיום, אחרי 20 שנות איחודה של ירושלים, שוב טלטלו את ירושלים ואת המדינה כולה כאשר הטורוד הערבי שולט ברחובות ובדרכים. לא נעלים ולא נתעלם, רבותי, מההתפתחויות החמורות ביותר, שאש"ף מחזיק בתוכני מורח-ירושלים, תחת מסווים שונים, את משרדו. מתכנניו של אש"ף הם המתסיסים את ההמונים ומובילים אותם למבצעים איומים ונוראים בנכונות להתאבדות.

מדינת ישראל חרועות הביטחון התגברו כאשר קמו עלינו מדינות ערב, והכול זממו ועשו כל מה שביכולתם לעשות כדי לכלותנו, ולא יכלו לנו, וכיום, גם כאשר קבוצות פרחחים, ילדים ערבים, משתוללים, מתנהגים אנו כאלו אין לנו אמצעים וכלים אותם. מה קרה? מה נשתנה? נשאל את עצמנו ונשאל את העם שחש שחל כעת שינוי גדול. האם נפל פחד הערבים עלינו פתאום? מה קרה? למה? אין זה אלא מן הסיבה שהשמאלנים מחייבים לצדם.

בסיום דברי, קשה לי לומר זאת, אבל אומר בכל זאת — אותם חוגים שמאלניים שהם כל כך רגישים, עדיני נפש ומוחים כלפי המשטרה והצבא על כלימת המתפרעים הערבים, ומוכיחים על האמצעים החקייים שנוקטים, אותם שמאלנים מעוררים את האמצעים הנוראים של המשטרה נגד המוחים על הפרצות בקדושת השבת. אם תרצה, אפשר לומר שיש קשר בין השנאה לדתיים לאהדה לערבים.

מדינת ישראל חרועות הביטחון התגברו כאשר קמו עלינו מדינות ערב, והכול זממו ועשו כל מה שביכולתם לעשות כדי לכלותנו, ולא יכלו לנו, וכיום, גם כאשר קבוצות פרחחים, ילדים ערבים, משתוללים, מתנהגים אנו כאלו אין לנו אמצעים וכלים אותם. מה קרה? מה נשתנה? נשאל את עצמנו ונשאל את העם שחש שחל כעת שינוי גדול. האם נפל פחד הערבים עלינו פתאום? מה קרה? למה? אין זה אלא מן הסיבה שהשמאלנים מחייבים לצדם.

כשאנו מקשיבים לטיעוניהם של השמאלנים, וגם כאשר אני קורא לפעמים מאמרים מסוימים בעיתון תנועת העבודה "דבר", אני שואל את עצמי: האם אצל אותם שמאלנים, אצל אותם כותבי מאמרים לא חלה תחוה, לא חל שינוי בעקרון העקרונות של תביעתנו וזכותנו על ארץ-ישראל? לא פעם אתה יש לי תחושה, כי אותם אלמנטים שמאלניים אשר התחשרו לתורתנו, לעקרונות ערכינו הקדושים, מידרדרים ומטילים ספק בזכותנו על ארצנו.

אף אחד לא יחשוד כי שאני מהאנשים שאינם יודעים כי מחובתנו לחיות בשלום ולקיים יחסים טובים ביותר עם התושבים הערבים ולספק להם את צורכיהם. אומנם כן, אבל, נדע שכאן ארצנו, ארץ-ישראל, שהוכתזה לנו על-ידי בורא עולם בתורתנו הקדושה. ולהם, לערבים, יש ארצות ומדינות שהן כריכותותם. כאן ארצנו, ואנו מוכנים לקיים יחסים טובים ביותר עם הערבים הרוצים לחיות כאן. אנו לא גירשנו את הערבים, הם ברחו. אלה שנשארו קיבלו כל מה שניתן לאורחיהם, אבל אנו, העם היהודי, זכאים למדינה. שטחה של המדינה מצומצם עד מאוד, אבל זאת מדינתנו, ונגד הערבים שנלחמים נגד זכותנו בארצנו — לחמנו ונילחם.

אבות העם היהודי יצאו לחמנו וגם גירשו שבעה עמים כדי להתחיל בארץ-ישראל, כליון שהיא הובטחה לנו על-ידי השם. יש לנו התחושה, שהשמאלנים בארצנו הם מי שאינם מוכנים להכיר בעיקרון זה של זכותנו על ארצנו. אנו אומרים: ישראל כאשר הם עולים, הם עולים עד הרקיע. אבל, כאשר הם יורדים — הם יורדים עד התהום. שמאלנים שמתכחשים לתורתנו בסופו של דבר מתכחשים גם לזכותנו על ארצנו.

אם היו תושבים מתפרעים באיזו מדינה שהיא, האם לא היו זרועות הביטחון של אותה מדינה נוקטות את האמצעים

החריפים ביותר ולא היו נרתעות מלהכות מכות אכזריות, מכות חורמה, עד אשר היו כולמים את המתפרעים? אבל השמאלנים שבקרבנו הפנו לעדיני נפש בראותם שהצבא בולם את המתפרעים הערבים, או את הילדים המסכנים, שאין בלתי להם לזרוק עלינו אבנים.

ניזכר ונזכיר לעולם מה עשה חוסיין בירדן לנחות הטוריסטים באותו "ספטמבר השחור", עד כדי כך שאחריו אמרו דוכרים ערבים, כי ב"ספטמבר השחור" נהרגו טוריסטים ערבים בירדן יותר מאשר בכל המלחמות שישראל נלחמה בערבים.

ברור שיש צורך למצוא פתרון מדיני. כשיהיה מי שירצה, מבין הערבים, להכיר בכנוח בזכות קיומנו בארצנו וירצה להגיע לשלום, אזי אנו — יהדות התורה אגודת ישראל — מוכנים, מוכנים מאוד, להעריך את המציאות הערכה מחושבת, אבל, אנתנו רוצים להכריז מעל במת הכנסת: עלינו להחליט בכלום בכוח את ההתפרעויות האלה, גם אם התחודה בחוץ-לארץ היא כפי שהיא — יזעקו ככל שיוזעקו, אבל אנתנו נהיה כאן שקטים.

בסיום דברי, קשה לי לומר זאת, אבל אומר בכל זאת — אותם חוגים שמאלניים שהם כל כך רגישים, עדיני נפש ומוחים כלפי המשטרה והצבא על כלימת המתפרעים הערבים, ומוכיחים על האמצעים החקייים שנוקטים, אותם שמאלנים מעוררים את האמצעים הנוראים של המשטרה נגד המוחים על הפרצות בקדושת השבת. אם תרצה, אפשר לומר שיש קשר בין השנאה לדתיים לאהדה לערבים.

השבטא כן — התבטאות שבה, ערך השוואה אומללה בין התורמים המוחים על הפרצות בקדושת השבת לבין הטוריסטים הערבים. התבטאות זו מוכיחה, כי יש ליקוי עמוק עמוק בתודעת השבת. יש בכך משום פגיעה במקדשי שם שמים הכואבים ומוחים על חילול השבת, ורואים מתוך אמונה תמה ושלמה, כי לא חרבה ירושלים אלא מפני שחיללו בה את השבת. הם כואבים זאת.

רבותי, רבים יוצרים סימוכין בין ההתכתשות של המשטרה עם המוחים נגד הפרצות בקדושת השבת לבין ההתפתחויות החמורות במגזר הערבי. יש כאלה שיוצרים סימוכין. עצם הקשר שמנסים לקשר — מכאיב, אבל גם מחייב חשיבה מעמיקה על מצבנו בארצנו.

הצעות האי-אמן העלו גם את המצב השורר במערכת הבריאות. רק ממשלה מפורקת ומפולגת, אף שהיא קוראת לעצמה ממשלת אחדות לאומית — הרי בולט שאין כיום מה שמאחד את מרכיביה — רק ממשלה כזאת יכולה לאשר המשך מצב זה של שביחה בכתי-החולים, בלא שיש לאל ידה לעשות לפתרון המצב. המצב בכתי-החולים משוער עד הרקיע. קולות החולים האומללים קורעים לכבות, והממשלה, לצערנו, עומדת מן הצד. השאלה היא, עד מתי היא תעמוד מן הצד.

אדוני היושבי-ראש, לא אוכל להיות שלם עם נפשי, אם בדברנו על השביחה במערכת הבריאות לא אזכיר את הסכנה המאיימת על בית-החולים "ביקור חולים", שקיים כבר 160 שנה. בית-החולים זה עשה לירושלים ולמדינה שירות גם במצבים הקשים ביותר. זה מוסד גדול, שהגדיל לעשות, והוא עומד לפני התמוטטות, חלילה. המנהל הכללי הדגול, רבי יוסף כהן, שמתגלה כמנהל למופת, נעצר על-ידי שלטונות המס, על-ידי האוצר. והקשיבו לסיכום של תשעת החודשים

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומח להביע אי-אמון לממשלה —

את הציבור הערבי ביהודה, בשומרון ובעזה להתנערות הזאת מהשלטון הישראלי.

5. אכזבה מוועידת הפסגה ברכת-עמון. כנראה ציפו ממנה להרבה מעבר למה שהיא חכנה. בסופו של דבר היא לא הביאה אפילו ניצוץ של תקווה לציבור ביהודה, בשומרון ובעזה.

6. אכזבה מהפסגה כווינגטון בין הנשיא רייגן למיכאל גורבצ'וב.

אבל, אני רוצה לומר לכנסת: אסור לנו להקל על עצמנו ולמצוא את האשמה או את ההסברים להתעוררות הזאת בשטחים רק בשש הנקודות הללו, או בנקודות נוספות, כי חלק גדול מהאשמה רובץ גם עלינו.

מאז ייסוד המדינה, וגם לאחר מלחמת ששת הימים, היו תמיד חמישה גורמים שהשפיעו במידה רבה — אם כי לא רק הם — על ההתנהגות של הציבור הערבי בישראל ויחסו לישראל ועל הערכים בשטחים ויחסם אל ישראל: הגורם הראשון — חזוקה של ישראל, צבאית, כלכלית וחברתית; הגורם השני — חזוקה של מדינות ערב, צבאית, כלכלית וחברתית; הגורם השלישי — מעמד ישראל בעולם; הגורם הרביעי — מעמד העולם הערבי בקרב אומות העולם ובא"ס; והגורם החמישי — הדינמיקה כמעמדו של אש"ף בקהילה הבין-לאומית.

אני רוצה לקבוע — ואני קובע זאת בצער — כי בעת האחרונה נתפסת בעצם ישראל כמדינה הנמצאת בתהליך של שקיעה. יש פתגם כשפה הערבית — ויש פה לפחות שלושה אנשים שיבינו אותו: "זוקעת אל בקרה, וכיתרו אל סאככין" — כאשר נופלת הפרה, מתרבים הסככים. ישראל נראית היום כענייה כמדינה שוקעת, מעמדה בעולם נחלש, גדלה האהדה לאש"ף ולעניין הפלשטיני. ישראל מתגלמת כענייה כגוף מתפורר. אפילו הממשלה מתגלמת כענייה לא כסמל של שלטון וחוק, אלא ההיפך מכך — היא נתפסת כהתגלמות ההתפוררות של מי שצריך לייצג את השלטון. כל המאבקים — דיכוי על זה ופה מאור חבר הכנסת שוסטק — בחברה הישראלית בין קבוצות אלה לקבוצות אחרות, כולם נגד כולם וכולם נגד השלטון ונגד מדינת ישראל — כל אלה נתפסים כעניי הציבור ביהודה ובשומרון כסמינים לתהליך התפוררות של המדינה.

אני רוצה לקבוע בצער, שכאשר ממשלה נראית כממשלה מתפוררת, כאשר מדינה נראית כמדינה שנמצאת בתהליך של התפוררות ושקיעה, אין להתפלא שהחוגים שהזכרתי קודם בקרב הציבור הפלשטיני ראו את הזמן הזה כזמן הבשל ביותר לפתיחה במאבק העיקרי על הקמת המדינה הפלשטינית ביהודה, בשומרון ובעזה.

ואני רוצה, חברי הכנסת, שלא נשלה את עצמנו: זה איננו מאבק על תחילת מהלך מדיני. זה לא מאבק על אוטונומיה, זה לא מאבק על קונדומיניון. זו תחילת המאבק שהם קוראים לו המאבק הסופי. הנה רק היום שמענו, קראנו זאת גם בעיתון: קודם נצח את הצבא בהתנערות, אחר-כך נמשיך במאבק שלנו להקמת מדינה פלשטינית ונחזור ליפו, לחיפה וכן הלאה. אלה הדברים הנשמעים.

מכל מקום, אני רוצה לומר לחברי הכנסת: כרוז לגמרי שכמצב כזה אין דבר קל יותר מאשר לשבת, אנהוג כאן, חברי הכנסת, ולומר: יש ממשלה, שתבחר את המדיניות, שתכונן את המדיניות, אנחנו נתייצב, בוודאי, לימין הממשלה, אבל, חברי

האחרונים, סיכום שחייב להסעיר את הרוחות, הקשיבו: כמשך חשעה חודשים קיבלה הנהלת "ביקור חולים" 96.000 שקלים מהממשלה, ואילו הנהלת "ביקור חולים" שילמה מס מעסיקים ומס על שכר יותר ממיליון שקל. וזה חרץ ממש ערך מוסף. הייאמן כי יסופר, הגידו לי חברי הכנסת, שבית-החולים הכניס לאוצר המדינה יותר ממיליון שקלים, וקיבל תמיכה רק של 96.000 שקל. ועוד שולחים צו מצער נגד מנהל בית-החולים?

כך נמשך הקיפוח ונמשכת האפליה שהתקיימה כל השנים כלפי בית-החולים "ביקור חולים". חובת הכנסת וחובת הממשלה, חובתנו, להציל את קיומו של בית-החולים, ויפה שעה אחת קודם.

הי"ד ד' תיכון:

תודה, רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, ואחרי — לחבר הכנסת אמנון לין.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמחאה על אוזלת ידה של הממשלה בכל שטחי החיים, כאשר השרים הנוגעים בדבר אינם מוצאים לנכון להיות כאלם ולהשיב כאן על האשמות שנשמעו בשטח הביטחון ובשטח הבריאות, כאשר הזלוזל מצד הממשלה ככנסת, בבית-הנבחרים, גובר והולך — אין כרירה אלא להביע אי-אמון לממשלה שאינה מושלת, לשלטון שאינו שולט. תודה רבה.

הי"ד ד' תיכון:

תודה רבה. זה היה הפעם נאום קצר, רבותי, כל הכבוד לחבר הכנסת אברהם ורדיגר, רשות-הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין, ואני ממליץ לך ללכת בדרכו של חבר הכנסת אברהם ורדיגר.

אמנון לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני מציע שנגרר אחרי כל מיני פרשנויות על המתרחש בשטחים, ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, אחרי ניסוח כזה או אחר של התנערות או של התקוממות וכיצא באלה. בעצם מתנהל כאן מאבק להקמת מדינה פלשטינית ביהודה, בשומרון ובעזה, ומי שמנסה להסתחר מאחורי כל מיני נוסחאות, מי שמנסה להתעלם מהאמת הזאת, צריך ללמוד הרבה, לחקור ולהבין מה קורה בשטחים.

אני רוצה לומר, שיש הרבה מאוד הסברים לאירועים האלה ביהודה, בשומרון ובעזה, אציין רק שישה מהם:

1. 20 שנה של חיים תחת שלטון שלנו, בניגוד לרצונם, כמובן, ללא שום תזוזה לכיוון של הסדרים מדיניים.

2. קם דור צעיר שבו בעצם למנהיגות שלו ורואה בה את האחריות לכל הפורענות שבאה על העם הפלשטיני.

3. דור צעיר זה גם איננו מכיר את המלך חוסיין. גדל דור שבמשך 20 שנה שמע רק על אש"ף, שבכילו לא קיים כלל המלך חוסיין. קם דור שמעולם לא הכיר את הממלכה האשמית הירדנית. קם דור שהמלך חוסיין אינו מדבר אל לבו הכפי שדיכר בעבר אל המנהיגות הקודמת. זה דור של צעירים שהתחנכו לאורה, או כדרכה של התנועה הפלשטינית הלאומית.

4. ההתעוררות המוסלמית, בעיקר ברצועת-עזה, אבל לא רק שם, גרמה לתחרות על הישגים בין תומכי אש"ף לבין המוסלמים הקיצונים. הדינמיקה הזאת היא שהכניסה בהכרח

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומת להביע אי-אמון לממשלה —

הכנסת, אני רוצה לומר: איש מאתנו לא יוכל לבוא אי-פעם לעם ולומר שאין לו חלק באשמה הזאת, כי כולנו נהיה אשמים.

אני חושב שאחד הדברים הראשונים שעלינו לעשות, כך כבר עם החובה הראשונית לדאוג לתנאי שלום וביטחון ליהודים ולערבים כאחד ביהודה, בשומרון ובעזה, הוא נקיטת צעד בלתי שגרתי כדי לפתוח במהלך מדיני. ועלינו לעשות זאת לא מפני שאני חושב שעם פתיחת המהלך המדיני אנחנו נקפא את המגמות של אותם פעירים. שבעצם פתחן במאבק להקמת מדינה פלשתינית, אלא מפני שבפתיחת המהלך המדיני, שאין מנוס ממנו — ואני אומר בגלוי מעל הכמה הזאת, לא מעניין אותי אם תהא זו פתיחה בין-לאומית או משא-ומתן ישיר מידי, אני מעוניין בכך שיפתח המהלך המדיני — כי בפתיחת המהלך המדיני אנו נעשה לפחות שני דברים: האחד — נעצור את תהליך ההתעייפות בעולם, בקרב ירידי ישראל, מהעיסוק כסססוך היהודי-הערבי ומהתמיכה בנו; והשני — נמנע או נעכב את הנטייה, או את האפשרות המתבקשת בקרב ירידי ישראל בעולם ובקרב יריביה לכפות על ישראל פתרון. חברי הכנסת, זאת לדעת, כל פתרון כפוי חייב להיות גרוע יותר מכל פתרון. שאנחנו נהיה היוזמים שלו, לכן, חובה מוטלת עלינו עכשיו להתפשר בתוכנו ולהגיע להסכמה, כדי להתחיל להיות את המהלך המדיני.

דבר נוסף — אני קובע כאן, ואני יודע שיהיו כאן בינינו כמה חברי הכנסת שיחלקו על דעתי, שבמדינות ערב ישן התעייפות מהעיסוק באש"ף, אש"ף הפך למטרד בעולם הערבי. אם אנחנו לא ננצל את ההזדמנות הזאת של פתיחת המהלך מדיני — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אילו ידעת איזה מטרד אתה מהווה, לא היית מדבר כך.

היורד ד' תיכון:

חבר הכנסת ביטון, מה קורה לך היום? אתה אקטיבי.

אמנון לין (המערך):

רגע אחד, הספינה עוד לא הגיעה. כשהספינה תגיע לכאן — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא היית מדבר כך.

אמנון לין (המערך):

אפילו בקטמונים קיבלת 20 קולות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתה יודע מה? — דבר על הכנסת הבאה.

אמנון לין (המערך):

נדבר, נדבר. חברי הכנסת, אם אנחנו נחמיץ את ההזדמנות הזאת, שבעולם הערבי יש תחושה שאש"ף הוא מטרד והם מוכנים לעבור מעליו כדי לנהל אתנו משא-ומתן מדיני, אני חרד שאנחנו נהיה עדים שוב לכך שהעולם הערבי כולו יתלכד סביב אש"ף, ואז אנחנו נעמוד בפני הצורך לנהל משא-ומתן עם אש"ף כתנאים הרכה יותר גרועים.

לכן, חברי הכנסת, אני מציע לכנסת להתלכד סביב הממשלה ולהביע אמון לממשלה בתקווה שהליכוד והמערך ישכילו לגלות את כל התכונה של שני המחנות גם יחד, כדי לגלות הסכמה ולהזיז את המהלך המדיני קדימה. תודה.

מחמד ותד (מפ"ם):

היורד ד' תיכון:
חבר הכנסת ותד.

מחמד ותד (מפ"ם):
אני אפילו לא מפרע לאיש.

היורד ד' תיכון:
אתה לא מפרע לאיש, ודאי, הוא לא שומע אותך.

רשות הדיבור לחבר הכנסת בנימין כן-אליעזר. בבקשה.

בנימין כן-אליעזר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, המציאות של היום היא מציאות של מבוי סתום. לדעתי, אין טעם עוד לדבר על מה שקרה במשך 20 שנה. אין טעם לדבר על הטרנספורמציה שחלה בתוך השטחים האלה. אין גם טעם בניחות החהליך הפוליטי, שהלך והתפתח בשנים אלה בשטחים, כאשר מנגד ואצלנו מעולם לא היה ניסיון להתמודד עם התהליך הזה בדרך האחת והיחידה, שראוי וצריך היה להתמודד איתה, והיא הדרך הפוליטית ובמישור המדיני. זאת, כי נדמה לי שאנחנו כבר מעבר לזה. היום, נדמה לי שהרוכ המכריע של עם ישראל, וודאי המערכת הפוליטית, מזהים על-כורחם שמדובר כאן בתהליך לאומני חרף, תהליך שלצערי הגדול אינו הפך עוד. תהליך שריסק את חלום הסטטוס-קו והעמיד אותנו היום בפני מציאות, שאילו התמודדנו איתה בעבר, אפילו הלא-רחוק, היינו מונעים את אשר קרה בחודשים אלה. אני מזהיר, משום שאם נמשיך ונתעלם מכך, למרות מה שקורה, הרי העתיד יראה שאנחנו נצטרך לשלם פי חמישה.

על התהליך הזה ועוצמתו אני מתריע מעל כמה זו, כוועדות הכנסת וכמעט בכל ישיבה כבר יותר משנתיים ימים. היום אנחנו, אדוני היושב-ראש, חותמים חודשיים של מהומות, חודשיים שבהם ניסתה מערכת הביטחון להתמודד בכל הכלים, בכל האמצעים וככל הדרכים. התוצאות, לצערי, הן בריוק הפוכות, ולא בכדי. שיתות ואמצעים שפעלו בעבר כבר לא פועלים היום, משום שכסיס ההתמודדות היום שונה בתכלית. כיום מדובר באזורים טעוני חומר נפץ, וכל גיורו רק מדליק בהם הכול. לכן האמצעים, וכמעט כולם, שבהם התמודדנו רק הזינו את התהליך ואף האיזו אותו.

ייתכן שיהיה שקט לזמן מה. אני כבר מזהיר, אדוני היושב-ראש, שהשקט רק יטעה. אלו לנו לצפות לרגיעה. המקסימום שנוכל לצפות לו הוא הפוגה. אין לי שום טענה למערכת הביטחון, וודאי שלא לצה"ל. מעל כמה זו אני רוצה לשלוח לחיילי צה"ל את הוקרתי והערכתי. הם האחרונים שצריך לבוא אליהם בטענות והראשונים שצריך לומר להם תודה. צה"ל, המאומן ומאורגן להילחם בחזיתות, לא הוקס ולא יועד להתעסק עם נשים ילדים, הוא מאומן היטב לפעול נגד טרור, אך כאן זה לא טרור. הלואי שזה היה טרור. אני מציין זאת, כי בימים אלה נהגים רבים לעשות אנלוגיה עם העבר. לא היה פשוט מזה, אני אומר לכם, זאת אני יודע מניסיוני. היום בעייתנו היא העם, העם שמתקומם. היום אנחנו מתמודדים עם שבאב שקם בעצמו, מכתוב קצב ועוצמה וקובע נורמות, והוא שולט ברחוב. הוא מחליט אם פותחים חנויות או סוגרים אותן, אם יוצאים לעבודה או לא, והיום הוא דוחף להתפטרות מורים וחברי מועצות, ובעצם להתמוטטותה של המערכת האדמיניסטרטיבית בשטחים, שנבנתה במשך למעלה מ-20 שנה. זוהי התוצאה וזהו מחיר חוסר היוזמה, חוסר ההחלטה והעיוורון שחפסו את רובה של המערכת הפוליטית, שהתעלמה ממה שהתפתח בשטחים במשך למעלה מ-20 שנה.

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, החחיה, החויה הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום וצומח להביע א-יאמן לממשלה —

להפתיע עוד כמאמציהם לקעקע, להוקיע ולחבור יחד עם מעררי הכבעת א-יאמן לממשלת ישראל. אך מה עם כנסת ישראל, ארגוני היושבי-ראש? מה עם הרוב הציוני בכית הזה? האם נאפשר לו למיעאר לחזור להתיישב כאן? האם נאפשר לחרפה לשוב ולהתמקם על הכיסא ההוא? אם כך יקרה, זה הרגע שבו חכסה הכושה את פנינו ואת פני הכנסת כולה. חבר הכנסת עוסק בעידוד טרור כארץ וכחיוק אבות הטרור בחץ-לארץ.

אך לא רק הוא. אם הרשימה המקדמת טרור פועלת על-מנת לפגוע במדינת ישראל ותונת ידיה לטרור בעיניים פקוחות, מתוך הכרה וכדרך, הרי שמפ"ם ור"צ פועלות מתוך עיוורון מוחלט. בהושטת ידן לטרור הן מוסיפות להתססתן. באזהרותיהן חסרות האחריות הן מגבירות מהומות.

מתרוצץ לו חבר הכנסת שריד כלשונו המופקרת בראש חצות, טופח על חזהו ומדקלם: "אמרת לכם שזהו מר אורח". וממשיך בדקלומו חבר הכנסת שריד: "יהיום אני אומר לכם שזו רק ההתחלה, ורפי מרחץ דמים". ומוסיף אחריו חבר הכנסת ויקטור שם-טוב היום מעל הכמה: "הזהרנו שהפלשתינים ישרבו את מחסום הפחד". מה טומנות בחוכן אמירות שכאלו, אם לא עידוד להגברת המהומות, לשפיכות דמים, ואולי אף קריאה להן? כך לפחות מפרשים אותן תושביה הערכים של ארץ-ישראל.

ויקטור שם-טוב (מפ"ם):

כך אמרת במלחמת לבנון, שאנחנו מסיתים, ואחר זה

— — —

הרושע מצא (הליכוד):

ובהיות הערכים מעורדים מהאחריות ומהאיפוק של כוחות הביטחון, הם העזו להרים יד אפילו על ירושלים ולפגוע בריבונות ישראל. ויקטור, אייכה? הורמה יד על ירושלים. הרמת היד על ירושלים אסור לה כי חשוב ותחזור, יש לשבור כל ניסיון חוזר שכזה. כאשר אוחדה העיר הזאת לפני 20 שנה מצאנו בצד המזרחי של העיר הנוחה, שכונות ללא תשתית אלמנטרית, עיר עתיקה ללא מים זורמים. השקענו הון עתק בהשוואת השירותים. זו העיר שראש העיר קולק הטביע בה, יחד אתנו, את מטבע הסובלנות. הכול נעשה למען הדרקיום. והנה, תושביה הערכים של ירושלים מנסים לשבור דרקיום זה, ומנגד ויקטור שם-טוב מדבר על מרי, מרי שיצליח בשל היותנו שלטון זר. ומוסיף ויקטור שם-טוב: "החלה הספירה לאחור ליישבתנו". ארי לאתניים השומעות, אוי לחרפה. זרים בירושלים? האומנם, חבר הכנסת ויקטור שם-טוב? במקום לקרוא להמשיך ולשמור על הדרקיום, על הסובלנות, אתם מטפחים מרי ושפיכות דמים.

חובה היא היום להזהיר את ערביי ארץ-ישראל שלא יתפסו לאטימות המחץ שלכם ואף לא לפנטזיות היעלילים של ארגוני הטרור. פנטזיות דומות הן שהמיטו בעבר טרגדיה ואסון, ואם נגיע לשפיכות הדמים, דעו לכם, אנשי השמאל, כי האחריות לטרגדיה ערבית נוספת תיפול גם על ראשיכם.

יאיר צבן (מפ"ם):

על ראשינו.

הרושע מצא (הליכוד):

טרגדיה כזאת לא מטרידה את מדינות ערב, וודאי שלא את חוסיין. העבר ההיסטוריה מוכיחים זאת. אם חוסיין מוטרד כלל, הרי שחששו הוא כי ההתקוממות תתפתח גם בממלכתו כספטמבר קרוב כלשהו, חו תאלץ אותו לעשות טבח נוסף.

אדוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, אנו בעיצומה של הידרדרות, ואלה שהפתנו ממה שקרה, אל להם להיות מופתעים אם מחר יתחילו גם יריות. אין בעיה — אנהנו נירה עליהם חזרה. אך מה יהיה המחיר? ומה הלאה? והאם אלה שצברו כוח ועוצמה מן המציאות הזאת, ובעיקר אש"ף, לא ידחפו למהלך הזה, כי הוא רק ישרת אותם? הרי מחיר חיי אדם מעולם לא היה בטלאיות חשבונם.

היום, אדוני היושבי-ראש, המאבק הוא בתוך הבית וכין שתי תפיסות עולם. בין מי שטוענים שמאחורינו 100 שנות מאבק ונגזר עלינו המשך המאבק כדי להתקיים, ובין מי — ואני נמנה עמם — שטוענים שמשום 100 שנות מאבק הגיעה העת לסיים את המאבק. המאבק הוא בין מי שטוענים שאין עם מי לדבר לבין מי שמחפשים בני שיח, ואני ביניהם, והם ישנם.

כמה אירוני הדבר. יש לנו ארץ-ישראל ויש לנו מדינה, אבל במזרח-ירושלים א-יאפשר לבקר, בשטחים יש אומרים שטיורף לנסוע, כוואד-ייעה זורקים בקבוקי תבערה. אם זו המשמעות של ארץ-ישראל, כדאי לעשות קצת חשבון נפש.

רבותי חברי הכנסת, הבעיה הניצבת בפנינו היום היא לאומית, ולכן אני קורא לממשלת ישראל להתלכד סביב כל רך שחביא לפריצת שדה מוקשים מדיני זה. היום עומדת על הפרק תוכנית, המובילה כנראה לאוטונומיה, אותה תוכנית שזה שלוש שנים אני קורא להתלתה, ואפילו כאופן חד-צדדי. זו התוכנית שהפכה להיות תוכנית שאפשר לדבר עליה, ואני מברך על כך. בעבר טענו כפי שזה יוביל לתוהו ובוהו. היום התוהו וכוהו בבית, בעבר אמרו לי שאין עם מי לדבר, ואני טענתי שיש עם מי לדבר. אז הם היו ואפשר היה לפתוח אתם כדיאלוג ולהסכים על איזו נוסחה. היום גם אלה שהצבעתי עליהם בעבר, ואמרו עליהם שהם קיצונים, נחלשו והותשו. אך אפשר עדיין להפיה בהם רוח חיים, בתנאי שנוכל לומר להם שיש על מה לדבר.

האלמנט הפלשתיני התחזק, האלמנט הירדני נחלש, הבריירה היא בין דיבור היום עם מי שיושבים אתנו לבין ריבוי בעתיד, ועל-כרחינו, עם אש"ף. היום, אדוני היושבי-ראש, המאבק הוא על כל הקופה. עד היום היינו עסוקים בהקמתה של המדינה. היום המאבק הוא על הבטחת קיומה והמשכיכותה, וכידינו הדבר. מה שנקבע היום יקבע לא רק את גורל המדינה אלא בעיקר את גורל ילדינו מחר. תודה רבה, אדוני.

הי"ד ש' הלל:

תודה לחבר הכנסת בנימין בן-אליעזר. רשות היריבו לחבר הכנסת יהושע מצא, אחרון הנואמים.

הרושע מצא (הליכוד):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה, מפ"ם וחד"ש — ותד, תופיק טובי וביטון, ר"צ — יוסי שריד, הרשימה המקדמת טרור, שנציגה מיעאר מנוט היום טרור תקשורתי מתיבת נגינה שאולי אמורה לצאת לישראל כשעות אלה — כולם חברו יחד היום הזה להמשיך ולקעקע את יסודותיה של מדינת היהודים. אתם, השמאל, מתוך בית-המחוקקים, ואילו הם מדחלילי בלב ים, משדרים זה לזה א-יאמן בממשלת ישראל. הכושה הכלימה צריכה לכסות את פניכם. עד לאיזו דרגה שפלה הידרדרתם, לשים ללעג ולמרמס את חלום שיבת ציון ותקומת עם ישראל כארץ-ישראל. וחבר הכנסת שריד, בהפקרות לשוננו, קורא לרבי-המזרחים ערפאת לעמוד בראש הספינה, ובאמצעות גלי ים להגביר גלי תקשורת.

אדתי היושבי-ראש, אכן חוגי השמאל כארץ איתם יכולים

— הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקרמת לשלום וצומת להביע אי־אמון לממשלה: הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 76) —

אך חשמאל, שרד, שם־טוב, אתם שאינכם רוצים בטרנדיה כזו, אתם מובילים אליה, ראו, הוזהרונכם.

ולערכים עצמם: התשועה לא תבוא מהשמאל — לא תבוא מכאן; מכם, טרנדיה ואסון צפויים לערכים.

אידי צבן (מפ"ם):
זה לא כבוד.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, יש להצטרף על כיו שותפיו לממשלת האחדות ממפלגת העבודה, בראשות ממלא־מקום ראש הממשלה פרס, לוחצים לפתיחת משא־ומתן בשל המהומות, וחמור מכך, משא־ומתן בחוץ המהומות — פרס לחוליגניזם, עידוד להרמת יד ולטרור. צר לי על כך במקום להבליט את סרבנותם של הערכים וארגוני הטרור לקבל את תוכנית האוטונומיה, במקום להדגיש כי מצרים, שותפתנו להסכם השלום, וירדן הן הדוחות דיון על יישום האוטונומיה, במקום זאת מבליטה מפלגת העבודה את המחלוקת בממשלת האחדות ומעמידה את ממשלת ישראל כסרבנית שלום. ואכן, לדברי פרס כשר החוץ ולמסעותיו יש השפעה רבה על אומות העולם. הגה הידם, לאחר מסעותיו הרבים של פרס למען ועידה בין־לאומית. — — —

אמנון לין (המערך):

אתה הרי זקוק לידיים שלנו. הרי אתה זקוק להצבעה שלנו.

שבח וייס (המערך):

אתה חושב שנוכל להצביע אתך אחרי השטריות האלה?

היו"ר ש' הלל:

אתם לא מייכים לשמוע. אתם מייכים להישאר פה עד סוף הישיבה.

יהושע מצא (הליכוד):

מדינת ישראל קוצרת את תוצאות, את פרי עמלו של פרס, פרי ביכורים, פרי ביקוריו בארצות העולם, למען יכפו עלינו ועידה בין־לאומית, והנה, ארצות הקהיליה האירופית בהתחסדותן כי רבה לא רק תובעות ועידה בין־לאומית כרצונו של פרס, אלא אף הספיקו לגנותנו, והשוק האירופי הספיק להכניענו עם אי־כיועו ההסכם כקשר ליצוא התקלאי שלנו. והסובייטים מאיימים: בלעדיו לא תהיה ועידה בין־לאומית, לא יהיה הסדר, מצרים, ירדן, אירופה והסובייטים כולם בלשון אחת: ועידה בין־לאומית, ולשון משדר החוץ מוסיפה דברי איזולת נוספים: כוח רב־לאומי, והקולות והמחלוקת נשמעים היטב — — —

אמנון לין (המערך):

חבר הכנסת מצא, אני מציע לך: תדלג על כמה שורות.

עדנה סולודר (המערך):

יהושע מצא (הליכוד):

את יודעת מה, לא מדאיג אותי כלל אם את רוצה לפרק את הממשלה. אולי מוטב ממשלת מיעוט, בלעדיים.

מחמד וחד (מפ"ם):

תוכיח את זה ותצביע אתנו.

אמירה סרטני (מפ"ם):

יהושע מצא (הליכוד):

מותר לכם לצאת מהממשלה.

על סף השעה השתיים־עשרה, בטרם יקרה הדבר, אני קורא למפלגת העבודה, לתכונה, שתגביר אחדות בעם, כי רק באחדות נגבור על מרעים מכית ומחורץ.

היו"ר ש' הלל:

תודה, חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את הצעות סיעות מפ"ם, ר"צ, התחיה, חד"ש, הרשימה המתקרמת לשלום וצומת להביע אי־אמון לממשלה בשל — יש כאן חפריט של חמישה נימוקים, כל אחד והנימוק שימצא חן בעיניו. מי להצעות האי־אמון הללו, ירים את ידו.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעות להביע אי־אמון

לממשלה 15 —

נגד 19 —

הצעות סיעות מפ"ם, התנועה לזכויות האזרח ולשלום, התחיה, החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקרמת לשלום וצומת להביע אי־אמון לממשלה לא נתקבלו.

היו"ר ש' הלל:

לא נתבקשתי לספור נמנעים ואני קובע שהצעות האי־אמון לא נתקבלו.

עדנה סולודר (המערך):

דנה הליכוד, שימו לב, שוב נואם אחרון כזה, וגם הרוכ הזה לא יהיה לכם.

ז. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 76), התשמ"ח — 1988 *
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש' הלל:

הכנסה (מס' 76), התשמ"ח — 1988, שמקורו בהצעת חוק פרטית שהיו חתומים עליה כמעט כל חברי ועדת הכספים. כנוסח המונח לפניכם אין שינוי לעומת הנוסח שהובא לקריאה ראשונה.

לפי ההצעה ישולם מס הכנסה על משכורתו של נשיא המדינה ועל הגמלאות המשתלמות מכוח כהונתו. במקביל לכך, לפי החלטת ועדת הכספים, שתקבל תוקף יחד עם החוק,

חבר הכנסת, אני מזמין את חברת הכנסת עדנה סולודר להביא בשם ועדת הכספים את הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 76), התשמ"ח — 1988.

עדנה סולודר (בשם ועדת הכספים):

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, אני מתכבדת להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את החוק לתיקון פקודת מס

חברת י"ז, ישיבה ת"ג, כ"ב בשבט התשמ"ח (10 בפברואר 1988)
 — הצעת חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 76) —

ה צ ב ע ה
 סעיפים 1 — 2 נתקבלו.

היו"ר ש' הלל:
 אני מעמיד עתה להצבעה את הצעת החוק בקריאה
 שלישית. מי בעדה?

ה צ ב ע ה
 חוק לחיקון פקודת מס הכנסה (מס' 76),
 התשמ"ח — 1988, נתקבל.

היו"ר ש' הלל:
 אני קובע שהחוק נתקבל פה אחד.
 חברי הכנסת, הישיבה הבאה — ביום כ', כ"ז בשבט
 התשמ"ח, 15 בפברואר 1988, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

תיקבע משכורת הנשיא כן שהיא תהיה גבוהה בשקל אחד
 ממשכורתו של נשיא בית-המשפט העליון בשיא הוותק.

כמו כן, לפי החלטת ועדת הכספים יופחת שיעור הגמלה
 של הנשיא מ-100% ל-70%, כמקובל בשירות הציבורי.

הדבר יהיה לכבוד לנשיא המדינה, מצד אחד — שאין
 משכורתו וגמלתו פחותים משל כל נושא משרה אחר, ומצד
 שני — שהוא ישלם עליהן מס ככל אזרח בישראל.

אני מבקשת מהכנסת לאשר את החוק בקריאה שנייה
 ובקריאה שלישית.

היו"ר ש' הלל:
 תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אני מעמיד להצבעה
 בקריאה שנייה את סעיפי החוק כפי שהובאו לנו, בלא
 הסתייגויות. מי בעד סעיפים 1 ו-2 ירים ידו.

הישיבה ננעלה בשעה 16:55.

א. סדר-היום לשיבות ת"א — ת"ג

- א. שאילתות בעל-פה.
ב. שאילתות ותשובות.
- ג. הצעת חוק לתיקון פקודת הדיג (מס' 2), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ד. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 76), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 5), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- ו. הצעת חוק היטלים מיוחדים, התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- ז. הצעת חוק הנגב (תיקון), התשמ"ח — 1988.
- ח. הצעות לסדר-היום.
- ט. הצעת חוק-יסוד: מבקר המדינה (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- י. הצעת חוק מבקר המדינה (הוראות מעבר), התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יא. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 14), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- יב. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 18) (קריאה ראשונה).
- יג. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7), התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק לשכת עורכי-הדין (תיקון מס' 15) התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק הנויקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- יז. פיטורי מורים והשיבושים בעקבותם כמערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דינינו, ד' מגן וד' איתן.
- יח. עיצומים והשבתות כמערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
- יט. הצעת חוק היטל על נסיעה לחרוץ-לארץ (תיקון מס' 3), התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק חגורות כטיחות ברכב, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאות, התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2), התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כג. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה), התשמ"ו — 1985 (קריאה ראשונה).
- כד. הצעת חוק לתיקון פקודת זכינות החשמל, התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כה. עידוד שירות קבע של קצינים ווטרים כצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- כו. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי החושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' כן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
- כז. נאום חוסיין ומשמעויותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מעארי וי' נאמן.
- כח. הקמת מנזר הכרמליטים באושביץ — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וד' גרוסמן.
- כט. העלאת מחירי הדלק לתעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- ל. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום-לבנון.
- לא. הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל-פחם — הצעת חבר הכנסת ת' טובי.
- לב. בקשה מארצות-הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת א' גרנות וש' בן-שלמה.
- לג. מאזן הגירה שלילי כגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
- לד. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
- לה. לימודי מדעים מדויקים ככתיב-הספר מאת חברי הכנסת — הצעות חברי הכנסת י' צבן וי' ארצי.
- לו. שינויים כאמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.
- לז. לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית, עתידה ומטרותיה — הצעת חבר הכנסת מ' שטרית.
- לח. ועידת הפסגה הבין-ערבית בעמאן, תוצאותיה והשלכותיה — הצעות חברי הכנסת ש' דיניץ, י' צבן, ת' טובי וי' שריד.
- לט. עשור לביקורו של אנואר סאדאת — הצעות חברי הכנסת א' הראל, א' ורדיגר, מ' איתן וי' נאמן.
- מ. הצעת כנסיית "סנט-פאול" בירושלים — הצעות חברי הכנסת א' סרטני ות' טובי.
- מא. ביטול החוזה עם המרכז המורמוני — הצעת חבר הכנסת א"י שפירא.
- מב. האנטישמיות הגואה ברחבי-תבל — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.

- מג. הצעת סיעות מפ"ם וח"ד"ש להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניותה בשטחים ובשל המתרחש במערכת הבריאות.
- מד. הצעת סיעת ר"צ להביע אי-אמון לממשלה בשל המתרחש במערכת הבריאות.
- מה. הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל המדיניות הביטחונית — הצעת סיעת התחיה.
- מו. הצעת סיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה בשל מדיניותה בשטחים.
- מז. הצעת סיעת צומת להביע אי-אמון לממשלה בשל הרפיון בתפקודה בהשלטת חוק וסדר כיהודה, בשומרון ובחבל-עזה.
- מח. החלטה בדבר חלוקת חוק.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבה ת"ב

193. חינוך והסברה של קצין חינוך ראשי — הצעת חברת הכנסת ג' כהן.
- 194 — 197. דוח ועדת ההיסטוריונים לבריקת עברו של ולדהיים — הצעות חברי הכנסת ח' גרוסמן, ש' וייס, ד' מגן וא"ח שאקי.
198. יכול הטכק של הפלחים הערבים — הצעת חבר הכנסת ח' טובי.
- 199 — 204. הדלקה במכלי הגז בחיפה — הצעות חברי הכנסת מ' פרוש, י' צבן, מ' וירשובסקי, א' קולס, ע' סולודר וא"ח שאקי.

ג. החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשמ"ח — 1988 *

לפי סעיף 121 לתקנון הכנסת

- על-פי הצעת ועדת הכספים מחליטה הכנסת לפי סעיף 121 לתקנון הכנסת להרשות לוועדת הכספים להביא לקריאה
- שנייה ולקריאה שלישית את סעיף 9 בלבד מתוך הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשמ"ח — 1988.

ד. הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 76), התשמ"ח — 1988

1. תיקון סעיף 9
בסעיף 9 לפקודת מס הכנסה¹, במקום פסקה (1) יבוא:
- "(1) הנשיא
תשלומים, שירותים וטובות הנאה המשתלמים או
2. תחולה
תחולתו של חוק זה משנת המס 1988 ואילך.
- ¹ דמ"י, נ"ח 6, עמ' 120; ס"ח התשמ"ז, עמ' 158.

ה. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: העלאת המחזה "סינדרום ירושלים" בתיאטרון חיפה

הוועדה רנה בהצעה לסדר-היום הנ"ל, ולהלן מסקנותיה:

- א. כמקרים קודמים של הצעות לסדר-היום בנושאים דומים שהובאו בפני ועדת החינוך והתרבות, חזרת הוועדה ומדגישה את עמדתה: אל לה למערכת הפוליטית להתערב בתוכני היצירה האמנותית לכל ביטוייה. יכול חבר הכנסת לחוות את דעתו ככל אזרח אחר על מחזה זה או אחר, ולכטא את יחסו למחזה על-ידי ביקור או הימנעות מביקור בהצגה, על-ידי כתיבת מאמר המתייחס לתוכן או לצורה של מחזה כלשהו, לבקר אותו בעל-פה או בכתב, אך לא יותר מזה.
- ב. אשר למחזה "סינדרום ירושלים" — הוועדה קובעת כי המחזה נבחר על-ידי ההנהלה הציבורית והאמנותית של התיאטרון לייצג את תיאטרון חיפה בחג המחזה המקורי, במסגרת חגיגות ה-40 למדינה. מוסדות אלה, ורק הם,
- ג. הוועדה דוחה מכול וכול את הגישה, שלפיה יש סמכות לגורמים ממלכתיים למנוע מתיאטרון את כספי התמיכה הממלכתית שהוא מקבל כחוק, אם מחזה כלשהו נראה לאותם גורמים כבלתי ראוי. הוועדה חוזרת ומדגישה, כי אל לה למערכת הפוליטית להתערב בתוכני היצירה האמנותית, כדרך שתמנע העלאה של חומר שאינו נראה לה.
- ד. ועדת החינוך והתרבות מזהירה בכל לשון גורמי ציבור פוליטיים, מפלגות, תנועות או יחידים מפני נקיטת מעשי אלימות (פסיח או מילולית) באולמות או מחוצה להם, כפי שהיה בעת העלאת המחזה בחל-אביב, מעשים שכוונתם למנוע העלאת מחזה שאינו נראה להם. צעדים כאלה נוגדים כחכלית

והיכולת לחיות יחד כחברה חופשית, על אף חילוקי דעות פוליטיים ואחרים.

הוועדה מניחה מסקנות אלה על שולחן הכנסת, ומבקשת משר החינוך והתרבות להשיב עליהן בתוך שלושה חודשים.

את מהותה של חברה דמוקרטית, מסכנים את בסיס החירות הרוחנית והתרבותית ואת זכות הבחירה החופשית של האזרחים, ויש להוציא תופעות כאלה בכל ההחלטות אל מחוץ לגורמות המקובלות בחברה תרבותית. על כל חלקי הציבור בישראל לעשות הכול לחיזוק גישת הסובלנות ההדדית.